

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา

นางสาวนริญา จันทร์กลับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประชากรศาสตร์
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Socioeconomic Factors (in Thai households) and Primary Education Expenditure

Miss Nariya Chanklub

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Demography

College of Population Studies

Chulalongkorn University

Academic Year 2015

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยกับ ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา
โดย	นางสาวนริญา จันทร์กลับ
สาขาวิชา	ประชากรศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ ดร.พัชรวลัย วงศ์บุญสิน

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีวิทยาลัยประชากรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทพร สุขคนธมาน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.พัชรวลัย วงศ์บุญสิน)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น)

นริญา จันทร์กลับ : ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา (Socioeconomic Factors (in Thai households) and Primary Education Expenditure) อ.ที่ปริกษานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.พัชรวลัย วงศ์บุญสิน, 102 หน้า.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของครัวเรือนไทย รวมทั้งค้นหาปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจาก “โครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2556” จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีประชากรตัวอย่างทั้งสิ้น 6,827 ราย ที่มีข้อมูลค่าใช้จ่ายทางการศึกษาและข้อมูลอื่นๆ ครบถ้วน

ผลการศึกษาพบว่าประชากรตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรค่อนข้างสูงโดยค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 18.9 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ดีที่สุด โดยอันดับที่หนึ่ง คือ หัวหน้าครัวเรือนที่สำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงกว่ามีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีสำเร็จการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า รองลงมาได้แก่ ตัวแปรภาคที่อยู่อาศัย โดยพบว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาสูงสุด และตัวแปรรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษามาเป็นอันดับที่สาม นั่นคือครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนในระดับที่สูงกว่ามีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาสูงกว่าครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนในระดับที่ต่ำกว่า

สาขาวิชา ประชากรศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาหลัก

5686851951 : MAJOR DEMOGRAPHY

KEYWORDS: EDUCATION EXPENDITURE, PRIMARY SCHOOL, THAI HOUSEHOLD

NARIYA CHANKLUB: Socioeconomic Factors (in Thai households) and Primary Education Expenditure. ADVISOR: PROF.PATCHARAWALAI WONGBOONSIN, Ph.D., 102 pp.

The purpose of the study was to examine household spending on child's education, as well as, to investigate the demographic and socioeconomic factors affecting the spending on child's primary education per Thai household. This study employed the data from the National Survey on Household Socio-Economic Survey of Thai Household Year 2013. The total sample size comprised of 6,827 cases with no missing values regarding educational spendings and other factors, whom were being analyzed by using multiple regression model.

The result indicated that the average primary education expenditure per child was quite high (18.9%) comparing to the average household income. In addition, it was statistically significant that (1) the household heads who have high education background would spend higher on their child's primary education; (2) the spending on child's primary education was relatively higher in Bangkok; and (3) household with higher income conditions tended to spend more on child's primary education.

Field of Study: Demography

Academic Year: 2015

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือของ ศาสตราจารย์ ดร.พัชรพล วังศ์บุญสิน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการ ให้คำแนะนำ แนวความคิด ความรู้ และสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนการ ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทพร สุคนธมาน ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษาและแนะนำสิ่งที่มี คุณค่าอย่างยิ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภเจตน์ จันทรสาส์น กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์และชี้แนะข้อบกพร่อง ต่างๆในการแก้ไขและปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และกราบขอบพระคุณ คณะอาจารย์ของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่าน ที่กรุณาให้ความรู้ และอบรมสั่งสอนศิษย์จน สำเร็จการศึกษา

ขอขอบคุณสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นอย่างยิ่งที่อนุเคราะห์ให้ใช้ข้อมูลโครงการสำรวจ ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย พ.ศ. 2553 – 2557 มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจน ขอขอบคุณเพื่อนนิสิต รุ่นพี่รุ่นน้องทุกคนที่คอยให้คำปรึกษาและคอยเป็นกำลังใจให้กันและกัน เสมอมา รวมถึงเจ้าหน้าที่วิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในระหว่าง การศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

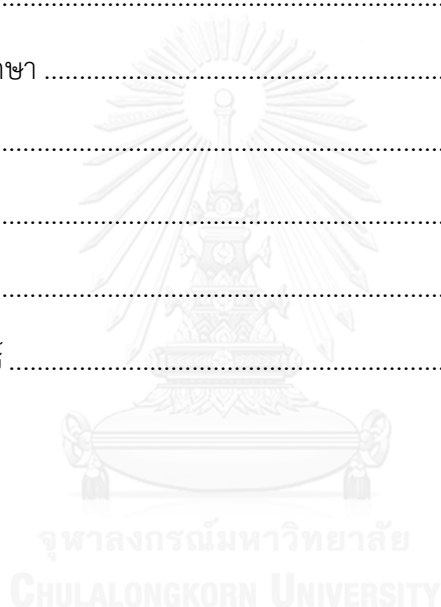
ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ผู้เป็นกำลังใจสำคัญ คอยให้ความช่วยเหลือ และ สนับสนุนทุกสิ่งทุกอย่าง ตลอดจนปรารถนาที่จะเห็นความสำเร็จของลูกมาโดยตลอด ขอขอบคุณ พี่สาวทั้งสองที่คอยช่วยเหลือและดูแลน้องคนนี้เป็นอย่างดีเสมอมา สุดท้ายนี้ขอขอบคุณครอบครัว ที่คอยเป็นกำลังใจให้ตลอด

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎี.....	4
1.4 กรอบแนวคิดของการศึกษา	12
1.5 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
1.6 สมมติฐานของการศึกษา	25
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	26
บทที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย.....	27
2.1 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	27
2.2 ขอบเขตของการศึกษา	27
2.3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาและการเลือกตัวอย่าง	28
2.4 การนิยามศัพท์.....	30
2.5 การนิยามตัวแปร.....	32
2.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล	37
2.7 ข้อจำกัดของการศึกษา.....	40

บทที่ 3 ผลการศึกษา.....	41
3.1 ลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง	41
3.2 การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา.....	51
3.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ระดับประถมศึกษา.....	59
บทที่ 4 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	76
4.1 สรุปผลการศึกษา	77
4.2 อภิปรายผลการศึกษา	81
4.3 ข้อเสนอแนะ	85
ภาคผนวก.....	89
รายการอ้างอิง	98
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	102

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	การกระจายความถี่และร้อยละของจำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่าง	29
ตารางที่ 2	การกระจายความถี่และร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างทั่วประเทศ จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง.....	30
ตารางที่ 3	การกระจายอัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ของลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง.....	46
ตารางที่ 4	การกระจายค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาโดยเฉลี่ย.....	52
ตารางที่ 5	การกระจายค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาโดยเฉลี่ย แบ่งตามเขตที่อยู่อาศัย	54
ตารางที่ 6	การกระจายค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาโดยเฉลี่ย แบ่งตามภาคที่อยู่อาศัย	57
ตารางที่ 7	การวิเคราะห์การถดถอยแบบง่าย.....	63
ตารางที่ 8	การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ	71
ตารางที่ 9	การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน	74
ตารางที่ 10	สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ระดับประถมศึกษา โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอย.....	80
ตารางที่ 11	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ	94

สารบัญภาพ

แผนภาพที่ 1	กรอบแนวคิดของการศึกษา	12
แผนภาพที่ 2	แสดงลักษณะของเส้นโค้งของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา.....	53
แผนภาพที่ 3	แสดงลักษณะการกระจายตัวของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา แบ่งตามเขตที่อยู่อาศัย	55
แผนภาพที่ 4	แสดงลักษณะการกระจายตัวของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา แบ่งตามภาคที่อยู่อาศัย	58

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชากรเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประชากรเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนและรับผลจากการพัฒนาประเทศในทุกๆ มิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม การมีโครงสร้างประชากรที่เหมาะสมและการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างประชากรในกลุ่มวัยต่างๆ นับเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (พลากร ดวงเกตุ, 2553) ประชากรวัยเด็กเป็นประชากรกลุ่มที่กำลังเติบโตเข้าสู่วัยแรงงานที่จะมีบทบาท หน้าที่ และมีความสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจให้กับครอบครัวและสังคม ตลอดจนรับผิดชอบดูแลสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวและสังคมเป็นรุ่นต่อไป

จากข้อมูลสำมะโนประชากรและการเคหะของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทยมีประชากรทั้งสิ้น 65.9 ล้านคน สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำการคาดประมาณประชากรไทยในระยะ 30 ปีข้างหน้า โดยใช้ข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นฐานในการคาดประมาณพบว่าในปี พ.ศ. 2583 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวนสูงถึง 20.5 ล้านคน หรือเป็นสัดส่วนร้อยละ 32.12 ของประชากรไทยทั้งหมด แต่จะมีประชากรวัยแรงงานเพียง 35.28 ล้านคนเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2553 ที่มีประชากรวัยแรงงาน 42.74 ล้านคน หรือลดลง 7.6 ล้านคน ขณะที่ประชากรวัยเด็ก จะมีจำนวนลดลงเช่นกัน จาก 12.6 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2553 เป็น 8.2 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2583 ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยลดต่ำลงจาก 1.6 ในปี พ.ศ. 2553 เหลือ 1.3 ในปี พ.ศ. 2583 เนื่องจากโดยสัดส่วนประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างดังกล่าวจะเป็นข้อจำกัดต่อการขยายตัวของสัดส่วนกำลังแรงงานในอนาคต ส่งผลต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว (วิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2558)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างอายุ 2 ลักษณะ ได้แก่ ประชากรวัยเด็กมีจำนวนลดลงเนื่องจากอัตราเจริญพันธุ์รวมต่ำกว่าระดับทดแทน และการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ภาวะสังคมสูงวัย โครงสร้างทางประชากรเช่นนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาการแบกรับภาระการเลี้ยงดู ประชากรวัยแรงงานมีสัดส่วนน้อยกว่าประชากรวัยพึ่งพิงวัยเด็กและวัยสูงอายุ และกำลังเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งการดูแลผู้สูงอายุนั้นมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ปัญหาที่ตามมาอย่างเห็นได้ชัดคือ ปัญหาด้านการบริโภค ประชากรวัยพึ่งพิง

คือประชากรเด็กและประชากรสูงอายุต้องพึ่งพาค่าใช้จ่ายในการบริโภคจากประชากรวัยแรงงาน ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านั้นสูงกว่ารายได้ที่ประชากรวัยแรงงานจะหาได้ ประชากรวัยแรงงานจึงต้องแบกรับภาระเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับครัวเรือนจนถึงระดับประเทศ หากรายได้ของประชากรวัยแรงงานในอนาคตเพียงพอในการเลี้ยงดูประชากรวัยพึ่งพิงรวมถึงประชากรทั้งหมด และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมน้อยที่สุด จากการที่นโยบายส่งเสริมการมีบุตรให้มีอัตราเจริญพันธุ์รวมเพิ่มขึ้นไม่ประสบความสำเร็จ แนวทางสำคัญแนวทางหนึ่ง คือการทำให้ประชากรวัยแรงงานมีช่วงรายได้ที่เกินดุลมากขึ้น หรือมีเงินออมมากขึ้น โดยการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน เพื่อให้มีรายได้มากขึ้น ควบคู่ไปกับการขยายช่วงอายุที่สามารถทำงานรายได้ (Phananiramai & Chawla, 2007) เนื่องจากประชากรวัยเด็กที่กำลังเข้าสู่วัยแรงงานในอีก 10 - 20 ปีข้างหน้าจะต้องเป็นฐานพลังที่มีคุณภาพเพื่อเป็นทุนทางสังคมในการอำนวยความสะดวกให้ประชากรทุกวัย และที่สำคัญคือบุตรหลานในแต่ละครอบครัวจะต้องเป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพที่สุดในการสร้างฐานเศรษฐกิจและความอยู่ดีมีสุขของสังคมเพื่อที่จะรองรับปัญหาค่าใช้จ่ายดังกล่าวข้างต้นและเตรียมพร้อมสำหรับสังคมสูงวัยที่กำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอนาคตอันใกล้

การเตรียมความพร้อมสำหรับประชากรวัยเด็กเพื่อเป็นประชากรวัยแรงงานที่มีคุณภาพเป็นวิธีการแก้ไขทางหนึ่ง ประชากรที่มีคุณภาพนั้นจะต้องเป็นประชากรที่ได้รับการศึกษาที่ดี การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในรูปของการเพิ่มความรู้ ทักษะ ความสามารถ ทำให้มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการอื่นๆ ช่วยในการพัฒนาประเทศ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ระหว่างปี พ.ศ. 2555 - 2557 พบว่า ในภาพรวมนั้นครัวเรือนไทยมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา โดยในแต่ละปีเพิ่มขึ้นในอัตราที่เท่ากันคือร้อยละ 0.2 การใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นนั้น เป็นเรื่องของที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ภายในบ้านสำคัญ โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19.2 ในปี พ.ศ. 2556 เป็นร้อยละ 20.0 ในปี พ.ศ. 2557 ในขณะที่ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษายังมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 20.0 ในปี พ.ศ. 2556 เป็นร้อยละ 19.5 ในปี พ.ศ. 2557

นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและการเดินทางของครัวเรือนไทยลดลงเป็นร้อยละ 20.0 ในปี พ.ศ. 2556 และลดลงอีกเป็นร้อยละ 19.5 ในปี พ.ศ. 2557 ในขณะที่อัตราเงินเพื่อเพิ่มขึ้น 0.10 จาก 106.65 เมื่อเดือนธันวาคมปี พ.ศ. 2557 จาก 106.55 ในปีก่อนหน้านั้น (สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2557) ทั้งนี้หากพิจารณาในระดับจุลภาค การบริหารจัดการสินทรัพย์และค่าใช้จ่ายในครัวเรือนจึงเป็นประเด็นสำคัญสำหรับประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการวางแผนเพื่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในครัวเรือนและเพื่อการศึกษาของบุตร มีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่น่าจะเป็นตัวกำหนดความเป็นไปได้การส่งเสียบุตรหลานเข้าสู่

การศึกษาในช่วงชั้นต่างๆ การเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน น่าจะมีผลต่อการศึกษาของเด็ก ในอีกแง่มุมหนึ่งเมื่อไม่สามารถเพิ่มภาวะเจริญพันธุ์ให้สูงขึ้นได้ในอนาคตอันใกล้ การมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าระดับทดแทนอาจเป็นโอกาสให้สามารถลงทุนเพื่อการศึกษาได้อย่างเต็มที่ ปัจจุบันแต่ละครัวเรือนที่มีบุตรน้อยกว่าครัวเรือนในอดีตจึงน่าจะมีโอกาสสร้างทุนมนุษย์ได้เพิ่มมากขึ้น การให้การศึกษาแก่บุตรในครัวเรือนที่กำลังเป็นแรงงานในอนาคตเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นกำลังแรงงานที่มีคุณภาพ ทั้งนี้คุณภาพของบุตรในแต่ละครอบครัวจะเป็นฐานพลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เศรษฐกิจและสังคมมีการพัฒนาที่ดีขึ้นในอนาคต อีกทั้งยังเป็นโอกาสในการสร้างทุนมนุษย์รุ่นต่อไป อย่างไรก็ตามการสร้างทุนมนุษย์นั้นมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงและมีความเสี่ยง เนื่องจากการลงทุนระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายทางการศึกษา (นิส ตาร์ก เวชยานนท์, 2554) ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเพื่อใช้ในการศึกษาเล่าเรียนโดยตรง ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนต้องรับผิดชอบ ได้แก่ ค่าลงทะเบียน ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าหนังสือและอุปกรณ์อื่นๆ ที่ใช้ประกอบกิจกรรมที่เรียนโดยตรง ค่าเรียนพิเศษ ค่าทัศนศึกษา ค่าใช้จ่ายเหล่านี้จำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อม เพื่อให้ครัวเรือนสามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้อย่างราบรื่นไปตลอดจนสำเร็จการศึกษา เพื่อเป็นกำลังแรงงานที่ดีที่มีคุณภาพ ดูแลสมาชิกในครัวเรือนรุ่นต่อไปได้ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา ยังมีผู้ศึกษาเรื่องนี้ค่อนข้างน้อย และเน้นมองในมุมของผลตอบแทนที่ได้รับหลังจากการสำเร็จการศึกษาเป็นหลัก ทั้งการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนค่าใช้จ่ายในระบบครัวเรือนไทย น่าจะครอบคลุม 3 ปัจจัย คือปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคมของครัวเรือนไทย จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคมของครัวเรือนไทยกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ในปี พ.ศ. 2556

1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎี

งานวิจัยฉบับนี้อาศัยการผสมผสานแนวคิดประชากรศาสตร์ การศึกษา และเศรษฐกิจสังคม โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับเศรษฐกิจสังคมไทย ซึ่งมีอิทธิพลต่อการศึกษา กล่าวคือ ตัวแปรทางประชากรและตัวแปรทางเศรษฐกิจสังคม มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษา โดยงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นในเด็กระดับประถมศึกษา

1.3.1 การเปลี่ยนผ่านประชากรของประเทศไทย

การเปลี่ยนผ่านประชากร (Demographic Transition) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางประชากรจากสังคมที่มีอัตราเกิดและอัตราตายสูง ไปสู่สังคมที่มีอัตราเกิดและอัตราตายต่ำซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางประชากรที่เกิดขึ้นทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา แต่ช่วงเวลาที่เกิดขึ้นและระยะเวลาที่ใช้ในการเปลี่ยนผ่านของแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกันไป สำหรับประเทศไทยกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางประชากรเริ่มต้นขึ้นหลังปี พ.ศ. 2500 และใช้เวลาเพียง 5 ทศวรรษเท่านั้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนผ่านทางประชากรที่ค่อนข้างเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของประเทศพัฒนาแล้ว (จอห์น โนเดิลและนภาพร ชโยวรรณ, 2552)

การเปลี่ยนผ่านทางประชากรของประเทศไทยที่ค่อนข้างเร็ว ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการรับนโยบายประชากรกับการพัฒนาจากการประชุมประชากรโลกในปี ค.ศ. 1974 ที่ประเทศโรมาเนียวนำไปสู่การปฏิบัติตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 เป็นต้นมา โดยเน้นการลดอัตราตายทารกและอัตราตายมารดาลงได้ก่อนหน้านั้น ซึ่งการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายเป็นอย่างดี ทำให้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้ยกเลิกเป้าหมายลดอัตราเพิ่มประชากร และได้เปลี่ยนเป้าหมายเป็นส่งเสริมให้มีขนาดครอบครัวที่เหมาะสมและรักษาระดับการเจริญพันธุ์ให้อยู่ที่ระดับทดแทน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551)

การเปลี่ยนแปลงทางประชากรและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม เป็นตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้ระดับการเจริญพันธุ์ของประเทศไทยลดลงอย่างรวดเร็ว กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงทางประชากรที่เกิดขึ้นหลังจากอัตราตายลดลงอย่างต่อเนื่องทำให้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เด็กมีอัตราเกิดรอดชีพสูง จึงมีอัตราเพิ่มประชากรค่อนข้างสูง ซึ่งการระเบิดตัวของจำนวนประชากรได้นำไปสู่การโต้ตอบทางประชากรด้วยการวางแผนครอบครัว ซึ่งได้รับการยอมรับจากวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดี ทำให้ความต้องการแฝงเกี่ยวกับวิธีการคุมกำเนิดที่มีประสิทธิภาพได้รับการตอบสนองจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ (จอห์น โนเดิลและคณะ, 2530) ทำให้ประเทศไทยมีอัตราเจริญพันธุ์รวมลดลงอย่างต่อเนื่องจากเมื่อ 30 ปีที่แล้ว ผู้หญิงไทยจำนวนบุตรเฉลี่ยสูงถึง 6 คน (ภัสสร ลิมานนท์และคณะ, 2539) ต่อมาในปี พ.ศ. 2533 ระดับภาวะเจริญพันธุ์ลดลงเหลือเพียงระดับทดแทน (สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) และในช่วงปี พ.ศ. 2548 - 2549 ผู้หญิงไทยมีบุตรเฉลี่ยเพียง 1.5 คน เท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าระดับทดแทนมาก

การเปลี่ยนผ่านทางประชากรที่ค่อนข้างเร็วของประเทศไทย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางประชากรหลายประการ จากข้อมูลสำมะโนประชากรและการเคหะของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทยมีประชากรทั้งสิ้น 65.9 ล้านคน สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำการคาดประมาณประชากรไทยในระยะ 30 ปีข้างหน้าโดยใช้ข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นฐานในการคาดประมาณ พบว่าในปี พ.ศ. 2583 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวนสูงถึง 20.5 ล้านคน หรือเป็นสัดส่วนร้อยละ 32.12 ของประชากรไทยทั้งหมด แต่จะมีประชากรวัยแรงงานเพียง 35.28 ล้านคน เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2553 ที่มีประชากรวัยแรงงาน 42.74 ล้านคน หรือลดลง 7.6 ล้านคน ขณะที่ประชากรวัยเด็ก จะมีจำนวนลดลงเช่นกัน จาก 12.6 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2553 เป็น 8.2 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2583 เนื่องจากภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยลดต่ำลงจาก 1.6 ในปี พ.ศ. 2553 เหลือ 1.3 ในปี พ.ศ. 2583 โดยสัดส่วนประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างดังกล่าวจะเป็นข้อจำกัดต่อการขยายตัวของสัดส่วนกำลังแรงงานในอนาคต และยากที่จะทำให้ประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นเพื่อชดเชยกำลังแรงงานในอดีต ส่งผลต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อความยั่งยืนของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว (วิทยาลัยประชากรศาสตร์, 2558)

1.3.2 เศรษฐศาสตร์กับการศึกษา

เศรษฐกิจกับการศึกษามีการเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน การศึกษาเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งเพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพ ประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นในการวางแผนการศึกษานั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาโครงสร้างและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 นักวิชาการหลายท่านเริ่มมองเห็นว่าการศึกษาเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงได้มีการสนใจการวิเคราะห์ผลได้และบทบาทของการศึกษาขึ้น จึงเกิดศาสตร์แขนงใหม่ชื่อว่า เศรษฐศาสตร์การศึกษา (Economics of Education) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงคุณค่าของการศึกษาในเชิงเศรษฐศาสตร์ คือ วิเคราะห์ว่าการศึกษามีส่วนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างไร ซึ่งปัจจุบันถือว่า การปรับปรุงคุณภาพของพลเมืองที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของภาวะเศรษฐกิจและการปรับตัวของตลาดแรงงานก็มีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับการเปลี่ยนแปลงมาตรการจ้างงาน ซึ่งการที่นักวิชาการทั้งหลาย หันมาวิเคราะห์การศึกษาตามแนวเศรษฐศาสตร์นี้ แสดงให้เห็นว่าการศึกษาเป็นอุตสาหกรรมอย่างหนึ่งที่จะต้องมีการป้อนทรัพยากรมนุษย์ (Human resources) เศรษฐกิจกับการศึกษาจึงเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน การศึกษาเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง ฉะนั้นในการวางแผน

การศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาถึงโครงสร้างและแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อสังคมเห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น การเข้าโรงเรียนเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ และจำแนกหลักสูตรให้แตกแขนงวิชามากขึ้นโอกาสทางเศรษฐกิจย่อมมีมากขึ้น เมื่อบุคคลได้รับการศึกษาในระดับต่างๆ ก็สามารถเข้าไปประกอบอาชีพในภาคต่างๆ ทำให้มองเห็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการขยายโอกาสทางการศึกษามากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการขยายโอกาสการศึกษาเป็นไปในทางเกื้อกูลกัน ผู้ที่ได้รับการศึกษาและผ่านการฝึกฝนทางอาชีพ ย่อมเป็นแรงงานที่มีคุณค่า ยิ่งได้รับการศึกษาและฝึกในที่สูงขึ้นมาเท่าใดก็จะสามารถพัฒนาให้มีทักษะในระดับสูงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

การศึกษากับเศรษฐกิจต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระบบเศรษฐกิจทุกระบบ ไม่ว่าจะเป็นระบบทุนนิยม ระบบสังคมนิยม หรือระบบคอมมิวนิสต์ มักจะมีปัญหาเกิดขึ้นทุกระบบ เพราะฉะนั้นการศึกษาจะเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ซึ่งอาจจะใช้แก้ปัญหา โดยช่วยให้บุคคลในสังคมสามารถเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อความเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจด้วยสติปัญญา ด้วยการศึกษาช่วยให้คนในสังคมรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผล ทักษะ ประสบการณ์ และวิธีการต่างๆ เพื่อแสวงหาแนวทางไปสู่การแก้ไขปัญหา และสามารถวางแผนในอนาคตข้างหน้าได้อย่างถูกต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ปัจจุบันทั่วโลกให้ความสนใจในเรื่องการศึกษามากขึ้น ในฐานะปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ความคิดในเรื่องการพัฒนาคน (Human factors) ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ยังได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นยิ่งกว่าในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งการที่จะพัฒนาคนในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นมีปัจจัยที่สำคัญได้แก่ การลงทุนมนุษย์ โดยเฉพาะคุณภาพของมนุษย์มีส่วนที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตแตกต่างกัน ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ให้สูงขึ้น และในการพัฒนาคุณภาพคนนั้น จำเป็นต้องใช้ปัจจัยทางการศึกษาเป็นสำคัญ (นรินทร์ คุณาจิตพิมล, 2538)

นักเศรษฐศาสตร์ยุคคลาสสิกหลายท่านได้ศึกษาการลงทุนในมนุษย์ เพื่อสร้างและพัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพ หนึ่งในนั้นมีนักเศรษฐศาสตร์ Mc Culloch (1958) กล่าวว่า การศึกษาเป็นการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ เพราะการศึกษาช่วยให้คนมีงานทำ มีทักษะ ความเฉลียวฉลาด และความชำนาญมากขึ้น นอกจากนี้ Theodore W. Schultz (1961) ได้ศึกษาเรื่องทักษะในตัวมนุษย์เช่นกัน โดยกล่าวไว้ว่า ทักษะและความรู้ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ จัดว่าเป็นทุนรูปแบบหนึ่ง และมีความสำคัญต่อกระบวนการในการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกับทุนในรูปแบบอื่นๆ การลงทุนทางด้านการศึกษา จึงเป็นการลงทุนเพื่อสร้างสมทุนมนุษย์ ซึ่งช่วยให้มนุษย์ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่การสะสมทุนมนุษย์ จำเป็นต้องเลือกสะสมให้ถูกทางหรือต้องเน้นการจัดสรรการศึกษาเฉพาะบางประเภทที่มี

ส่วนนี้อ่อนแอต่อการพัฒนาประเทศมากที่สุด โดยคำนึงถึงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศนั้นๆ

อาจสรุปได้ว่าการศึกษามีสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ตลอดจนเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้คนภายในสังคมมีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น จะยังประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพของผลผลิตให้สูงขึ้น และมีการเพิ่มพูนรายได้ที่สูงขึ้นในที่สุด การส่งเสริมให้คนทุกคนมีโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมากขึ้น จะทำให้เกิดความรู้และความชำนาญในการทำงานแขนงต่างๆ ทำให้เลือกประกอบอาชีพ ซึ่งทำให้ได้รับรายได้ที่สูงกว่าเดิม

1.3.3 ความหมายและแนวคิดทุนมนุษย์

ในการสร้างและพัฒนาแรงงานที่มีคุณภาพสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนนั้น การพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีศักยภาพ สามารถทำด้วยการเสริมสร้างทักษะให้มีจิตสาธารณะ เรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต คิดเป็น ทำเป็น การสังเคราะห์ความรู้สั่งสม และต่อยอดสู่นวัตกรรมความรู้ ฝึกฝนจนเกิดความคิดสร้างสรรค์

ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory)

ทุนมนุษย์เป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน ซึ่งตามปกติแล้วไม่สามารถวัดเทียบค่าทางธุรกิจ แต่สามารถแปรสภาพให้กลายเป็นสินทรัพย์ที่สามารถวัดคุณค่าออกมาได้ และสามารถจัดการได้

การจัดการทุนมนุษย์ คือ การลงทุนมนุษย์ เป็นการลงทุนในตัวบุคคล เพิ่มศักยภาพบุคคล เพื่อไปเพิ่มคุณค่าผลผลิตในรูปของการสร้างคุณค่าและการฝึกอบรม เป็นการลงทุนทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการลงทุนทรัพยากรมนุษย์ คนงานที่ได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้จากภายนอกโรงเรียนหรือเรียนรู้ทักษะต่างๆจากการทำงาน ล้วนเป็นการเพิ่มประสบการณ์ ซึ่งถือว่าการสะสมทุนมนุษย์

แนวความคิดเกี่ยวกับทุนมนุษย์ มีการค้นพบและนำเอาไปใช้ในทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มายาวนาน ถ้าให้ความหมายของทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) อย่างกว้างๆ ว่าเป็นทฤษฎีว่าด้วยการหาความรู้และความชำนาญ (Knowledge and Skill Acquisition) ของมนุษย์เพื่อเพิ่มผลผลิต ซึ่งแนวความคิดและทฤษฎีทุนมนุษย์สามารถนำไปอธิบายความแตกต่างของค่าจ้างของบุคคลที่มีอายุ อาชีพ การศึกษา การเรียนรู้ การฝึกอบรม และประสบการณ์ที่แตกต่างกันได้ แนวความคิดเรื่องทุนมนุษย์สามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมได้อีกด้วย (บุญคง หันจางสิทธิ์, 2543) จึงมีการนำเอาแนวคิดเรื่องการลงทุนมนุษย์ไปปรับปรุงโครงสร้างใน ส่วนนโยบายของประเทศในด้านดการส่งเสริมแรงงานและการยกระดับฝีมือแรงงาน โดยมีการเพิ่มการลงทุนทางการศึกษา การฝึกอบรมแรงงาน เพื่อมุ่งเน้นการเพิ่มคุณค่าในทุนมนุษย์ให้สูงขึ้น

ทฤษฎีทุนมนุษย์เริ่มจากแนวคิดที่ว่า ส่วนประกอบที่สำคัญของทรัพยากรมนุษย์ คือ ปริมาณและคุณภาพ ส่วนที่เป็นปริมาณ คือ จำนวนของประชากรและชั่วโมงการทำงาน ส่วนที่เป็นคุณภาพ คือ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเพิ่มผลิตภาพของมนุษย์ คุณภาพของมนุษย์สามารถเพิ่มได้ด้วยการลงทุนซึ่งเป็นการเพิ่มทุนมนุษย์เพื่อการเพิ่มของผลผลิตและผลตอบแทน ดังนั้น ทุนมนุษย์คือ ทักษะและความสามารถต่างๆของบุคคลหรือกำลังแรงงาน ส่วนหนึ่งได้จากการปรับปรุงสุขภาพ การศึกษา และการฝึกอบรม อีกส่วนหนึ่งได้จากประสบการณ์ของบุคคลในการเพิ่มผลิตภาพของการผลิตสินค้าและบริการ (World Bank, 1995)

เป้าหมายหลักของการลงทุนมนุษย์ คือ การเพิ่มความรู้ความสามารถและประสบการณ์เพื่อนำไปใช้ในการทำงานและการเพิ่มผลผลิตของผู้ลงทุน ทำให้ผู้ลงทุนได้รับค่าจ้างและเงินเดือนที่สูงขึ้นตามไปด้วย

Theodore W. Schultz (1961) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการลงทุนในมนุษย์ว่า การลงทุนในมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการอธิบายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุนทางการศึกษาทำให้แรงงานมีประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยการลงทุนประกอบด้วยบริการที่เพิ่มพูนสุขภาพ การฝึกอบรมและการเรียนรู้ในขณะทำงาน การจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โครงการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่ได้จัดขึ้นโดยหน่วยธุรกิจและการอพยพย้ายถิ่นของบุคคลและครอบครัวเพื่อโอกาสการทำงานที่ดีขึ้น

หลังจาก Theodore W. Schultz ได้บุกเบิกแนวความคิดทฤษฎีทุนมนุษย์ ในทศวรรษ 1960 แนวคิดทุนมนุษย์ได้รับการสืบสานต่อมา การค้นคว้าเพิ่มเติม และการทดสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ตัวอย่างเช่น ผลงานวิจัยวัดอัตราผลตอบแทนทางการศึกษา จำแนกออกผลตอบแทนส่วนตน และผลต่อสังคม กลายเป็นการอ้างอิงและการเผยแพร่จนได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์การพัฒนา มีนักวิจัยจำนวนมากได้ทำงานวิจัยค้นคว้าต่อจาก Theodore W. Schultz อาทิเช่น Jacob Mincer และ Gary Becker เป็นต้น เพื่อยืนยันว่าการลงทุนด้านการศึกษาให้ผลตอบแทนคุ้มค่า

ทั้งนี้ใน Jacob Mincer (1974) งานศึกษาเกี่ยวกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จากแบบจำลองการลงทุนในทุนมนุษย์ ได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและระดับเฉลี่ยของจำนวนปีการศึกษา ในประเทศต่างๆ และพบว่าถึงแม้ว่าการเพิ่มขึ้นของจำนวนปีการศึกษามีผลกระทบต่อรายได้ของบุคคลในเชิงบวก แต่ค่าประเมินผลตอบแทนจากการศึกษาที่ได้นั้นอาจมีความคลาดเคลื่อน เนื่องจากไม่ได้คำนึงถึงประเด็นเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลและปัจจัยส่วนบุคคลในการเลือกรับการศึกษา ตลอดจนความแตกต่างในลักษณะของสถาบันการศึกษา ลักษณะพื้นฐานครอบครัวและความสามารถส่วนบุคคล

Gary S. Becker (1988) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่เชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านทุนมนุษย์ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการในทุนมนุษย์ ซึ่งให้เห็นว่าการลงทุนในมนุษย์เป็นการลงทุนในตัวบุคคล ซึ่งการเพิ่มศักยภาพบุคคล เพื่อไปเพิ่มคุณค่าผลผลิตในรูปของการสร้างคุณค่าและการฝึกอบรมซึ่งเป็นการลงทุนที่สำคัญที่สุดในการลงทุนมนุษย์

นอกจากนี้นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลศาสตราจารย์ James J. Heckman (2008) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการทุนมนุษย์เช่นเดียวกัน โดยเน้นศึกษาระดับปฐมวัยภายใต้โครงการ Perry Preschool ในมิชิแกน สหรัฐอเมริกา และยังได้สรุปการลงทุนในการพัฒนาทุนมนุษย์ไว้ว่า “การลงทุนในเด็กที่มีอายุน้อยกว่าจะนำไปสู่อัตราผลตอบแทนที่สูงกว่า” เป็นการลงทุนเพื่อสะสมความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ เตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาความสามารถในระดับต่อไป

สอดคล้องกับความเห็นของ เทียนฉาย กิระนันท์ (2519) ที่ได้ให้ความหมาย “ทุนมนุษย์” ไว้ว่าหมายถึง สติของความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ความชำนาญของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากการได้รับการศึกษาและการฝึกอบรมที่สะสมอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิตให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น

สำหรับการลงทุนทางการศึกษา หมายถึง การที่ผู้ลงทุนเข้ารับการศึกษแล้วทำให้เป็นผู้มีความรู้มีความสามารถเพิ่มมากขึ้น และสามารถนำความรู้ความสามารถมาทำงานให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ คือ ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคตเมื่อจบการศึกษา ดังนั้นการลงทุนทางการศึกษาถือเป็นการลงทุนในทุนมนุษย์ (บุญคง หันจางสิทธิ์, 2543)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นผู้วิจัยพบว่ามีแนวคิดที่สอดคล้องกับการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ ทุนมนุษย์ เป็นการลงทุนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลงทุนให้การศึกษาในเด็ก อบรมความรู้ การสนับสนุนของผู้ปกครองในตัวเอง แต่ทุกการลงทุนย่อมมีความเสี่ยง จึงควรมีการวางแผนการค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่ดีและราบรื่นตลอดระยะเวลาในการศึกษา และเพื่อให้มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป

1.3.4 แนวคิดค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่หัวหน้าครัวเรือนต้องเป็นผู้รับผิดชอบให้แก่สมาชิกในครัวเรือน เป็นค่าใช้จ่ายที่หัวหน้าครัวเรือนหลีกเลี่ยงไม่ได้ สมาชิกคนใดคนหนึ่งของครอบครัวกำลังเข้ารับการศึกษาอยู่ไม่ว่าจะอยู่สถานใดหรือในระดับชั้นใดก็ตาม ดังต่อไปนี้

Ambale Ramakrishna Kamat (1968) แบ่งค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเป็น 2 ประเภท คือ

1. ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียน (Student Cost) เป็นค่าใช้จ่ายที่นักเรียนหรือผู้ปกครองต้องเสียไปในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ ค่าธรรมเนียม ค่าหนังสือ

อุปกรณ์การศึกษา ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าเสื้อผ้า และค่าเสียโอกาสในการทำงาน (Opportunity Cost)

2. ค่าใช้จ่ายของสถาบัน (Institutional Cost) ซึ่งแบ่งออกเป็น (1) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เป็นค่าใช้จ่ายประจำที่ใช้เพื่อดำเนินการของสถาบันการศึกษา (2) ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน เป็นค่าใช้จ่ายที่ใช้ไปเพื่อก่อสร้างอาคารเรียน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในด้านที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และครุภัณฑ์

Maureen Woodhall (1970) แบ่งต้นทุนทางการศึกษาหรือค่าใช้จ่ายทางการศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ

1. ต้นทุนทางสังคม (Social Cost) ประกอบด้วย

1) ต้นทุนทางสังคม (Direct Social Cost) เป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรของสังคมส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- ต้นทุนดำเนินงาน (Recurrent Cost) เป็นต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษาในแต่ละปีซึ่งประกอบด้วยรายการต่างๆ คือ เงินเดือนค่าจ้างอาจารย์ผู้สอน เงินเดือนพนักงานลูกจ้าง ค่าใช้จ่ายวัสดุ ค่าตอบแทน เป็นต้น

- ต้นทุนด้านทรัพย์สิน (Capital Cost) เป็นค่าใช้จ่ายในสิ่งก่อสร้างอาคารและที่ดิน ซึ่งทรัพย์สินเหล่านี้ไม่สามารถที่จะใช้ให้หมดไปได้ในเวลาหนึ่งปี ประโยชน์ของทรัพย์สินเกิดขึ้นเป็นระยะเวลานานอย่างต่อเนื่อง

2) ต้นทุนทางอ้อมทางสังคม (Indirect Social Cost) เป็นต้นทุนสำหรับค่าเสียโอกาสของสังคมที่ควรจะได้รับจากการผลิตสินค้าและบริการจากการที่ใช้ทรัพยากรนั้นมาจัดการศึกษา

2. ต้นทุนส่วนบุคคล (Private Cost) สามารถแบ่งได้ดังนี้

1) ต้นทุนทางตรงส่วนบุคคล (Direct Private Cost) เป็นต้นทุนที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรส่วนตัวในการศึกษา ประกอบด้วย

- ค่าเล่าเรียน ค่าบำรุงการศึกษา และค่าธรรมเนียม

- ค่าใช้จ่ายส่วนตัวอื่นๆ เช่น ค่าหนังสือ อุปกรณ์ ค่าเสื้อผ้า เป็นต้น

2) ต้นทุนทางอ้อมส่วนบุคคล (Indirect Private Cost) เป็นต้นทุนที่เกิดจากการเสียโอกาสของบุคคลที่จะต้องใช้เวลาในการศึกษาแทนที่จะไปประกอบอาชีพเพื่อก่อให้เกิดรายได้

ปัจจุบันสังคมไทยมีค่านิยมในการเรียนกวดวิชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของบุตรหลาน เพื่อสร้างความมั่นใจในการเรียนและเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงระดับชั้นถัดไป การกวดวิชาเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้กับผู้ปกครองที่เพิ่มมากขึ้นมากกว่าการเรียนปกติในโรงเรียน เมื่อผู้ปกครองตัดสินใจส่งบุตรหลานไปเรียนกวดวิชาแล้ว จำเป็นต้องวางแผนเตรียมค่าใช้จ่ายส่วนนี้ให้กับบุตรหลานผู้เรียนเพิ่มขึ้น เป็นการลงทุนเพื่อยกระดับโอกาสทางสังคมและฐานะ

ทางสังคมของบุตรหลานในอนาคต (ประภาวัลย์ ชวนไชยะกุล, 2557) อีกมุมมองหนึ่ง การศึกษาเรื่อง การศึกษาอุปสงค์การเรียนรู้พิเศษของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าเหตุผลในการเรียนกวดวิชาของนักเรียนส่วนมากจะเชื่อว่าการเรียนกวดวิชาทำให้ผลการเรียนในโรงเรียนดีขึ้น รองลงมาก็เพื่อช่วยทบทวนวิชาที่เรียนในโรงเรียน และในด้านทัศนคติต่อการเรียนกวดวิชา ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นด้วยว่าสถาบันกวดวิชาช่วยให้มีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น และเห็นด้วยว่าการเรียนกวดวิชาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ อีกทั้งส่วนมากยังเห็นด้วยว่าผู้ที่เรียนกวดวิชาจะได้เปรียบผู้ที่ไม่เรียนกวดวิชาในการทำคะแนนสอบในโรงเรียน และได้สรุปในตอนท้ายไว้ว่า ค่าใช้จ่ายของนักเรียนที่เรียนกวดวิชา สูงกว่าค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมเพื่อเตรียมตัวสอบของนักเรียนที่ไม่ได้เรียนกวดวิชาค่อนข้างมาก คะแนนสอบหลายวิชาของนักเรียนที่เรียนกวดวิชาไม่สูงกว่าคะแนนสอบของนักเรียนที่ไม่เรียนกวดวิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่าขนาด ของโรงเรียน และผลการเรียนของนักเรียนยังมีผลต่อการสอบคัดเลือก (สุพจน์ ภิญโญภัสสร, 2545)

จะเห็นได้ว่าหัวหน้าครุเรือจะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ เหล่านี้ จากการศึกษาค่าใช้จ่าย ทางด้านการศึกษาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในการวางแผนอนาคตทางการศึกษา ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ จะนำข้อมูลสถิติที่ได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2556 มาวิเคราะห์และศึกษาเปรียบเทียบเพื่อใช้เป็นแนวทางให้แก่ผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษาและผู้ ที่สนใจ ได้ประเมินความสามารถทางการเงินและวางแผนการเงินเพื่อเตรียมพร้อมค่าใช้จ่ายในการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง การรับผิดชอบทางเศรษฐกิจของครัวเรือนทั้งในด้านการหารายได้เพื่อจะมาเลี้ยงดูสมาชิกในครัวเรือน โดยงานวิจัยชิ้นนี้จะศึกษาเฉพาะค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในระดับประถมศึกษาเท่านั้น เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นทางการศึกษา และเป็นระดับการศึกษาที่รัฐบาลเข้ามาช่วยอุดหนุนงบประมาณทางการศึกษาอย่างชัดเจน ทำให้สามารถเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายทางการศึกษานอกเหนือจากที่โรงเรียนได้รับจากรัฐบาล ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปกครองและหัวหน้าครัวเรือนต้องวางแผนค่าใช้จ่ายในการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน เพราะการเริ่มต้นการศึกษาที่ดีส่งผลให้สมาชิกมีโอกาสการสำเร็จการศึกษาที่ดี และเข้าสู่ระบบทำงานจะนำมาซึ่งรายได้ในรูปแบบของเงินเดือน ค่าจ้างต่างๆ กลับมาให้แก่ครัวเรือนนั้นๆ รวมถึงเป็นแรงงานเพื่อพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของประเทศต่อไปในอนาคต

1.4 กรอบแนวคิดของการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น สามารถจำแนกปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม โดยจะพิจารณาจากข้อมูลในโครงการ “การสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2556” ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดเก็บทุกปีและเป็นแหล่งที่มาของข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ ตัวแปรต่างๆ ในปัจจัยทั้ง 3 ส่วน ล้วนมีอิทธิพลต่อการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาทั้งสิ้น

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการศึกษา

1.5 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของเด็กไทย สืบเนื่องมาจากประเทศไทยได้เข้าสู่การเปลี่ยนผ่านทางประชากร ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจากการมีโครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง กระทบต่อความต้องการแรงงานในระบบเศรษฐกิจในอนาคต ภาคครัวเรือนจะมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ทำให้วัยเด็กซึ่งจะเติบโตไปเป็นวัยแรงงานจำเป็นที่จะต้องเป็นแรงงานที่มีคุณภาพเพื่อรับการดูแลสมาชิกเหล่านี้ ซึ่งแรงงานที่มีคุณภาพจะต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นส่งผลโดยตรงต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่จะต้องจัดสรรให้กับการศึกษาของบุตรหลานผู้เป็นกำลังสำคัญในพัฒนาและดูแลครอบครัวรุ่นถัดไป

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาในการศึกษานี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านประชากร ประกอบด้วย ตัวแปรเพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยตัวแปรสถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ความเป็นอยู่ในครัวเรือน และภาระหนี้สินของครัวเรือน 3) ปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วยความสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน และภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน ซึ่งทั้งหมดมีรายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยด้านประชากร ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถอธิบายได้ดังนี้

เพศของหัวหน้าครัวเรือน

สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงทำให้หัวหน้าครัวเรือนไทยมีหัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงเพิ่มสูงขึ้น อาจจะมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และค่าใช้จ่ายในครัวเรือน รวมถึงค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของเด็กทั้งครัวเรือนเดี๋ยวนั้นไปและครัวเรือนพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว การศึกษาค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือนไทย (จิรดา ศรีสวัสดิ์, 2547) พบว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีค่าใช้จ่ายการศึกษาที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเพศชายมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,965 บาท ต่ำกว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเพศหญิง ที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 2,138 บาท และการศึกษาเรื่องผลกระทบของการขยายตัวทางการศึกษาบนความไม่เท่าเทียมกันของค่าจ้าง (Wongmonta, 2012) พบว่าในประเทศไทย หัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้บุตรเพศหญิงสูงกว่าบุตร

เพศชาย รวมถึงการศึกษาเรื่องผลกระทบของภูมิหลังของพ่อแม่ที่มีต่อการศึกษาของลูก (Gratz, Nation, Schools, & Kurth-Schai, 2006) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรเพศหญิงให้เท่าเทียมกับบุตรเพศชาย

ในทางตรงกันข้ามการศึกษาเรื่องการลงทุนในเด็กให้มีคุณภาพมากกว่าปริมาณ: ขนาดครัวเรือน และการลงทุนด้านการศึกษาในประเทศเวียดนาม (Dang & Rogers, 2009) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงมีจำนวนน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนเพศชาย เนื่องจากประเทศเวียดนามแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานเพศชาย การรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษา โดยมากจึงตกเป็นภาระของหัวหน้าครัวเรือนเพศชาย และการศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายของครัวเรือนสำหรับเด็ก (Omori, 2010) ในชนบทของอินเดียมีความไม่เท่าเทียมกันของเพศชายและเพศหญิงอย่างมากและค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตร ผู้เป็นพ่อจะเป็นผู้ตัดสินใจ เนื่องจากทัศนคติของคนในสังคม อีกทั้งขึ้นอยู่กับชนชั้นในสังคม และในช่วงมัธยมศึกษา (อายุ 10-19) เด็กชายมีสิทธิในการเรียนหนังสือสูงกว่าเด็กหญิงในบางจังหวัดสูงกว่าถึง 2 เท่า

แม้ว่าการศึกษาข้างต้นมีความแตกต่างกัน ระหว่างเพศของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา แต่การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยตั้ง **สมมติฐาน** ได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรในครัวเรือนเฉลี่ยสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนเพศชาย

อายุของหัวหน้าครัวเรือน

ตัวแปรด้านอายุของหัวหน้าครัวเรือนเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตร เนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนมีอายุแตกต่างกันอาจมีความสามารถในการจัดการค่าใช้จ่ายทางการศึกษาแตกต่างกัน จากการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือนไทย (ณัฐฐาภรณ์ เลี่ยมจรัสกุล, 2555) พบว่าส่วนใหญ่ผู้ปกครองที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายการศึกษามีอายุเฉลี่ยประมาณ 43 ปี ในขณะเดียวกัน การศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายของครัวเรือนสำหรับเด็ก (Omori, 2010) พบว่าพ่อแม่ที่มีอายุมากกว่ามีแนวโน้มในการวางแผนการเงินทางการศึกษาได้ดีกว่ารอบคอบกว่าพ่อแม่ที่มีอายุน้อยกว่า และพ่อแม่ที่มีอายุมากกว่ามีแนวโน้มใช้เงินไปกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่าพ่อแม่ที่มีอายุน้อยกว่า สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือนในประเทศกานา (Donkoh & Amikuzuno, 2011) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมากกว่าจะมีความสามารถในการจัดการค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยกว่า

การศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการบริโภคของครัวเรือนไทย (พรพิมล พันธุ์พิมาล, 2550) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นวัยแรงงานตอนกลาง (อายุ 41 - 50 ปี) มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรสูงสุด และมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาลดลงอย่างมากในช่วงที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุ 60 ปีขึ้นไป

ถึงแม้ว่าการศึกษาข้างต้นมีความแตกต่างกันระหว่างอายุของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา แต่การศึกษานี้ผู้วิจัยตั้ง **สมมติฐาน**ว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมากกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรเฉลี่ย **สูงกว่า** หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยกว่า

สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน

สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือนของงานวิจัยชิ้นนี้ หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรสเคยสมรส หม้าย หย่า และแยกกันอยู่ ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน อาจมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่น่าจะมีแตกต่างกันด้วย สถานภาพสมรสจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรในครัวเรือน จากการศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายของครัวเรือนสำหรับเด็ก (Omori, 2010) พบว่าแม่เลี้ยงเดี่ยวใช้เงินเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของลูกสูงกว่าพ่อแม่ที่มีสถานภาพสมรส สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในประเทศเวียดนาม (Huy, 2012) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพแยกกันอยู่และสถานภาพหย่าร้างมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรส จากงานวิจัยข้างต้น หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพหม้าย หย่า และแยกกันอยู่ มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรที่สูงกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรส อาจมีสาเหตุมาจากการจัดการความเป็นอยู่ในต่างๆ ในครัวเรือนเพียงผู้เดียว ในบางสถานการณ์ที่ไม่สามารถจัดการหลายสถานการณ์ได้พร้อมกันจึงต้องจัดการโดยอาศัยการเพิ่มค่าใช้จ่ายเพื่อแก้ปัญหาที่นั้น ส่งผลกระทบต่อมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรสูงกว่ามีคู่สมรสช่วยเหลือ ผู้วิจัยตั้ง **สมมติฐาน**ได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพหม้าย หย่า และแยกกันอยู่ มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรเฉลี่ย **สูงกว่า** หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรส

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของงานวิจัยนี้ หมายถึง จำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่ประจำในครัวเรือน รวมทั้งบุคคลเคยอยู่ในครัวเรือนแต่ได้จากไปชั่วคราว โดยไม่มีวัตถุประสงค์ไปอยู่ประจำที่อื่น จากการศึกษาค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือนไทย พบว่าครัวเรือนที่มีขนาดของครัวเรือน 1 คน, 2 - 3 คน และ 4 คน จะมีค่าใช้จ่ายการศึกษาแตกต่างกัน โดยครัวเรือนที่มีขนาดของครัวเรือน 4 คนขึ้นไป มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงสุดคือเดือนละ 2,427 บาท รองลงมาคือครัวเรือนที่มีขนาด 2 - 3 คน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 1,949 บาท และครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดคือ ครัวเรือนคนเดียว มี

ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 987 บาท ทั้งนี้เนื่องจากครัวเรือนที่มีขนาดของครัวเรือน 4 คนขึ้นไป จะมีสมาชิกที่อยู่ในวัยกำลังศึกษาเป็นจำนวนมากกว่าครัวเรือนขนาดอื่นๆ จึงทำให้ครัวเรือนที่มีขนาดของครัวเรือน 4 คนขึ้นไป มีค่าใช้จ่ายการศึกษาที่สูง ทั้งนี้เพราะครัวเรือนคนเดียวมักจะจบการศึกษาแล้ว จึงสามารถเลี้ยงตนเองคนเดียวได้ จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายการศึกษาที่ต่ำ

ผู้วิจัยอาจสรุปได้ว่าครัวเรือนที่มีผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าอาจมีผู้กำลังศึกษามากกว่า ทำให้ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่าด้วย ผู้วิจัยตั้ง**สมมติฐาน**ได้ว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ย**สูงกว่า**ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี

การศึกษาในระดับตั้งแต่ประถมศึกษาถึงอุดมศึกษามีค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน คาดว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีของแต่ละครัวเรือน น่าจะมีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือน จากการศึกษาเรื่องขนาดครัวเรือนและการศึกษาของเด็กในประเทศเวียดนาม (Anh, Knodel, Lam, & Friedman, 1998) ครัวเรือนที่มีบุตรที่กำลังศึกษาจำนวน 3 คน มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่ำกว่าครัวเรือนที่มีบุตรที่กำลังศึกษาจำนวน 1 หรือ 2 คน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจจะมีสาเหตุมาจากเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ ในแต่ละครัวเรือนมีบุตรในช่วงอายุแตกต่างกัน ระดับชั้นที่กำลังศึกษาแตกต่างกัน ทำให้ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาแตกต่างกันด้วย ในประเทศไทย นโยบายเรียนฟรี 15 ปีของรัฐบาล น่าจะมีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาบ้างไม่มากนักน้อย จากการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือนไทย (ณัฐฐาภรณ์ เลียมจรัสกุล, 2555) พบว่าครัวเรือนที่มีบุตรกำลังศึกษาอยู่จำนวนมากจะเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากโครงการเรียนฟรี 15 ปี อย่างชัดเจน โดยเฉพาะกลุ่มครัวเรือนที่ระบุว่ามียุติกาเด็กกำลังศึกษาอยู่ 4 คนขึ้นไป แต่ไม่ใช่หัวหน้าเรือนทั้งหมดที่จะเลือกที่จะส่งบุตรของตนเองให้เข้าสู่โครงการเรียนฟรี 15 ปี ของรัฐบาล เมื่อมองจากหัวหน้าครัวเรือนที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน

จำนวนบุตรอาจมีอิทธิพลต่อการเลือกส่งบุตรเข้าสู่ระบบการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยอาจตั้ง**สมมติฐาน**ได้ว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีมากกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ย**สูงกว่า** ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีน้อยกว่า

2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ความเป็นอยู่ในครัวเรือน และภาระหนี้สินของครัวเรือน จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถอธิบายได้ดังนี้

สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน

สถานภาพการทำงานเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของภาวะเศรษฐกิจและสังคมต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษา จากการศึกษาเรื่องปัจจัยของค่าใช้จ่ายในการศึกษาในเวียดนาม (Huy, 2012) พบว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีตำแหน่งระดับหัวหน้าหรือผู้เชี่ยวชาญ จะมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรสูงกว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนทำงานในตำแหน่งพนักงานหรือลูกจ้าง

จากการศึกษาเรื่องผลกระทบของการขยายตัวของการศึกษาเกี่ยวกับค่าจ้าง (Wongmonta, 2012) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพการทำงานไม่มั่นคงจะมีความกดดันในการทำงาน ทำให้มีความยืดหยุ่นของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาน้อย ส่งผลต่อการศึกษาต่อของบุตรในครัวเรือนมีความเสี่ยงเนื่องจากค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเป็นค่าใช้จ่ายต่อเนื่องหลายปี

การศึกษาค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือนไทย (จิรดา ศรีสวัสดิ์, 2547) พบว่าค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือน ซึ่งมีหัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพการทำงาน เป็นนายจ้าง ธุรกิจส่วนตัว ลูกจ้างรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างเอกชนและไม่ได้ทำงาน มีค่าใช้จ่ายการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนประกอบธุรกิจส่วนตัวมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงสุดคือเดือนละ 3,201 บาท รองลงมาคือหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นลูกจ้างเอกชน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 2,386 บาท และหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นนายจ้างมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 2,185 บาท ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายการศึกษาน้อยที่สุดคือหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นลูกจ้างรัฐบาลและลูกจ้างรัฐวิสาหกิจโดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 1,197 บาท

เนื่องจากครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนประกอบธุรกิจส่วนตัวจะให้สมาชิกได้รับการศึกษาในระดับที่สูงๆ เช่น ปริญญาโท ปริญญาเอกเพื่อกลับมาช่วยธุรกิจที่บ้านจึงทำให้ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่สูง ส่วนครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นลูกจ้างรัฐบาลและลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ จากการศึกษาพบว่าจะให้สมาชิกในครัวเรือนศึกษาในสถาบันการศึกษาของรัฐบาลจึงทำให้มีค่าใช้จ่ายการศึกษาต่ำ การศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย (สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์, 2555) พบว่าอาชีพของผู้ปกครองที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายเดือน 3 อันดับแรก ได้แก่ พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันเฉลี่ยเดือนละ 3,628 บาท รองลงมาอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวเฉลี่ยเดือนละ 3,411 บาท และอาชีพรับราชการเฉลี่ยเดือนละ 3,156 บาท ตามลำดับ และอาชีพที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาน้อยที่สุดคืออาชีพรับจ้างทั่วไปเฉลี่ยเดือนละ 2,478 บาท

สรุปได้ว่าสถานภาพการทำงานที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงสุด ได้แก่ ประกอบธุรกิจส่วนตัว พนักงานรัฐวิสาหกิจ รัฐบาล เนื่องจากสถานภาพการทำงาน 3 สถานภาพนี้ มองเห็นความจำเป็นของการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุตร ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจึงสูงกว่าสถานภาพการทำงานอื่นๆ ผู้วิจัยตั้ง **สมมติฐาน**ได้ว่า หัวหน้าครอบครัวที่มีสถานภาพการทำงานเป็นนายจ้าง ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างเอกชน มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรเฉลี่ย **สูงกว่า**สถานภาพการทำงานอื่นๆ

รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน

รายได้ของครัวเรือนเป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาบุตรในครัวเรือน จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี พ.ศ. 2556 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าในครัวเรือนไทยมีรายได้เฉลี่ย 25,194 บาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556)

จากการศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือนในเด็ก (Omori, 2010) พบว่าพ่อแม่ที่มีเงินเดือนสูงกว่าจะใช้จ่ายไปกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่า พ่อแม่ที่มีเงินเดือนต่ำกว่าสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศเวียดนามการศึกษาเรื่องปัจจัยของค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาในประเทศเวียดนาม (Huy, 2012) พบว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูงจะมีความยืดหยุ่นในการจ่ายค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า ในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาเรื่องการลงทุนในเด็กเพื่อคุณภาพมากกว่าปริมาณ : ขนาดครัวเรือน และการลงทุนของครัวเรือนด้านการศึกษาของเด็กในประเทศเวียดนาม (Dang & Rogers, 2009) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้สูงมีฐานะร่ำรวยกว่า จะให้ความสำคัญกับคุณภาพการศึกษาของบุตรทั้งในระบบโรงเรียนภาคปกติ และโรงเรียนกวดวิชา ผู้มีฐานะร่ำรวยกว่ามีโอกาสส่งบุตรเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาเหล่านั้นสูงกว่าผู้ที่มีฐานะไม่ร่ำรวย สอดคล้องกับการศึกษาค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย (สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์, 2555) ครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 40,000 บาทขึ้นไป นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายเดือนสูงสุดเฉลี่ยเดือนละ 3,534 บาท รองลงมาคือครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 20,000 – 24,999 บาท เฉลี่ยเดือนละ 3,020 บาท และมีรายได้ตั้งแต่ 30,000 - 34,999 บาท เฉลี่ยเดือนละ 3,019 บาท ตามลำดับโดยที่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายเดือนน้อยที่สุดเฉลี่ยเดือนละ 2,106 บาท สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยของความสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและทางเลือก (Wongmonta, 2012) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่าจะมีความมั่นคงในข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า

จากการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้สูง ตั้งแต่ 40,000 ขึ้นไปมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 40,000 บาทขึ้นไป หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้สูงอาจยอมเสียค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่สูงกว่าเพื่อโอกาสทางการศึกษาที่ดีกว่า จำพวกค่านหนังสือหรือค่าอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกทางการศึกษาที่มีคุณภาพสูงกว่า หลากหลายกว่า หรือการเรียนพิเศษเพิ่มเติมในโรงเรียนกวดวิชา ผู้วิจัยตั้ง**สมมติฐาน**ได้ว่า ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนมากกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรเฉลี่ย**สูงกว่า**ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนน้อยกว่า

จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน

จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อวางแผนและการจัดการค่าใช้จ่ายในครัวเรือนทั้งหมด เนื่องจากครัวเรือนต้องเลี้ยงดูผู้พึ่งพิงเหล่านี้ทำให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อการจัดสรรรายได้และค่าใช้จ่ายต่างๆเพื่อการศึกษาของบุตร จากการศึกษาเรื่องการศึกษาโครงสร้างการบริโภคของครัวเรือนอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม (นันทมน รุณเกษม, 2555) พบว่าส่วนใหญ่ของตัวอย่างครัวเรือนทั้งหมดมีสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยพึ่งพิงจำนวน 1 - 3 คน โดยมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน 21,571 บาท ครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในวัยพึ่งพิงตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด 78,700 บาท และครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในวัยพึ่งพิงมีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุด 20,492 บาท ค่าใช้จ่ายในการบริโภคแตกต่างกันอย่างมาก เนื่องจากครัวเรือนที่สมาชิกในครัวเรือนอยู่ในวัยพึ่งพิงตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป มีค่าใช้จ่ายหมวดเวชภัณฑ์และการศึกษาต่ำมาก ส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายหมวดอาหาร ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย และค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล

สอดคล้องกับเรื่องรูปแบบการบริโภคของครัวเรือนในเขตเมืองและชนบทในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าครัวเรือนในเขตเมืองส่วนใหญ่มีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน 1 และ 2 คน โดยครัวเรือนที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน 1 คน มีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเฉลี่ย 23,832 บาทต่อเดือน และเมื่อมีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนสูงขึ้นมากเท่าไรก็จะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคมกขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการศึกษาโครงสร้างการบริโภคของครัวเรือนในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ (นัทธพงศ์ มุทุมม, 2554) พบว่าจำนวนสมาชิกที่เป็นผู้พึ่งพิงมีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายในการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือนในทิศทางบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 กล่าวคือเมื่อมีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนมากขึ้นจะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยอาจสรุปได้ว่าในการดูแลผู้พึ่งพิงแต่ละคนมีค่าใช้จ่ายในการดูแลจำนวนมากส่งผลกระทบต่อวางแผนและจัดการรายได้ในครัวเรือนเพื่อนำมาดูแลเลี้ยงดูผู้พึ่งพิงเหล่านี้ จึงส่งผลกระทบต่อ

จัดสรรค่าใช้จ่ายเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาของบุตร ผู้วิจัยอาจตั้งสมมติฐานได้ว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงต่ำกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงสูงกว่า

ความเป็นอยู่ในครัวเรือน

ระดับความเป็นอยู่ในครัวเรือน สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญตัวหนึ่ง แสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่จริงของครัวเรือนระดับต่างๆในประเทศไทย ทั้งลักษณะของที่อยู่อาศัย การอุปโภค บริโภค น้ำดื่ม เครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวก รวมถึงสาธารณูปโภคระดับต่างๆ สะท้อนให้เห็นถึงสุขภาพและความเป็นอยู่ที่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตร จากการศึกษาเรื่องขนาดครัวเรือนและการศึกษาของเด็กในประเทศเวียดนามพบว่า ครัวเรือนที่มีความพร้อมของของใช้ในครัวเรือนจะมีผลต่อการให้ความสำคัญกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่าครัวเรือนที่มีของใช้ในครัวเรือนไม่สะดวกเพียงพร้อม ส่งผลกระทบให้มีปัญหาเรื่องสมาธิในการเรียนและอาจมีเวลาเข้าเรียนไม่เพียงพอ โดยใช้เกณฑ์จากดัชนีความเป็นอยู่ของครัวเรือน (กองสถิติสังคม, 2545) สามารถวัดระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือนทั้งนี้สามารถคำนวณได้จากผลรวมของคะแนนจากตัวแปรย่อยแต่ละตัวข้างต้นสามารถนำผลการวิเคราะห์และอภิปรายผล ดังนี้

- ความเป็นอยู่ของครัวเรือนระดับต่ำ จะมีลักษณะที่อยู่อาศัยที่ไม่คงทนถาวร ทำให้เกิดปัญหาฝุ่นและเปื้อนอันตรายต่อสมาชิกในครัวเรือน การใช้ฟันหรือเศษไม้ในการประกอบอาหารนั้นมีความเสี่ยงให้เกิดอหิวาต์ได้ง่ายเนื่องจากเป็นวัสดุที่ควบคุมได้ยาก ครัวเรือนที่ถูกประเมินความเป็นอยู่ในระดับต่ำเป็นครัวเรือนที่ไม่มีส่วนในบริเวณครัวเรือน ระบบขับถ่ายไม่ถูกสุขลักษณะ มีผลต่อการกระจายของโรคติดเชื้อและโรคระบาดได้ง่าย ส่วนของน้ำดื่มน้ำใช้ที่ได้จากแม่น้ำ ลำคลอง ลำธาร น้ำตก แหล่งน้ำเหล่านี้มีการเจือปนของเชื้อโรค สิ่งมีชีวิตขนาดเล็กและมลพิษในน้ำเป็นจำนวนมาก ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งที่นำมาใช้อุปโภคบริโภค และไม่มีส่วนของเครื่องใช้ประเภทถาวรในครอบครอง เช่น รถยนต์ เครื่องซักผ้า ตู้เย็น โทรทัศน์ พัดลม จักรยาน เป็นต้น

- ความเป็นอยู่ของครัวเรือนระดับกลาง จะมีลักษณะที่อยู่อาศัยที่คงทนถาวรเป็นส่วนใหญ่ การใช้ถ่านหรือน้ำมันก๊าดในการประกอบอาหารนั้นมีความเสี่ยงให้เกิดอหิวาต์ได้ง่ายเนื่องจากเป็นวัสดุที่ควบคุมได้ยาก ครัวเรือนที่ถูกประเมินความเป็นอยู่ในระดับกลางเป็นครัวเรือนที่มีส่วนลักษณะเป็น ส้วมหลุม ส้วมถ้ำ หรือขับถ่ายลงแม่น้ำ ลำคลอง ในบริเวณใกล้กับครัวเรือนที่อยู่อาศัย ระบบขับถ่ายไม่ถูกสุขลักษณะ โรคติดเชื้อและโรคระบาดสามารถแพร่กระจายได้ง่าย ส่วนของน้ำดื่มน้ำใช้ที่ได้จากน้ำประปาภายนอกบ้าน หรือน้ำบาดาล หรือน้ำฝน แหล่งน้ำเหล่านี้ยังมีการเจือปนของเชื้อโรค สิ่งมีชีวิตขนาดเล็กและมลพิษในน้ำ ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งที่นำมาใช้ดื่ม แต่สามารถนำมาใช้ในการทำความสะอาดต่างๆ ได้ และมีส่วนของเครื่องใช้ประเภทถาวรบางอย่างในครอบครอง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ พัดลม จักรยาน เป็นต้น

- ความเป็นอยู่ของครัวเรือนระดับสูง จะมีลักษณะที่อยู่อาศัยที่คงทนถาวร การใช้แก๊สหรือไฟฟ้าในการประกอบอาหารนั้นมีความเสี่ยงน้อยลงที่จะเกิดอัคคีภัยเนื่องจากหากใช้อย่างระมัดระวังสามารถควบคุมได้ง่าย ครัวเรือนที่ถูกประเมินความเป็นอยู่ในระดับสูงเป็นครัวเรือนที่มีส่วนลักษณะเป็นส้วมชักโครก หรือส้วมซึม ภายในครัวเรือน เป็นระบบขับถ่ายที่ถูกสุขลักษณะ ป้องกันโรคติดต่อและโรคระบาดที่แพร่กระจายได้ ส่วนของน้ำดื่ม น้ำใช้ที่ได้จากน้ำประปาภายในบ้าน หรือน้ำดื่มบรรจุขวด แหล่งน้ำเหล่านี้ได้มาตรฐานจากกระทรวงสาธารณสุขจึงสามารถนำมาอุปโภคบริโภคได้ และมีส่วนของเครื่องใช้ประเภทถาวรประเภทอำนวยความสะดวกต่างๆครบครอง เช่น เครื่องซักผ้า ตู้เย็น/ตู้แช่ โทรทัศน์ รถยนต์ เครื่องปรับอากาศ เครื่องจักรใช้ในการเกษตร เป็นต้น

จากการศึกษา การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือนไทย (พรพิมล พันธุ์พิมาล, 2550) พบว่าครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันจะให้ความสำคัญกับการลงทุนทางการศึกษาที่แตกต่างกัน เมื่อนำข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่ำกว่า 6,000 บาท เปรียบเทียบกับกลุ่มที่มีระดับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนมากกว่า 40,000 บาท อาจสรุปได้ว่าครัวเรือนที่มีระดับความเป็นอยู่สูงกว่าอาจมีความสามารถในการเสียค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรมากกว่าครัวเรือนที่มีระดับความเป็นอยู่ต่ำกว่า เนื่องจากลักษณะของที่อยู่อาศัย การอุปโภคบริโภค น้ำดื่ม เครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวก รวมถึงสาธารณูปโภคระดับต่างๆ ที่มีความพร้อมมากกว่า สะท้อนถึงความพร้อมในการดำรงชีวิตและการจัดการค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ผู้วิจัยอาจตั้งสมมติฐานได้ว่าครัวเรือนที่มีระดับความเป็นอยู่สูงกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่าครัวเรือนที่มีระดับความเป็นอยู่ต่ำกว่า

ภาระหนี้สินของครัวเรือน

ภาระหนี้สินเป็นตัวแปรหนึ่งในที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการวางแผนค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่สำคัญ ส่งผลกระทบต่อสัดส่วนของรายได้และค่าใช้จ่ายอื่นๆในครัวเรือน หนี้สินครัวเรือนปี พ.ศ. 2556 จากครัวเรือนทั่วประเทศประมาณ 20 ล้านครัวเรือน พบว่าเป็นครัวเรือนที่มีหนี้สินประมาณ 10.8 ล้านครัวเรือนหรือร้อยละ 53.8 ซึ่งต่ำกว่าปี พ.ศ. 2554 ร้อยละ 2 โดยหนี้สินครัวเรือนในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวนเฉลี่ย 163,087 บาทต่อครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556)

จากการศึกษาเรื่องผลกระทบจากภาระหนี้สินต่อระดับการศึกษาของผู้หญิงพบว่า ในภาพรวมวิกฤตหนี้มีผลกระทบอย่างมากกับการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาของประชากรเพศหญิง (Buchmann, 1996) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอาชีวะ และการศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย (สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์, 2555) พบว่าผู้ปกครองที่ไม่ต้องการกู้ยืมนักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันเฉลี่ยเดือนละ 3,042 บาท รองลงมามีความต้องการกู้ยืม

แต่ไม่สามารถกู้ยืมได้เฉลี่ยเดือนละ 2,545 บาท และผู้ปกครองที่มีการกู้ยืม นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันน้อยที่สุดเฉลี่ยเดือนละ 2,434 บาท

จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าผู้ปกครองหรือหัวหน้าที่ไม่มีหนี้สิน มีแนวโน้มมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรสูงอาจมีสาเหตุมาจากไม่ต้องแบ่งเงินไปใช้เพื่อชำระหนี้สิน ทำให้สามารถนำเงินไปใช้เพื่อสนับสนุนเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรได้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรในครัวเรือนเฉลี่ยสูงกว่า ครัวเรือนที่มีหนี้สิน

3) ปัจจัยด้านสังคม

การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็นตัวแปรที่น่าจะมีอิทธิพลให้หัวหน้าครัวเรือนเห็นความสำคัญของการศึกษา ประสบการณ์จากการศึกษา การรับรู้เรื่องราวข่าวสารในมุมมองต่างๆของหัวหน้าครัวเรือนสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยในการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าสู่ระบบการศึกษา จากการศึกษาเรื่องการตัดสินใจลงทุนสำหรับเด็กเพื่อคุณภาพมากกว่าปริมาณ : ขนาดครัวเรือนและการลงทุนด้านการศึกษาของครัวเรือนในประเทศเวียดนาม (Dang & Rogers, 2009) พบว่าการสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสำคัญกับคุณภาพการศึกษาของบุตรในครัวเรือนให้มีการสำเร็จการศึกษาสูงกว่า เลือกโรงเรียนในระบบที่มีคุณภาพและเลือกกวดวิชาพิเศษเพื่อให้สามารถแข่งขันกับนักเรียนคนอื่นๆ เพื่อสร้างโอกาสในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียง ทำให้หัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาสูงกว่ามีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการสำเร็จการศึกษาน้อยกว่า สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย (สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์, 2555) พบว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรสูงสุดเฉลี่ยเดือนละ 3,518 บาท รองลงมาคือผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอกมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรเฉลี่ยเดือนละ 3,375 บาท และระดับการศึกษานุปริญญา/ปวช./ปวส. มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรเฉลี่ยเดือนละ 3,282 บาท ตามลำดับ โดยผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษามีค่าใช้จ่ายรายเดือนน้อยที่สุดเฉลี่ยเดือนละ 2,462 บาท

ตรงกันข้าม การศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายของครัวเรือนด้านการศึกษาในเด็ก (Megumi Omori, 2010) พบว่าพ่อแม่ที่จบการศึกษาระดับมัธยมจะมีการใช้เงินไปค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของลูกสูงกว่าพ่อแม่ที่จบการศึกษาระดับวิทยาลัยหรือสูงกว่า สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยของความสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและทางเลือก (Wongmonta, 2012) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าสามารถประเมินต้นทุนและโอกาสสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาได้ดีกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่สำเร็จการศึกษาในระดับต่ำกว่า ทำให้สามารถบริหารค่าใช้จ่ายทางการศึกษาได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยของค่าใช้จ่ายในการศึกษาในเวียดนาม (Huy, 2012) พบว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรสูงสุด รองลงมาคือหัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ถึงแม้ว่าการศึกษาข้างต้นนั้นแตกต่างกัน ระหว่างการสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา แต่ผู้วิจัยตั้ง**สมมติฐาน**ได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีการสำเร็จการศึกษาสูงกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรเฉลี่ย **สูงกว่า**หัวหน้าครัวเรือนที่มีการสำเร็จการศึกษาต่ำกว่า

เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

ตัวแปรเขตที่อยู่อาศัย สำหรับงานวิจัยนี้ หมายถึง ลักษณะสถานที่อยู่อาศัยของคนในสังคมตามเขตการปกครองในปัจจุบัน ซึ่งมีการแบ่งออกเป็นเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ความแตกต่างของเขตที่อยู่อาศัยนอกจากจะแสดงถึงโครงสร้างทางสังคม ยังแสดงถึงความแตกต่างของสภาพเศรษฐกิจและสังคมในด้านต่างๆ รวมทั้งการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนการศึกษาอีกด้วย จากการศึกษาค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย (สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์, 2555) พบว่าครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันและค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปีสูงกว่าครัวเรือนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ยเดือนละ 2,954 บาท และครัวเรือนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ยเดือนละ 1,128 บาท สอดคล้องกับการศึกษาค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือนไทย (จิรดา ศรีสวัสดิ์, 2547) พบว่าค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือน แยกตามเขตที่ตั้งของครัวเรือน แบ่งเป็น ครัวเรือนเมืองและครัวเรือนชนบท ครัวเรือนเมืองมีค่าใช้จ่ายการศึกษาเฉลี่ยเดือนละ 2,133 บาท และครัวเรือนชนบท มีค่าใช้จ่ายการศึกษาเฉลี่ยเดือนละ 1,846 บาท ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบ พบว่าครัวเรือนเมืองและครัวเรือนชนบท มีค่าใช้จ่ายการศึกษาโดยเฉลี่ยแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะเห็นได้ว่าครัวเรือนในเขตเมืองจะอยู่ใกล้สถาบันการศึกษามากกว่าเขตชนบท จึงทำให้ค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือนเขตเมืองมีมากกว่าครัวเรือนชนบท และอีกเหตุผลหนึ่งคือในเขตเมืองยังมีการส่งเสริมให้เด็กเรียนพิเศษมากกว่าในเขตชนบทด้วย

ในทางตรงกันข้ามกับการศึกษา การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือนไทย (ณัฐธราภรณ์ เลียมจรัสกุล, 2555) พบว่ากลุ่มสถานศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเทศบาล/ท้องถิ่นเป็นกลุ่มที่ครัวเรือนให้ความเห็นว่าได้รับประโยชน์จากโครงการเรียนฟรี 15 ปี มากที่สุด ทำให้ผู้ปกครองสามารถลดค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรได้จากนโยบายนี้

จากงานวิจัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เขตที่อยู่อาศัยน่าจะมีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษา เนื่องจากความแตกต่างของสภาพเศรษฐกิจและสังคม สถานศึกษาที่มีคุณภาพมักกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่เขตเมืองหรือเขตเทศบาล และสถาบันกวดวิชาต่างๆ มีเฉพาะในเขตเมืองทำให้ผู้ปกครองหรือหัวหน้าครัวเรือนที่มีเขตที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลน่าจะมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่าเขตที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล ผู้วิจัยอาจตั้ง**สมมติฐาน**ได้ว่า ครัวเรือนที่มีเขตที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษา**สูงกว่า**ครัวเรือนที่มีเขตที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล

ภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

ภาคที่อยู่อาศัยของประเทศไทยมีความแตกต่างกันในด้านภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี อีกทั้งลักษณะนิสัยของคนในท้องถิ่นก็แตกต่างกัน จึงน่าจะมีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือน จากการศึกษาค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือนไทย (จิรดา ศรีสวัสดิ์, 2547) พบว่าค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือน ซึ่งอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้และกรุงเทพฯและปริมณฑล มีค่าใช้จ่ายการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครัวเรือนในกรุงเทพฯและปริมณฑลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรเฉลี่ยสูงสุดคือเดือนละ 4,578 บาท รองลงมาคือครัวเรือนภาคกลางมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรเฉลี่ยเดือนละ 1,564 บาท และครัวเรือนภาคใต้มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรเฉลี่ยเดือนละ 1,486 บาท ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายการศึกษาน้อยที่สุดคือครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรเฉลี่ยเดือนละ 943 บาท

สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือนไทย (ณัฐภรณ์ เลียมจรัสกุล, 2555) พบว่าสัดส่วนค่าใช้จ่ายในกลุ่มการศึกษาของครัวเรือนทั้ง 5 ประเภทในภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศไทย ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่าครัวเรือนครัวเรือนในภูมิภาคอื่นๆ รองลงมาคือครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคเหนือและภาคใต้มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในกลุ่มการศึกษาต่ำสุด

อาจสรุปได้ว่าอาจเป็นเพราะว่าครัวเรือนในกรุงเทพฯและปริมณฑล มีการแข่งขันด้านการศึกษาสูง และให้ความสำคัญกับการศึกษาก่อนข้างมากจึงมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่าภูมิภาคอื่นๆ ผู้วิจัยตั้ง**สมมติฐาน**ได้ว่า ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรหลาน**สูงกว่า** ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคอื่นๆ

1.6 สมมติฐานของการศึกษา

สมมติฐานหลักและสมมติฐานรองของการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา มีดังนี้

สมมติฐานหลัก

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนมีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาแตกต่างกัน

สมมติฐานรอง

1. หัวหน้าครัวเรือนเพศหญิง มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรในครัวเรือนเฉลี่ยสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนเพศชาย
2. หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมากกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรเฉลี่ยสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยกว่า
3. หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพหม้าย หย่า และแยกกันอยู่ มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรเฉลี่ยสูงกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรส
4. ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า
5. ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกอายุต่ำกว่า 15 ปีมากกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกอายุต่ำกว่า 15 น้อยกว่า
6. หัวหน้าครอบครัวที่มีสถานภาพการทำงานเป็นนายจ้าง ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างเอกชน มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรเฉลี่ยสูงกว่าสถานภาพการทำงานอื่นๆ
7. หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรเฉลี่ยสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า
8. ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงต่ำกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงสูงกว่า
9. ครัวเรือนที่มีระดับความเป็นอยู่สูงกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่า ครัวเรือนที่มีระดับความเป็นอยู่ต่ำกว่า
10. ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรในครัวเรือนเฉลี่ยสูงกว่า ครัวเรือนที่มีหนี้สิน

11. หัวหน้าครุเรือที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรเฉลี่ยสูงกว่าหัวหน้าครุเรือที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่า
12. ครุเรือที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่าครุเรือที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล
13. ครุเรือที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรหลานเฉลี่ยสูงกว่า ครุเรือที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคอื่นๆ

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่สนใจเกี่ยวข้องกับศึกษานี้ได้นำไปวางแผนทางการศึกษารายบุคคลอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในครุเรือของตนเอง เพื่อการศึกษาของเด็กระดับประถมศึกษาในครุเรือที่ดีมีคุณภาพต่อไป

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย

2.1 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2556 ของสำนักงานสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์จึงอยู่ภายใต้ขอบเขตและข้อจำกัดของข้อมูล โดยครอบคลุมในส่วนของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่ได้จากการสำรวจ สำนักงานสถิติแห่งชาติได้มีการสำรวจครัวเรือนประเทศไทยทุกเดือน (เดือนมกราคม พ.ศ. 2556 - เดือนธันวาคม พ.ศ. 2556) จากครัวเรือนตัวอย่างในทุกจังหวัดทั่วประเทศทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลจำนวน 52,000 ครัวเรือน

2.2 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา” มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะปัจจัยในระดับจุลภาคหรือระดับปัจเจกบุคคลเท่านั้น ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ความเป็นอยู่ของครัวเรือน และภาระหนี้สินของครัวเรือน และปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน และภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน ที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2556 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีประชากรตัวอย่างที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์สำหรับการศึกษานี้หลังจากทำการถ่วงน้ำหนักแล้วจำนวน 6,827 ราย

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา” มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของเด็กในครัวเรือนไทย โดยเลือกครัวเรือนไทยที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาโดยหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ (เต็ม) 25 ปีขึ้นไปเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

2.3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาและการเลือกตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ได้รับการอนุเคราะห์ข้อมูลจากโครงการ “การสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2556” ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นการสำรวจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงสภาพของเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนไทย รายได้ และรายจ่ายของครัวเรือน โดยการสำรวจในครั้งนี้สำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของสมาชิกในครัวเรือน ค่าใช้จ่าย ลักษณะที่อยู่อาศัย

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำจดหมายเพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และได้รับพิจารณาอนุมัติให้นำข้อมูลจากโครงการดังกล่าวข้างต้น เพื่อนำมาประกอบงานวิจัยนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และปฏิบัติตามสัญญาการใช้ข้อมูลที่ได้ให้ไว้กับสำนักพยากรณ์ศาสตร์ สำนักงานสถิติแห่งชาติอย่างเคร่งครัด

1) ประชากร

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครัวเรือนไทยที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาโดยหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ (เต็ม) 25 ปีขึ้นไปเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ในโครงการ “การสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2556” และตอบทุกข้อคำถามที่ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เป็นตัวแปรที่สนใจในการวิจัย (ดังปรากฏในภาคผนวก)

2) การเลือกตัวอย่าง

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนส่วนบุคคลที่ตกเป็นตัวอย่าง ทั้งในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศ โดยใช้แผนการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Stratified Two Stage Sampling) โดยมีจังหวัดเป็นสตราตัม (Stratum) ซึ่งมีทั้งสิ้น 77 สตราตัม และในแต่ละสตราตัม (จังหวัด ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ได้แบ่งออกเป็น 2 สตราตัมย่อย ตามลักษณะการปกครอง คือ ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล โดยมีชุมชนอาคาร (สำหรับในเขตเทศบาล) และหมู่บ้าน (สำหรับนอกเขตเทศบาล) เป็นหน่วยตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง รวมทั้งสิ้น 30,375 ชุมชนอาคาร/หมู่บ้าน ครัวเรือนส่วนบุคคลเป็นตัวอย่างขั้นที่สอง ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น 52,000 ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556)

ขั้นต่อมาเป็นการเลือกครัวเรือนตัวอย่างจากครัวเรือนส่วนบุคคลทั้งสิ้นในบัญชีรายชื่อครัวเรือน ซึ่งได้จากการนับจุดในแต่ละชุมชนอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่าง แล้วจัดเรียงรายชื่อครัวเรือนส่วนบุคคลใหม่ตามขนาดของครัวเรือน (จำนวนสมาชิกในครัวเรือน) และประเภทครัวเรือนเชิงเศรษฐกิจ (ตามอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้สูงสุดในครัวเรือน) ก่อนทำการเลือกครัวเรือนตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ โดยกำหนดขนาดตัวอย่างในแต่ละเขต คือ

(1) ในเขตเทศบาล เลือก 15 ครัวเรือนตัวอย่างต่อชุมชนอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่าง

(2) นอกเขตเทศบาล เลือก 10 ครัวเรือนตัวอย่างต่อชุมชนอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่าง

ได้จำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างของการสำรวจทั้งสิ้น 52,000 ครัวเรือน

จำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างทั้งสิ้นที่ต้องทำการแจกจ่าย โดยจำแนกตามภาคและเขตการปกครอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การกระจายความถี่และร้อยละของจำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่าง
จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

ภาค	ในเขตเทศบาล		นอกเขตเทศบาล		รวม	
	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่
กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	5.8	2,485	-	-	5.8	2,485
กลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯและปริมณฑล)	16.4	7,010	12.4	5,288	28.8	12,298
เหนือ	14.3	6,118	10.1	4,300	24.4	10,418
ตะวันออกเฉียงเหนือ	16.2	6,940	10.1	4,321	26.3	11,264
ใต้	8.6	3,667	6.1	2,609	14.7	6,276
รวมทั้งราชอาณาจักร	61.3	26,220	38.7	16,518	100.0	42,738

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2556 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากตารางข้างต้น มีจำนวนครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างทั่วประเทศ 42,738 ครัวเรือน ซึ่งมีจำนวนครัวเรือน 6,827 ครัวเรือน ครัวเรือนไทยที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาโดยหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ (เต็ม) 25 ปีขึ้นไปเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และตอบทุกข้อคำถามที่ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เป็นตัวแปรที่สนใจในการวิจัย

เมื่อได้กรณีตัวอย่างจากการสำรวจแล้ว ผู้วิจัยได้นำกรณีตัวอย่างทั้งหมดมาถ่วงน้ำหนักใหม่ ให้มีการกระจายเป็นแบบแผนเดียวกับประชากร โดยวิธีการ Normalizing Weights สำหรับค่าถ่วงน้ำหนักใหม่ของแต่ละตัวอย่าง หาได้โดยการนำจำนวนตัวอย่างทั้งหมดที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เก็บได้ คูณกับค่าถ่วงน้ำหนักเดิมของแต่ละตัวอย่าง แล้วหารด้วยจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งสูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\text{ค่าถ่วงน้ำหนักใหม่ของแต่ละตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{ค่าถ่วงน้ำหนักเดิมของแต่ละตัวอย่าง}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

เมื่อได้ค่าถ่วงน้ำหนักใหม่ของแต่ละตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนไทยที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาโดยหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ (เต็ม) 25 ปีขึ้นไปเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และตอบทุกข้อคำถามที่ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เป็นตัวแปรที่สนใจในการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยได้ถ่วงน้ำหนักกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาให้มีการกระจายตัวเป็นแบบแผนเดียวกับประชากร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 6,827 ราย ดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การกระจายความถี่และร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างทั่วประเทศ
จำแนกตามภาคและเขตการปกครอง

ภาค	ในเขตเทศบาล		นอกเขตเทศบาล		รวม	
	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่
กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	6.4	438	-	-	6.4	438
กลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯและปริมณฑล)	6.1	419	12.9	882	19.1	1,301
เหนือ	3.7	257	13.7	938	17.4	1,196
ตะวันออกเฉียงเหนือ	6.5	446	33.7	2,302	40.3	2,765
ใต้	3.9	267	12.9	878	16.8	1,150
รวมทั้งราชอาณาจักร	26.7	1,827	73.2	5,000	100.0	6,827

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2556 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.4 การนิยามศัพท์

การศึกษาระดับประถมศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน ในเวลาเรียน 6 ปี

ครัวเรือน หมายถึง “ครัวเรือนที่มีบุคคลคนเดียวหรือหลายคนอาศัยอยู่ในบ้านหรือที่อยู่อาศัยเดียวกัน และจัดหาหรือใช้สิ่งอุปโภคบริโภคอันจำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน บุคคลเหล่านี้อาจเป็นญาติกันหรือไม่เป็นญาติกันก็ได้”

หัวหน้าครัวเรือน หมายถึง “บุคคลซึ่งมีสมาชิกผู้อื่นในครัวเรือนยอมรับนับถือว่าเป็นหัวหน้าครัวเรือน เป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดในการปกครอง และสวัสดิภาพของสมาชิกในครัวเรือน”

ทุนมนุษย์ หมายถึง “ความสามารถหลายๆอย่างที่อยู่ในตัวคน ทั้งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หรือเกิดจากการสั่งสมเรียนรู้ โดยแต่ละบุคคลที่เกิดมาจะมียื่นสัเฉพาะแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสามารถ คุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่มีคุณค่าซึ่งคุณค่านั้นจะเพิ่มขึ้นเมื่อมีการลงทุนที่เหมาะสม”

ปัจจัยด้านประชากร หมายถึง “ปัจจัยส่วนบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี”

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ หมายถึง “ปัจจัยพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือน ได้แก่ สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ความเป็นอยู่ของครัวเรือน และภาระหนี้สินของครัวเรือน”

ปัจจัยด้านสังคม หมายถึง “ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคมของแต่ละบุคคล ได้แก่ การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน และภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน”

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา หมายถึง “ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่หัวหน้าครัวเรือนต้องเป็นผู้รับผิดชอบให้แก่สมาชิกในครัวเรือน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่จ่ายเพื่อใช้ในการศึกษาเล่าเรียนโดยตรง เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าบำรุงการศึกษา ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภท) ค่าหนังสือและอุปกรณ์อื่นๆ ที่ใช้ประกอบกับกิจกรรมที่เรียนโดยตรง และค่าเดินทางไปเรียน”

ความเป็นอยู่ในครัวเรือน หมายถึง “ลักษณะทางกายภาพและสาธารณสุขบโภคหลักของที่ครัวเรือนอยู่อาศัย ตัวอย่างเช่น ลักษณะของที่อยู่อาศัย การใช้ส้วม น้ำดื่ม น้ำใช้ เชื้อเพลิงที่ใช้ในการประกอบอาหาร และเครื่องใช้ประเภทถาวรในครอบครอง เป็นต้น”

ภาระหนี้สินในครัวเรือน หมายถึง “เงินที่แต่ละครัวเรือนได้กู้ยืมมาทั้งในระบบและนอกระบบเพื่อใช้จ่ายใช้สอยภายในครัวเรือน เพื่อประกอบธุรกิจ เพื่อการศึกษา หรืออื่นๆ ซึ่งมีผลต่อการจัดสรรรายได้ครัวเรือนเพื่อการชำระหนี้เหล่านั้น”

2.5 การนิยามตัวแปร

สำหรับตัวแปรตาม 1 ตัว และตัวแปรอิสระ 13 ตัว ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามในการศึกษาไว้ดังนี้

ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามในการศึกษาครั้งนี้ คือ ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการวัดเชิงปริมาณที่คำนวณจากผลรวมของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจริงตลอด 12 เดือนที่ผ่านมาของหัวหน้าครัวเรือน โดยค่าใช้จ่ายทางการศึกษามาจากข้อคำถาม 4 ส่วน คือ

- 1) ค่าเดินทางไปเรียน
- 2) ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษา
- 3) ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด)
- 4) ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนอื่นๆ

ตัวแปรอิสระ

การศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 13 ตัวแปร ภายใต้ปัจจัย 3 ด้าน คือ ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม รายละเอียดของตัวแปรดังนี้

ปัจจัยด้านประชากร

ปัจจัยด้านประชากร ประกอบด้วยตัวแปร เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของบิดามารดา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เพศของหัวหน้าครัวเรือน หมายถึง รูปลักษณะที่แสดงว่าเป็นชายหรือหญิง เป็นตัวแปรที่ได้จาการห้สรายการ C01 ในแบบสอบถาม ซึ่งมีระดับการวัดแบบจัดกลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ชายและหญิง

อายุของหัวหน้าครัวเรือน หมายถึง อายุเต็ม (ช่วงเวลานับตั้งแต่เกิดนับจนถึงวันคล้ายวันเกิดครั้งสุดท้ายก่อนวันตอบแบบสอบถาม) เป็นตัวแปรที่ได้จาการห้สรายการ C02 ในแบบสอบถาม ซึ่งมีระดับการวัดแบบอัตราส่วน ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรเดียว ได้แบ่งกลุ่มของอายุออกเป็น 4 กลุ่ม มีระดับการจัดแบบอันดับ คือ

- มีอายุระหว่าง 25 - 34 ปี
- มีอายุระหว่าง 35 - 44 ปี
- มีอายุระหว่าง 45 - 60 ปี
- มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน หมายถึง การครองคู่ในฐานะสามีภรรยาระหว่างเพศชายกับหญิงของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ C03 ในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีระดับการวัดแบบจัดกลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- โสด
- สมรส
- หม้าย, หย่า, แยกกันอยู่

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ประจำในครัวเรือนเดียวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ A04_1 ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบอัตราส่วน ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรเดียว ได้แบ่งกลุ่มของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม มีระดับการวัดแบบจัดอันดับ คือ

- จำนวน 1 - 2 คน
- จำนวน 3 - 4 คน
- จำนวน 5 คนขึ้นไป

จำนวนของสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีทั้งหมดที่อาศัยอยู่ประจำในครัวเรือนเดียวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ C05 ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบอัตราส่วน ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรเดียว ได้แบ่งกลุ่มของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม มีระดับการวัดแบบจัดอันดับ คือ

- จำนวน 1 - 2 คน
- จำนวน 3 - 4 คน
- จำนวน 5 คนขึ้นไป

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน ประกอบด้วยตัวแปร คือ สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ความเป็นอยู่ในครัวเรือน และการมีภาระหนี้สินของครัวเรือน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน หมายถึง การปฏิบัติตามบทบาทในการทำงานตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพการทำงานหรือตำแหน่งของตน เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ HM37 ในแบบสอบถาม ซึ่งมีระดับการวัดแบบจัดกลุ่ม แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม คือ

- นายจ้าง หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองเพื่อหวังผลกำไรหรือส่วนแบ่งและได้จ้างบุคคลอื่นมาทำงานในธุรกิจในฐานะลูกจ้าง นายจ้างในที่นี้ไม่ได้หมายถึงผู้ที่จ้างคนมาทำงานประเภทงานในบ้านเรือนซึ่งไม่เกี่ยวกับธุรกิจ เช่น ผู้ที่จ้างคนมาทำงานอาหารในบ้าน ทำความสะอาดบ้าน ซักผ้า เป็นต้น

- ธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองโดยลำพังผู้เดียวหรืออาจมีบุคคลอื่นมาร่วมกิจกรรมด้วยเพื่อหวังผลกำไรหรือส่วนแบ่ง และไม่ได้จ้างลูกจ้างแต่อาจมีสมาชิกในครัวเรือนหรือผู้ฝึกงานมาช่วยทำงาน โดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนอย่างอื่นสำหรับงานที่ทำ

- ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง หมายถึง ผู้ที่ช่วยทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างในไร่นาเกษตร หรือในธุรกิจของสมาชิกในครัวเรือน

- ลูกจ้างรัฐบาล หมายถึง ผู้ที่ทำงานโดยได้รับค่าจ้างตอบแทนเป็นรายเดือน รายวัน หรือรายขึ้น หรือเป็นค่าบริการ เป็นค่าตอบแทนงานที่ทำ ค่าจ้างอาจเป็นตัวเงินหรือเป็นสิ่งของก็ได้ ค่าตอบแทนที่ได้มาจากงบประมาณของรัฐบาล

- ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ หมายถึง ผู้ที่ทำงานโดยได้รับค่าจ้างตอบแทนเป็นรายเดือน รายวัน หรือรายขึ้น หรือเป็นค่าบริการ เป็นค่าตอบแทนงานที่ทำ ค่าจ้างอาจเป็นตัวเงินหรือเป็นสิ่งของก็ได้ ค่าตอบแทนที่ได้มาจากหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ

- ลูกจ้างเอกชน หมายถึง ผู้ที่ทำงานโดยได้รับค่าจ้างตอบแทนเป็นรายเดือน รายวัน หรือรายขึ้น หรือเป็นค่าบริการ เป็นค่าตอบแทนงานที่ทำ ค่าจ้างอาจเป็นตัวเงินหรือเป็นสิ่งของก็ได้ ค่าตอบแทนที่ได้มาจากเอกชน

รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน หมายถึง เงินที่ได้รับจากการทำงาน เป็นรายเดือนโดยเฉลี่ยรวมทั้งผลประโยชน์ตอนแทนอื่นๆที่เป็นตัวเงินของผู้ตอบแบบสอบถามจากรหัสรายการ A13 จัดเป็นตัวแปรระดับอันดับมาตรา แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

- ต่ำกว่า 15,000 บาท
- ตั้งแต่ 15,001 – 30,000 บาท
- ตั้งแต่ 30,001 – 50,000 บาท
- ตั้งแต่ 50,001 – 99,999 บาท
- ตั้งแต่ 100,000 บาท ขึ้นไป

จำนวนผู้พึงพิงในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกที่ไม่ได้ทำงานหารายได้ เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วย ทั้งหมดที่อาศัยอยู่ประจำในครัวเรือนเดียวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ C05, C06 และ C07 ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบอัตราส่วน ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรเดียว ได้แบ่งกลุ่มของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม มีระดับการวัดแบบจัดอันดับ คือ

- จำนวน 1 - 2 คน
- จำนวน 3 - 4 คน
- จำนวน 5 คนขึ้นไป

ความเป็นอยู่ของครัวเรือน เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญตัวหนึ่ง สำหรับวัดระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือนทั้งนี้ เป็นตัวแปรที่ได้จากการนับนำผลรวมของคะแนนจากตัวแปรย่อยแต่ละตัว มาแบ่งเป็น 3 ระดับต่ำ กลาง และสูง ซึ่งมีรายละเอียดทั้งหมด (กองสถิติสังคม, 2545) ดังนี้

1. ลักษณะของที่อยู่อาศัย เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ HH02
 - 0 = ใช้วัสดุไม่ถาวรหรือวัสดุใช้แล้วและอยู่ในสภาพผุพัง
 - 1 = ใช้วัสดุถาวรเป็นส่วนใหญ่
 - 2 = ตึกหรือครึ่งตึกครึ่งไม้
2. การใช้เชื้อเพลิงประกอบอาหาร เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัส HH10
 - 0 = ฟืน เศษไม้
 - 1 = ถ่าน หรือน้ำมันก๊าด
 - 2 = ก๊าซ หรือไฟฟ้า
3. การใช้ส้วม เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ HH15
 - 0 = ไม่มีส้วม
 - 1 = ส้วมหลุม ส้วมถัง หรือถ่ายลงแม่น้ำลำคลอง หรือส้วมลักษณะอื่นๆโดยมีห้องกัน
 - 2 = ส้วมชักโครกหรือส้วมซึมหรือส้วมชักโครกและส้วมซึม
4. น้ำดื่ม เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ HH11
 - 0 = แม่น้ำลำคลอง ลำธาร น้ำตก
 - 1 = น้ำประปาภายนอกบ้านหรือน้ำบาดาลหรือน้ำบ่อสาธารณะ หรือน้ำบาดาลหรือน้ำบ่อไม่สาธารณะหรือน้ำฝน
 - 2 = น้ำประปาภายในบ้านหรือน้ำดื่มบรรจุขวด

5. น้ำใช้ เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ HH12

0 = แม่น้ำลำคลอง ลำธาร น้ำตก

1 = น้ำประปาภายนอกบ้าน หรือน้ำบาดาลหรือน้ำบ่อสาธารณะ
หรือน้ำบาดาลน้ำบ่อไม่สาธารณะ น้ำฝน

2 = น้ำประปาภายในบ้าน

6. เครื่องใช้ประเภทถาวรในครอบครอง ได้จากรหัสรายการ (HH16 - 39)

0 = ไม่มี

1 = โทรทัศน์สี/วิทยุหรือวิทยุเทป/พัดลม /รถจักรยานสองล้อ

(เฉพาะส่วนนี้มีคะแนนตัวแปรย่อยละ 1 คะแนน)

2 = เครื่องปรับอากาศ/รถยนต์/เครื่องซักผ้า/ตู้เย็นหรือตู้แช่/โทรศัพท์บ้านหรือ
โทรศัพท์เคลื่อนที่/เตารีดไฟฟ้า/จักรยานยนต์/คอมพิวเตอร์ครบชุดหรือ
คอมพิวเตอร์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต

(เฉพาะส่วนนี้มีคะแนนตัวแปรย่อยละ 2 คะแนน)

หลังจากนั้นนำคะแนนมารวมกันจากตัวแปรย่อยทั้งสิ้น 28 ตัวแปร แล้วแบ่งผลรวม
ออกเป็น 3 ระดับดังนี้

ระดับต่ำ = 0 - 10 คะแนน

ระดับกลาง = 11 - 20 คะแนน

ระดับสูง = 21 - 30 คะแนน

ภาระหนี้สิน สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ครั้วเรือนที่ไม่มีหนี้สินหมายถึง ครั้วเรือน
ทั่วไปที่ไม่มีสัญญาเงินกู้ทั้งในระบบและนอกระบบ และครั้วเรือนที่มีหนี้สินหมายถึง ครั้วเรือนทั่วไปที่มี
สัญญาเงินกู้ ด้วยเหตุผลบางประการ และปัจจุบันต้องชำระเงินกู้นั้น เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ
AE01 และ AE03 ในแบบสอบถาม ซึ่งมีระดับการวัดแบบจัดกลุ่ม มีรายละเอียดทั้งหมด ดังนี้

- หนี้สินทุกประเภท (รวมผ่อนบ้านและ/หรือที่ดิน)

1. มี

2. ไม่มี

- หนี้สินที่กู้เพื่อใช้ในการศึกษา

1. มี

2. ไม่มี

ปัจจัยด้านสังคมของครัวเรือน

ปัจจัยด้านสังคมของครัวเรือน ประกอบด้วยตัวแปร คือ การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน และภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน หมายถึง ระดับการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามจบสูงสุด ในระดับการศึกษาต่างๆ ตามระบบการศึกษาที่กำหนดในกฎกระทรวง เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ C04 ซึ่งมีระดับการวัดแบบจัดอันดับ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า
- มัธยมศึกษา
- ปวส. ปวท. อนุปริญญา
- ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน หมายถึง เขตการปกครองอันเป็นสถานที่ที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ AREA ซึ่งมีระดับการวัดแบบจัดกลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ในเขตเทศบาล
- นอกเขตเทศบาล

ภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน หมายถึง ภาคพื้นที่ตามภูมิศาสตร์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่อาศัยในบริเวณเขตภาคใดของประเทศไทย เป็นตัวแปรที่ได้จากรหัสรายการ REG ซึ่งมีระดับการวัดแบบจัดกลุ่ม แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

- กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
- ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานครและปริมณฑล)
- ภาคเหนือ
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ภาคใต้

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ดำเนินการ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง และการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง

การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของตัวอย่างเชิงพรรณนา ในกรณีที่เป็นข้อมูลเชิงกลุ่ม (Categorical Data) ได้แก่ ตัวแปรเพศของหัวหน้าคร้วเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าคร้วเรือน สถานภาพการทำงานของหัวหน้าคร้วเรือน การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าคร้วเรือน เขตที่อยู่อาศัยของคร้วเรือน และภาคที่อยู่อาศัยของคร้วเรือน จะวิเคราะห์โดยการแจกแจงจำนวน (Frequency) และอัตราร้อยละ (Percentage)

กรณีข้อมูลเชิงตัวเลข (Numerical Data) ได้แก่ ตัวแปรอายุของหัวหน้าคร้วเรือน จำนวนสมาชิกในคร้วเรือน จำนวนสมาชิกในคร้วเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี รายได้เฉลี่ยรวมของคร้วเรือน จำนวนผู้พึงพิงในคร้วเรือน ความเป็นอยู่ของคร้วเรือน และภาวะหนี้สินของคร้วเรือน จะวิเคราะห์โดยการแจกแจงอัตราร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) ทั้งนี้เพื่อนำมาสรุประดับคุณภาพโดยรวมแต่ละด้าน ซึ่งจะใช้ในการทดสอบตัวแปรต่อไป

2) การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาโดยคำนวณจากผลรวมของค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ทั้ง 4 ส่วน (ค่าเดินทางไปเรียน, ค่าเล่าเรียน/ค่าบำรุงการศึกษา/ค่าธรรมเนียมการศึกษา, ค่าเครื่องแบบ, ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียน) รวมกันเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายหัวระดับประถมศึกษา และนำเสนอโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ อัตราร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum)

3) การวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดยใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอย (Regression Analysis) ซึ่งการวิเคราะห์ที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยนี้ มีเงื่อนไขคือ ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตามต้องมีระดับการวัดตั้งแต่ระดับช่วงขึ้นไป หรือหากข้อมูลไม่เป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าว ก็ต้องแปลงค่าตัวแปรที่มีระดับการวัดต่ำกว่าระดับช่วงให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ในการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรอิสระที่ต้องแปรหุ่น 9 ตัว คือ ตัวแปรเพศของหัวหน้าคร้วเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าคร้วเรือน สถานภาพการทำงานของหัวหน้าคร้วเรือน รายได้เฉลี่ยรวมของคร้วเรือน ความเป็นอยู่ของคร้วเรือน ภาวะหนี้สินของคร้วเรือน การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าคร้วเรือน เขตที่อยู่อาศัยของคร้วเรือน และภาคที่อยู่อาศัยของคร้วเรือน ผู้วิจัยจึงกำหนดค่ากลุ่มรายการที่สนใจเท่ากับ 1 และกลุ่มอ้างอิงเท่ากับ 0 ดังนี้

เพศของหัวหน้าครัวเรือน		
กำหนดให้	เพศหญิง	เท่ากับ 1
	เพศชาย	เท่ากับ 0
สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน		
กำหนดให้	หม้าย, หย่า, แยกกันอยู่	เท่ากับ 1
	โสด, สมรส	เท่ากับ 0
สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน		
กำหนดให้	นายจ้าง, ลูกจ้างเอกชน, ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	เท่ากับ 1
	สถานภาพการทำงานอื่นๆ ของหัวหน้าครัวเรือน	เท่ากับ 0
ความเป็นอยู่ของครัวเรือน		
กำหนดให้	ความเป็นอยู่ระดับสูง	เท่ากับ 1
	ความเป็นอยู่ระดับกลาง	เท่ากับ 1
	ความเป็นอยู่ระดับต่ำ	เท่ากับ 0
การมีภาระหนี้สินของครัวเรือน		
กำหนดให้	ไม่มีหนี้สิน	เท่ากับ 1
	มีหนี้สิน	เท่ากับ 0
การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน		
กำหนดให้	ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	เท่ากับ 1
	ปวส. ปวท. อนุปริญญา	เท่ากับ 1
	มัธยมศึกษา	เท่ากับ 1
	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	เท่ากับ 0
เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน		
กำหนดให้	ในเขตเทศบาล	เท่ากับ 1
	นอกเขตเทศบาล	เท่ากับ 0
ภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน		
กำหนดให้	กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	เท่ากับ 1
	ภาคที่อยู่อาศัยอื่นๆ	เท่ากับ 0

โดยผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) การวิเคราะห์การแปรผันสองทาง (Bivariate Analysis) ใช้การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร ว่ามีความสัมพันธ์กันในทิศทางใด

2) การวิเคราะห์ความแปรผันหลายทาง (Multivariate Analysis) ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปร คือความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา กับตัวแปรอิสระหลายตัวพร้อมกัน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) การวิเคราะห์ด้วยวิธีนี้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ ผลจากการวิเคราะห์ด้วยวิธีนี้จะทำให้ทราบว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ดีเพียงใดและมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ โดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ดังนี้

ก. การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระทั้งกลุ่มสามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้เท่าใด และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรตัวอื่นแล้ว ตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่สามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตาม

ข. การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระตัวใดสามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้ดีที่สุด และตัวแปรอิสระตัวใดที่สามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามในลำดับถัดไป และตัวแปรเหล่านี้สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด

2.7 ข้อจำกัดของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้อาศัยข้อมูลที่ได้จากโครงการ “การสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคม ปี พ.ศ. 2556” โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ได้ดำเนินการในช่วงเดือนมกราคม - ธันวาคม ดังนั้นการคัดเลือกตัวแปรต่างๆ จึงเลือกใช้จากตัวแปรที่มีอยู่แล้วในการสำรวจข้างต้นโดยผู้วิจัยนำแนวคิดเฉพาะระดับจุลภาค หรือปัจเจกบุคคลมาวิเคราะห์เท่านั้น เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม และค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษาในครั้งนี้นั้นเป็นข้อมูลที่มีหน่วยวิเคราะห์เป็นระดับบุคคล แล้วการสำรวจนี้เป็นการสำรวจในทางสังคมเป็นหลักจึงทำให้ตัวแปรบางตัว เช่น ตัวแปรอาชีพในงานวิจัยนี้อาจสะท้อนฐานะทางเศรษฐกิจไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ประกอบกับข้อจำกัดในเรื่องของเวลาเพราะในการสำรวจครั้งนี้ได้ข้อมูลแบบตัดขวางในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งหากสามารถได้ข้อมูลจากปีอื่นๆ มาพิจารณาร่วมด้วยจะทำให้สามารถเห็นถึงความแตกต่างและแนวโน้มของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บทที่ 3

ผลการศึกษา

ในบทนี้จะเป็นการเสนอผลการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายหัวระดับประถมศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง และส่วนที่ 3 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายหัวระดับประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดของผลการศึกษาในแต่ละส่วนดังนี้

3.1 ลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง

ประชากรตัวอย่างของการศึกษาคั้งนี้เลือกเฉพาะกลุ่มครัวเรือนไทยที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาโดยหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ (เต็ม) 25 ปีขึ้นไป เป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองในโครงการ “การสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2556” และตอบทุกข้อคำถามที่ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เป็นตัวแปรที่สนใจในการวิจัย ซึ่งประชากรที่อยู่ในคุ่มรวมของการสำรวจคือสมาชิกทุกคนที่อาศัยในครัวเรือนส่วนบุคคลทั่วประเทศที่ตกเป็นครัวเรือนตัวอย่าง

การศึกษาคั้งนี้จึงเป็นการใช้ข้อมูลของประชากรเพียงบางส่วนจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2556 อย่างไรก็ตามเพื่อให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นตัวแทนของประชากรครัวเรือนไทยที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรกำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาโดยหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ (เต็ม) 25 ปีขึ้นไป เป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ในโครงการ “การสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2556” และตอบทุกข้อคำถามที่ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เป็นตัวแปรที่สนใจในการวิจัย ค่าที่ได้นำเสนอในตารางทุกตารางเป็นค่าที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว (Weighted percent) ค่าถ่วงน้ำหนักในการศึกษาคั้งนี้จะแตกต่างไปจากค่าถ่วงน้ำหนักของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ต้องการให้จำนวนตัวอย่างที่ศึกษาเท่ากับจำนวนประชากรไทยในช่วงอายุดังกล่าว แต่การถ่วงน้ำหนักคั้งนี้จะเป็นการถ่วงน้ำหนักให้มีจำนวนตัวอย่างเท่ากับจำนวนประชากรตัวอย่างที่สัมภาษณ์ได้คือ 6,827 ราย ซึ่งเหตุที่ผู้วิจัยใช้การถ่วงน้ำหนักด้วยวิธีนี้ เนื่องมาจากสามารถทราบได้ว่าสัดส่วนที่ได้นั้นมีฐานมาจากจำนวนประชากรตัวอย่างประมาณเท่าใด นอกจากนี้ทำให้การกระจายสัดส่วนตามภาคของประชากรตัวอย่างมีโครงสร้างใกล้เคียงกับสัดส่วนของประชากรครัวเรือนไทยที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาโดยหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ (เต็ม) 25 ปีขึ้นไป เป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองและตอบทุกข้อคำถามที่ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เป็นตัวแปรที่สนใจในการวิจัย และเนื่องจากการศึกษาคั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายของ

ครัวเรือนในปี พ.ศ. 2556 จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำอัตราเงินเฟ้อในปี พ.ศ. 2556 มีค่าเท่ากับ 2.18 (กระทรวงพาณิชย์, 2557) ในการถ่วงน้ำหนักเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งสูตรในการคำนวณค่าถ่วงน้ำหนักใหม่ คือ

$$\text{ค่าถ่วงน้ำหนักใหม่} = \frac{\text{ประชากรตกเป็นตัวอย่าง} \times \text{ค่าถ่วงน้ำหนักเดิม}}{\text{ประชากรที่ถ่วงน้ำหนักแบบเดิม}}$$

หรือ

$$\text{ค่าถ่วงน้ำหนักใหม่} = \frac{6,827 \times \text{ค่าถ่วงน้ำหนักเดิม}}{3,432,875}$$

การปรับค่าถ่วงน้ำหนักด้วยวิธีนี้ จะทำให้สามารถเปรียบเทียบการกระจายตัวของข้อมูลทั้ง สัดส่วน และจำนวนก่อนกับหลังถ่วงน้ำหนักได้ชัดเจน

การนำเสนอลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง ผู้วิจัยนำเสนอโดยพิจารณาตามระดับการ วัดของตัวแปร กล่าวคือ ตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบนามมาตราหรืออันดับมาตรา ซึ่งได้แก่ ตัวแปร เพศของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพการทำงานของหัวหน้า ครัวเรือน ความเป็นอยู่ของครัวเรือน ภาระหนี้สินของครัวเรือน การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้า ครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน และภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน จะนำเสนอด้วยตารางการ กระจายร้อยละ ส่วนกรณีในตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบช่วง หรืออัตราส่วนซึ่งได้แก่ ตัวแปรอายุของ หัวหน้าครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มี อายุต่ำกว่า 15 ปี และจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน จะนำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) ค่าต่ำสุด (Minimum) และสูงสุด (Maximum) รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 3

3.1.1 ปัจจัยด้านประชากร ประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรเพศของหัวหน้า ครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนบุตรหลานที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี มีรายละเอียดดังนี้

1) เพศของหัวหน้าครัวเรือน

ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีสัดส่วนมากกว่า เพศหญิง (ร้อยละ 72.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 27.3)

2) อายุของหัวหน้าครัวเรือน

ประชากรตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยประมาณ 48.44 ปี มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 11.22 ปี เมื่อจำแนกอายุออกเป็น 4 กลุ่ม พบว่าประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 45 - 60 ปี (ร้อยละ 41.6) รองลงมาเป็นอันดับที่สองได้แก่ประชากรตัวอย่างที่มีอายุในช่วง 35 - 44 ปี (ร้อยละ 33.2) อันดับที่สามได้แก่ประชากรตัวอย่างที่มีอายุในช่วง 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 16.3) และน้อยที่สุดเป็นอันดับที่สี่ได้แก่ประชากรตัวอย่างที่มีอายุในช่วง 25 - 34 ปี (ร้อยละ 8.9)

3) สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน

ประชากรตัวอย่างร้อยละ 85.5 มีสถานภาพกำลังสมรส รองลงมาสถานภาพเคยสมรส (หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่) ร้อยละ 13.3 และมีเพียงร้อยละ 1.2 ที่มีสถานภาพโสด

4) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นการรวมจำนวนสมาชิกทุกคนที่อาศัยในครัวเรือน ซึ่งพิจารณาแล้วพบว่าประชากรตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 4.35 คน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.40 คน โดยประชากรตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุดครัวเรือนละ 2 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุดครัวเรือนละ 14 คน

5) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี

เป็นการรวมจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีในครัวเรือน ซึ่งพิจารณาแล้วพบว่า ประชากรตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีในครัวเรือนเฉลี่ย 1.68 คน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 คน โดยประชากรตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีในครัวเรือนต่ำสุดครัวเรือนละ 1 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีในครัวเรือนสูงสุดครัวเรือนละ 6 คน

3.1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรสถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ความเป็นอยู่ของครัวเรือน และภาระหนี้สินของครัวเรือน มีรายละเอียดดังนี้

1) สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน

สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน การศึกษาในครั้งนี้นำตัวอย่างจากงานหลักตลอด 1 ปี ที่ผ่านมา พบว่าประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพการทำงานเป็นธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง จำนวน 3,698 คน (ร้อยละ 56.6) รองลงมาเป็นอันดับที่สองเป็นลูกจ้างเอกชน จำนวน 1,761 คน (ร้อยละ 25.7) รองลงมาเป็นอันดับที่สามเป็นลูกจ้างรัฐบาล จำนวน 669 คน (ร้อยละ 7.4) รองลงมา

เป็นอันดับที่สี่เป็นนายจ้าง จำนวน 415 คน (ร้อยละ 5.5) รองลงมาเป็นอันดับที่ห้าเป็นการทำงานช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวน 277 คน (ร้อยละ 4.1) และลำดับสุดท้ายอันดับที่หกหัวหน้าครัวเรือนมีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ จำนวน 41 คน (ร้อยละ 0.7)

2) รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน

ในการศึกษาครั้งนี้ประชากรตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 27,919.46 บาทต่อเดือน เมื่อนำมาศึกษาเป็นตัวแปรระดับช่วง พบว่าประชากรตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนอยู่ในช่วงต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 36.6) มีสัดส่วนสูงที่สุดอันดับที่สองซึ่งแตกต่างจากอันดับที่หนึ่งเพียงเล็กน้อย ประชากรตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนอยู่ในช่วง 15,001 - 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 36.1) อันดับที่สามได้แก่ประชากรตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนอยู่ในช่วง 30,001 - 50,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 16.8) อันดับที่ได้แก่ประชากรตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนอยู่ในช่วง 50,001 - 99,999 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 8.5) และอันดับสุดท้ายอันดับที่ห้ามีสัดส่วนต่ำที่สุดได้แก่ประชากรตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนต่อเดือนอยู่ในช่วง 100,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 2.0)

3) จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน

จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ในการศึกษาครั้งนี้วัดจากผลรวมของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี (อายุเต็ม) คนชรา และผู้พิการ ในครัวเรือน ซึ่งพิจารณาแล้วพบว่า ประชากรตัวอย่างที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1 คน โดยประชากรตัวอย่างมีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน และมีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนสูงสุดคือ 10 คน

4) ความเป็นอยู่ของครัวเรือน

ความเป็นอยู่ของครัวเรือน ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นตัวแปรที่ใช้ดัชนีความเป็นอยู่ของครัวเรือนของกองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ สามารถวัดความเป็นอยู่ของครัวเรือนไทยได้ 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ ระดับกลาง และระดับสูง ซึ่งพิจารณาแล้วพบว่าประชากรตัวอย่างมีระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือนเฉลี่ยอยู่ในระดับกลาง โดยประชากรตัวอย่างที่มีระดับความเป็นอยู่ในระดับสูงจำนวน 274 ครัวเรือน (ร้อยละ 4.0) ระดับกลางจำนวน 6,498 ครัวเรือน (ร้อยละ 95.2) และสุดท้ายระดับต่ำจำนวน 55 ครัวเรือน (ร้อยละ 0.8)

5) ภาระหนี้สินของครัวเรือน

ภาระหนี้สินของครัวเรือน ในการศึกษาครั้งนี้เป็นตัวแปรที่นำมาจากผลรวมของ 2 ข้อคำถาม คือ ครัวเรือนของท่านมีภาระหนี้สินทุกประเภทหรือไม่ และครัวเรือนของท่านมีภาระหนี้สินที่กู้เพื่อใช้ในการศึกษาหรือไม่ ซึ่งพิจารณาแล้วพบว่า ประชากรตัวอย่างในการศึกษานี้มีจำนวนเกินครึ่งมีภาระหนี้สิน โดยครัวเรือนที่มีภาระหนี้สินมีจำนวน 4,687 คน (ร้อยละ 68.7) และประชากรตัวอย่างที่เหลือจำนวน 2,140 คน (ร้อยละ 31.3) ไม่มีภาระหนี้สิน

3.1.3 ปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรการสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เขตที่อาศัยของครัวเรือน และภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน มีรายละเอียดดังนี้

1) การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าการสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ส่วนใหญ่ประชากรตัวอย่างสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าจำนวน 4,592 คน (ร้อยละ 67.3) รองลงมาเป็นอันดับสองได้แก่ระดับมัธยมศึกษาจำนวน 1,574 คน (ร้อยละ 23.1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าจำนวน 453 คน (ร้อยละ 6.6) และสำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาจำนวน 208 คน (ร้อยละ 3.0) ตามลำดับ

2) เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

เมื่อพิจารณาถึงเขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือนในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าประชากรตัวอย่างมากกว่าครึ่งอยู่นอกเขตเทศบาล คิดเป็นจำนวน 5,001 คน (ร้อยละ 73.2) และประชากรตัวอย่างที่เหลือจำนวน 1,826 คน (ร้อยละ 26.8) อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล

3) ภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

เมื่อพิจารณาถึงภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือนในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2,748 คน (ร้อยละ 40.3) อันดับที่สองได้แก่ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพฯและปริมณฑล) จำนวน 1,302 คน (ร้อยละ 19.0) อันดับที่สามได้แก่ภาคเหนือจำนวน 1,194 คน (ร้อยละ 17.5) อันดับสี่ได้แก่ภาคใต้จำนวน 1,145 คน (ร้อยละ 16.8) และประชากรตัวอย่างที่เหลือจำนวน 478 คน (ร้อยละ 6.4) อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตารางที่ 3 การกระจายอัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด
ของลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง (n=6,827)

ลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง	ร้อยละ	(จำนวน)
ปัจจัยด้านประชากร		
เพศของหัวหน้าครัวเรือน		
ชาย	72.7	(4,965)
หญิง	27.3	(1,862)
อายุของหัวหน้าครัวเรือน(อายุเต็ม)		
มีอายุระหว่าง 25 – 34 ปี	8.9	(608)
มีอายุระหว่าง 35 – 44 ปี	33.2	(2,267)
มีอายุระหว่าง 45 – 60 ปี	41.6	(2,838)
มีอายุ 60 ปีขึ้นไป	16.3	(1,114)
ค่าเฉลี่ย = 48.44 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.22 ปี		
สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน		
โสด	1.2	(83)
สมรส	85.5	(5,835)
หม้าย, หย่า, แยกกันอยู่	13.3	(909)

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง	ร้อยละ	(จำนวน)
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
มีจำนวนระหว่าง 1 – 2 คน	4.0	(271)
มีจำนวนระหว่าง 3 – 4 คน	58.7	(4,008)
มีจำนวน 5 คน ขึ้นไป	37.3	(2,548)
ค่าเฉลี่ย = 4.35 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.4 คน		
ค่าต่ำสุด = 2 คน ค่าสูงสุด = 14 คน		
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี		
มีจำนวนระหว่าง 1 – 2 คน	87.6	(5,979)
มีจำนวนระหว่าง 3 – 4 คน	12.1	(824)
มีจำนวน 5 คน ขึ้นไป	0.3	(24)
ค่าเฉลี่ย = 1.68 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.77 คน		
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 6 คน		

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง	ร้อยละ	(จำนวน)
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ		
สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน		
นายจ้าง	5.5	(375)
ธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	56.6	(3,865)
ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง	4.1	(278)
ลูกจ้างรัฐบาล	7.4	(509)
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	0.7	(46)
ลูกจ้างเอกชน	25.7	(1,754)
รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน(ต่อเดือน)		
ต่ำกว่า 15,000 บาท	36.6	(2,499)
ตั้งแต่ 15,001 – 30,000 บาท	36.1	(2,465)
ตั้งแต่ 30,001 – 50,000 บาท	16.8	(1,144)
ตั้งแต่ 50,001 – 99,999 บาท	8.5	(581)
ตั้งแต่ 100,000 บาท ขึ้นไป	2.0	(138)
ค่าเฉลี่ย = 27,919.46 บาท	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 56,459.60 บาท	
ค่าต่ำสุด = 378 บาท	ค่าสูงสุด = 6,675,125 บาท	

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง	ร้อยละ	(จำนวน)
จำนวนผู้ฟังฟังในครัวเรือน		
มีจำนวนระหว่าง 1 – 2 คน	70.3	(4,800)
มีจำนวนระหว่าง 3 – 4 คน	26.3	(1,796)
มีจำนวน 5 คน ขึ้นไป	3.4	(231)
ค่าเฉลี่ย = 2.12 คน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.12 คน		
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 10 คน		
ความเป็นอยู่ของครัวเรือน		
ระดับสูง	4.0	(274)
ระดับกลาง	95.2	(6,498)
ระดับต่ำ	0.8	(55)
ภาระหนี้สินในครัวเรือน		
มีภาระหนี้สิน	68.6	(4,687)
ไม่มีภาระหนี้สิน	31.3	(2,140)

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง	ร้อยละ	(จำนวน)
ปัจจัยด้านสังคม		
การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	67.3	(4,593)
มัธยมศึกษา	23.1	(1,574)
ปวส. ปวท. อนุปริญญา	3.0	(208)
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	6.6	(453)
เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน		
ในเขตเทศบาล	26.8	(1,826)
นอกเขตเทศบาล	73.2	(5,001)
ภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน		
กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	6.4	(438)
ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล)	19.1	(1,301)
ภาคเหนือ	17.5	(1,194)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	40.3	(2,748)
ภาคใต้	16.8	(1,145)

3.2 การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นตัวแปรตามในการศึกษาครั้งนี้ การสร้างตัวแปรตาม ซึ่งได้มาจาก 2 ข้อคำถามในแบบสำรวจคือ ข้อคำถามค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เรียนตามปกติ และข้อคำถามค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา มาจากข้อคำถามย่อย 4 ข้อ ได้แก่ ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษา ค่าเครื่องแบบนักเรียน (ทุกประเภทที่กำหนด) ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนอื่นๆ และค่าเดินทางไปเรียน และได้นำข้อมูลจากข้อคำถามดังกล่าวมารวมกันเพื่อให้ได้เป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและค่าใช้จ่ายมีความผันผวนตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจจึงนำอัตราเงินเพื่อเข้ามาคำนวณ อัตราเงินเพื่อ ปี พ.ศ. 2556 มีค่าเท่ากับ 2.18 (สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2557)

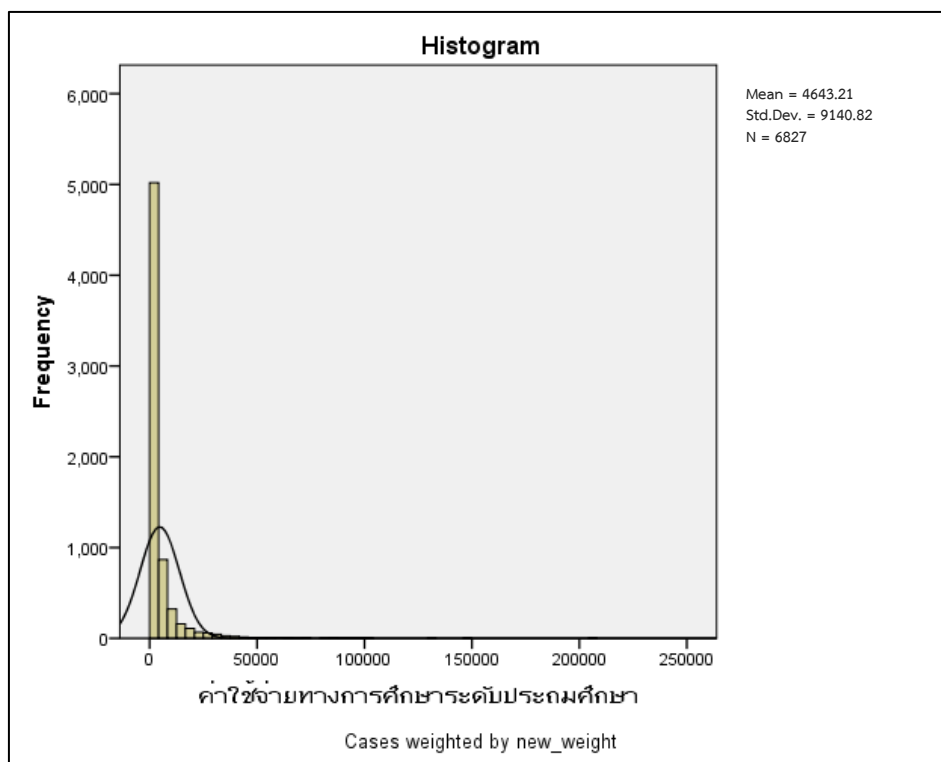
ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นตัวแปรตามในการศึกษาครั้งนี้ ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาเฉลี่ยสูงสุดเป็นค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษาจำนวน 1,971 บาทต่อคนต่อเดือน รองลงมาเป็นอันดับที่สองได้แก่ค่าเดินทางไปเรียนจำนวน 1,205 บาทต่อคนต่อเดือน รองลงมาเป็นอันดับที่สามได้แก่ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด) จำนวน 815 บาทต่อคนต่อเดือน และค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนอื่นๆ จำนวน 652 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ และค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประศึกษามีค่าใช้จ่ายรวมเฉลี่ย 4,643 บาทต่อคนต่อเดือน ซึ่งรายละเอียดผลการศึกษาทั้งหมดปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การกระจายค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด
ของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาโดยเฉลี่ย (n=6,827)

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาโดยเฉลี่ย	เป็นเงิน (บาท : คน : เดือน)
ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษารวมเฉลี่ย	4,643
ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษา	1,971
ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด)	815
ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนอื่นๆ	652
ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียน	1,205
- ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9,140.82 บาท	
- ค่ามัธยฐาน = 1,890 บาท	
- ค่าฐานนิยม = 500 บาท	
- ค่าต่ำสุด = 50 บาท	
- ค่าสูงสุด = 206,000 บาท	

เมื่อนำข้อมูลค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษามาพล็อตในลักษณะของเส้นโค้งแสดงความถี่ของข้อมูล โดยพิจารณาจากการแจกแจงความถี่ แล้วลากเส้นกราฟความถี่จะได้เป็นเส้นโค้งเบ้ขวา (Skewness = 7.07) เนื่องจากค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าฐานนิยม และค่ามัธยฐาน และข้อมูลบางค่ามีค่าสูงมาก แสดงให้เห็นในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงลักษณะของเส้นโค้งของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา

ที่มา : วิเคราะห์จากข้อมูลโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมปี พ.ศ. 2556 สำนักงานสถิติและสังคมแห่งชาติ

เมื่อนำข้อมูลค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษามาวิเคราะห์แยกเป็นรายเขตที่อยู่อาศัย ได้แก่ ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล พบว่าในเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารวมเฉลี่ยสูงกว่าถึง 2 เท่าเมื่อเทียบกับนอกเขตเทศบาล และเมื่อแยกวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเป็น 4 ข้อคำถามย่อยพบว่าในเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่านอกเขตเทศบาลทั้ง 4 ข้อคำถามย่อย โดยในเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารวมเฉลี่ย 8,230 บาทต่อคนต่อเดือน แยกเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาย่อย พบว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงสุดได้แก่ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษาเฉลี่ย 4,692 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สองได้แก่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียนเฉลี่ย 1,728 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สามได้แก่ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด) เฉลี่ย 967 บาทต่อคนต่อเดือน และอันดับสุดท้ายน้อยที่สุดได้แก่ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนเฉลี่ย 842 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ ในส่วนของนอกเขตเทศบาลพบว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษารวมเฉลี่ย 3,336 บาทต่อคนต่อเดือน แยกเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาย่อย พบว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงสุดได้แก่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียนเฉลี่ย 1,014 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สองได้แก่ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษาเฉลี่ย 978 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สามได้แก่ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด) เฉลี่ย 760 บาทต่อคนต่อเดือน และอันดับ

สุดท้ายน้อยที่สุดได้แก่ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนเฉลี่ย 583 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ ซึ่งแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 5

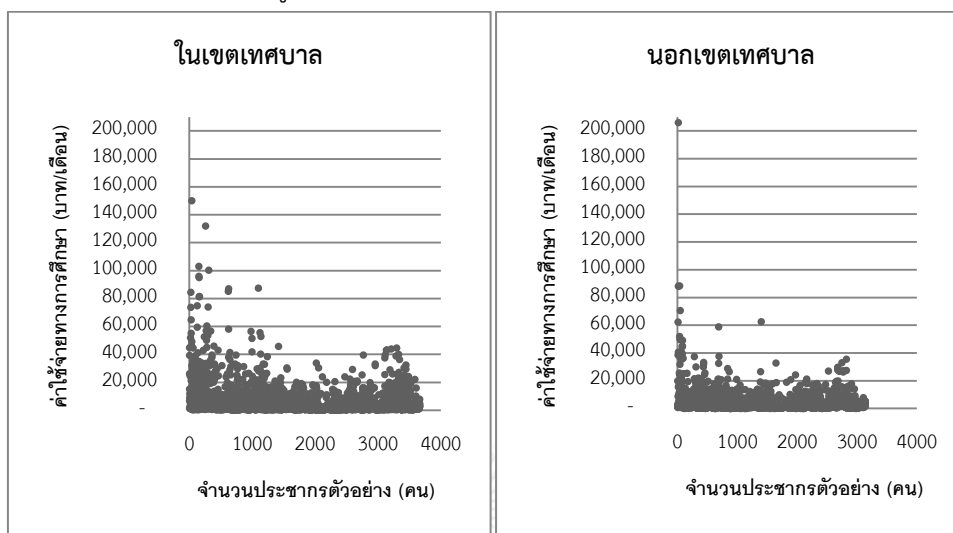
ตารางที่ 5 การกระจายค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาโดยเฉลี่ย แบ่งตามเขตที่อยู่อาศัย (n=6,827)

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับ ประถมศึกษารวมเฉลี่ยตามเขตที่อยู่อาศัย	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ระดับประถมศึกษารวมเฉลี่ย	8,230	3,336
- ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ ค่าบำรุงการศึกษา	4,692	978
- ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด)	967	760
- ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียน	842	583
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียน	1,728	1,014

(หน่วย : บาทต่อคนต่อเดือน)

เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา แบ่งตามเขตที่อยู่อาศัย ได้แก่ ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล มาพล็อตเป็นแผนภาพการกระจาย พบว่าในเขตเทศบาลมีการกระจายตัวของค่าใช้จ่ายทางการศึกษามากกว่านอกเขตเทศบาล โดยส่วนใหญ่มีการกระจายตัวของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในช่วง 50 – 40,000 บาทต่อเดือน และในส่วนนอกเขตเทศบาลส่วนใหญ่มีการกระจายตัวของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในช่วง 50 – 20,000 บาทต่อเดือน แสดงรายละเอียดดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงลักษณะการกระจายตัวของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา
แบ่งตามเขตที่อยู่อาศัย

ที่มา : วิเคราะห์จากข้อมูลโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมปี พ.ศ. 2556 สำนักงานสถิติและสังคมแห่งชาติ

นอกจากนี้ เมื่อนำข้อมูลค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษามาวิเคราะห์แยกเป็นภูมิภาคโดยโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมปี พ.ศ. 2556 แบ่งภูมิภาคเป็น 5 ภาค ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารวมเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ และเมื่อแยกวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเป็น 4 ข้อคำถามย่อย พบว่ากรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารวมเฉลี่ย 16,090 บาทต่อคนต่อเดือน แยกเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาย่อย พบว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงสุดได้แก่ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษาเฉลี่ย 11,190 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สองได้แก่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียนเฉลี่ย 2,845 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สามได้แก่ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนเฉลี่ย 1,035 บาทต่อคนต่อเดือน 967 บาทต่อคนต่อเดือน และอันดับสุดท้ายน้อยที่สุดได้แก่ ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด) เฉลี่ย 1,020 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ ในส่วนภาคกลางพบว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษารวมเฉลี่ย 7,257 บาทต่อคนต่อเดือน แยกเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาย่อย พบว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงสุดได้แก่ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษาเฉลี่ย 3,351 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สองได้แก่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียนเฉลี่ย 2,154 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สามได้แก่ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด) เฉลี่ย 940 บาทต่อคนต่อเดือน และอันดับสุดท้ายน้อยที่สุดได้แก่ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนเฉลี่ย 848 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ ในส่วนภาคเหนือพบว่า

มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารวมเฉลี่ย 3,182 บาทต่อคนต่อเดือน แยกเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาย่อย พบว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงสุดได้แก่ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษาเฉลี่ย 985 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สองได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียนเฉลี่ย 978 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สามได้แก่ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด) เฉลี่ย 763 บาทต่อคนต่อเดือน และอันดับสุดท้ายน้อยที่สุดได้แก่ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนเฉลี่ย 456 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ ในส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่ามีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารวมเฉลี่ย 2,327 บาทต่อคนต่อเดือน แยกเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาย่อย พบว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงสุดได้แก่ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด) เฉลี่ย 861 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สองได้แก่ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนเฉลี่ย 587 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สามได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียนเฉลี่ย 586 บาทต่อคนต่อเดือน และอันดับสุดท้ายน้อยที่สุดได้แก่ ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษาเฉลี่ย 473 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ ในส่วนภาคใต้พบว่ามีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารวมเฉลี่ย 4,379 บาทต่อคนต่อเดือน แยกเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาย่อย พบว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงสุดได้แก่ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษาเฉลี่ย 1,494 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สองได้แก่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียนเฉลี่ย 1,223 บาทต่อคนต่อเดือน อันดับที่สามได้แก่ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด) เฉลี่ย 1,016 บาทต่อคนต่อเดือน และอันดับสุดท้ายน้อยที่สุดได้แก่ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนเฉลี่ย 646 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ โดยผลการวิเคราะห์ทั้งหมดแสดงรายละเอียดในตารางที่ 6

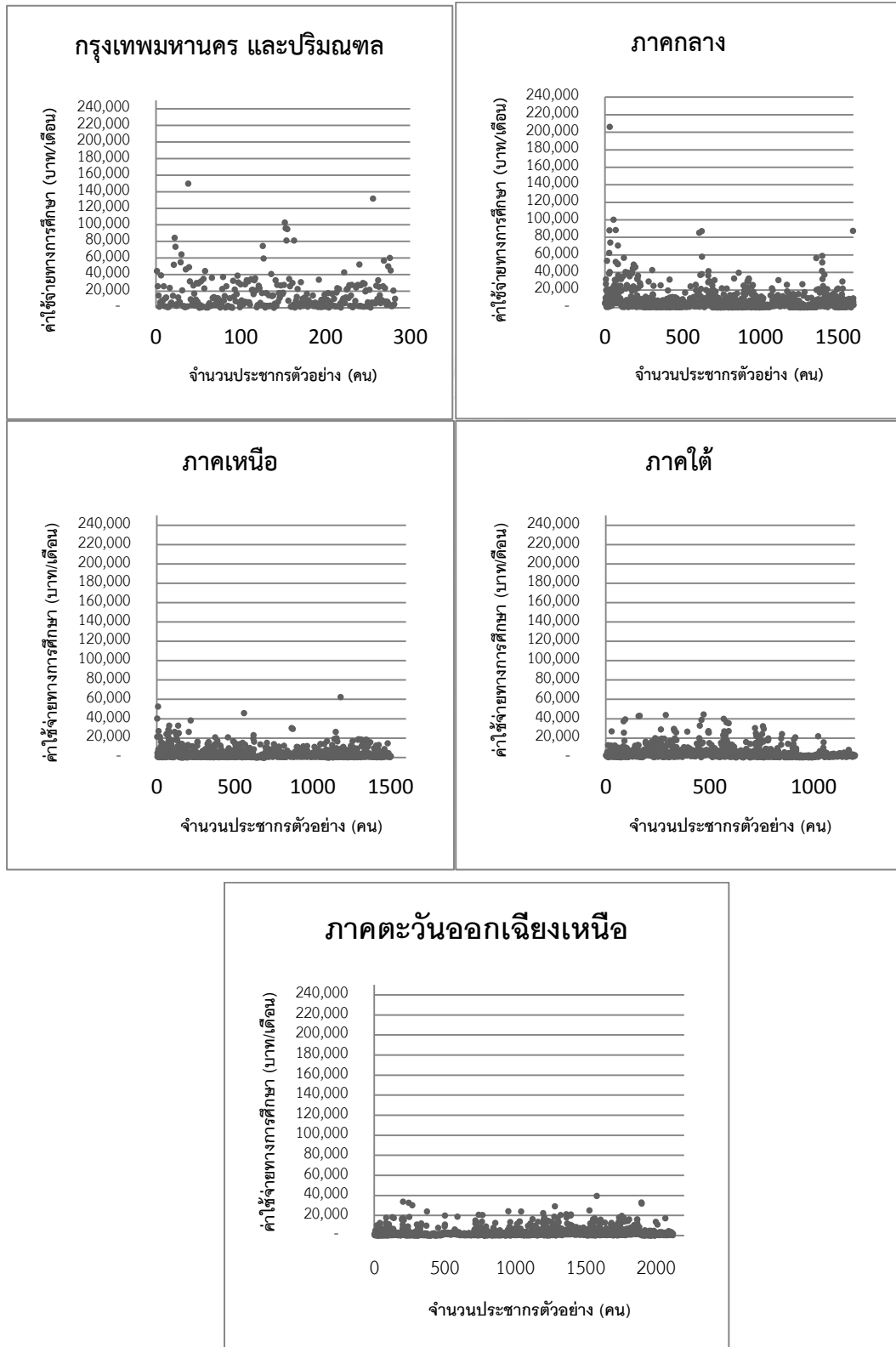
ตารางที่ 6 การกระจายค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาโดยเฉลี่ย
แบ่งตามภาคที่อยู่อาศัย (n=6,827)

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับ ประถมศึกษารวมเฉลี่ย ตามภาคที่อยู่อาศัย	กรุงเทพฯ และ ปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ	ภาคใต้
	ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ระดับประถมศึกษารวมเฉลี่ย	16,090	7,257	3,182	2,327
- ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา /ค่าบำรุงการศึกษา	11,190	3,351	985	473	1,494
- ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด)	1,020	904	763	681	1,016
- ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียน	1,035	848	456	587	646
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียน	2,845	2,154	978	586	1,223

(หน่วย : บาทต่อคนต่อเดือน)

เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา
แบ่งตามภาคที่อยู่อาศัย ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มาพล็อตเป็นแผนภาพการกระจาย พบว่าในกรุงเทพมหานครและ
ปริมณฑล ส่วนใหญ่มีการกระจายตัวของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในช่วง
50 – 40,000 บาทต่อเดือน ในส่วนภาคกลางส่วนใหญ่มีการกระจายตัวของค่าใช้จ่ายทางการศึกษา
ระดับประถมศึกษาอยู่ในช่วง 50 – 40,000 บาทต่อเดือน ในส่วนภาคเหนือส่วนใหญ่มีการกระจายตัว
ของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในช่วง 50 – 20,000 บาทต่อเดือน ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีการกระจายตัวของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่
ในช่วง 50 – 20,000 บาทต่อเดือน และภาคใต้ส่วนใหญ่มีการกระจายตัวของค่าใช้จ่ายทางการศึกษา
ระดับประถมศึกษาอยู่ในช่วง 50 – 20,000 บาทต่อเดือน แสดงรายละเอียดดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 แสดงลักษณะการกระจายตัวของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา
แบ่งตามภาคที่อยู่อาศัย

ที่มา : วิเคราะห์จากข้อมูลโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมปี พ.ศ. 2556 สำนักงานสถิติและสังคมแห่งชาติ

3.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ระดับประถมศึกษา

การวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์การแปรผันสองทาง (Bivariate Analysis) และการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง (Multivariate Analysis) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 การวิเคราะห์การแปรผันสองทาง (Bivariate Analysis)

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยแบบง่าย (Simple Regression Analysis) เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือไม่เพียงใด และมีความสัมพันธ์ในทิศทางใด ยกเว้นกรณีที่ตัวแปรอิสระที่สนใจเป็นตัวแปรหุ่น 2 ตัวหรือมากกว่าอาจต้องใช้การวิเคราะห์แบบพหุ (Multivariate Analysis)

ในการวิเคราะห์การถดถอยแบบง่ายซึ่งเป็นเพียงการวิเคราะห์ในระดับ 2 ตัวแปรนั้น ซึ่งอำนวยความสะดวกให้เห็นถึงทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระทีละตัว โดยไม่มีการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ จึงพิจารณาได้เพียงว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นไปตามสมมติฐานหรือไม่ จากนั้นจึงจะได้มีการวิเคราะห์ด้วยการถดถอยแบบพหุ เพื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ เพื่อทราบภาพความสัมพันธ์ที่แท้จริง ดังจะมีการอภิปรายผลโดยละเอียดประกอบกับการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นต่อไป

การวิเคราะห์การแปรผันสองทาง โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบง่ายให้ผลดังนี้

(1) เพศของหัวหน้าครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าหัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนเพศชาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

(2) อายุของหัวหน้าครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทางลบ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมากกว่า มีแนวโน้มที่จะมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือนต่ำกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยกว่า

(3) สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างตัวแปรหุ่นสำหรับสถานภาพสมรส 2 ตัวแปร คือ สถานภาพหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ และสถานภาพสมรสอื่นๆ (โสด, สมรส และไม่ทราบ) เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ และสถานภาพสมรสอื่นๆ (โสด, สมรส) กับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือน พบว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่มีสถานภาพหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาต่ำกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

(4) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทางบวก ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นสรุปได้ว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่า จะมีค่าใช้จ่ายในการศึกษาระดับประถมศึกษาต่ำกว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า

(5) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทางลบ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นสรุปได้ว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีในครัวเรือนมากกว่า จะมีค่าใช้จ่ายในการศึกษาระดับประถมศึกษาต่ำกว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ในครัวเรือนน้อยกว่า

(6) สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างตัวแปรหุ่นสำหรับสถานภาพการทำงานไว้ 2 ตัวแปร คือ สถานภาพการทำงานเป็นนายจ้าง/ลูกจ้างบริษัท/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ และสถานภาพการทำงานอื่นๆ ซึ่งสถานภาพการทำงานอื่นๆ เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพนายจ้าง, ลูกจ้างบริษัท, ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ และสถานภาพการทำงานอื่นๆ กับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือน พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพการ

ทำงานนายจ้าง, ลูกจ้างเอกชน และลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาสูงกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพการทำงานอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

(7) รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกและความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

(8) จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงน้อยกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือนสูงกว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงมากกว่า

(9) ความเป็นอยู่ของครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอยู่ของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ครัวเรือนที่มีความเป็นอยู่สูงกว่า มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือนสูงกว่า ครัวเรือนที่มีความเป็นอยู่ต่ำกว่า

(10) ภาระหนี้สินของครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาระหนี้สินของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีภาระหนี้สินมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือนสูงกว่า ครัวเรือนที่มีภาระหนี้สิน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

(11) การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

การศึกษาความสัมพันธ์ของการสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก กล่าวคือหัวหน้าครัวเรือนที่สำเร็จการศึกษาระดับสูงกว่ามีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือนสูงกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่า โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

(12) เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าครัวเรือนที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือนสูงกว่า ครัวเรือนที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล

(13) ภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างตัวแปรหุ่นสำหรับสถานภาพการทำงานไว้ 2 ตัวแปร คือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑลกับภาคอื่นๆ โดยภาคอื่นๆ (ภาคกลางยกเว้นกรุงเทพมหานครและปริมณฑล, ภาคเหนือ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคใต้) เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือน พบว่าครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาสูงกว่า ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สำหรับการทดสอบทดสอบสมมติฐานนั้น มีประชากรตัวอย่างในการวิเคราะห์จำนวน 6,827 ราย ผู้วิจัยใช้นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบง่าย ปรากฏในตารางที่ 7 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์การถดถอยแบบง่าย (n = 6,827)

สมมติฐาน	Constant (a)	Coefficient	T-test (t)	p-value (r)	ผลการ ทดสอบ	
1. หัวหน้าครัวเรือนเพศหญิง (กลุ่มอ้างอิง : เพศชาย)	4,695.887	-187.985	-0.756	0.450	✗	
2. อายุของหัวหน้าครัวเรือน	8,101.643	-71.363	-7.254	0.000	✗*	
3. สถานภาพสมรส หม้าย, หย่า, แยกกันอยู่ (กลุ่มอ้างอิง : โสด, สมรส)	4,790.070	-1,067.880	-3.309	0.001	✗*	
4. จำนวนสมาชิกครัวเรือน	5,274.392	-144.756	-1.836	0.066	✗	
5. จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี	5,797.703	-687.271	-4.802	0.000	✗*	
6. สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน						
- นายจ้าง	}	4,044.958	8.337	0.000	✓*	
- ลูกจ้างเอกชน		3,701.654	2,650.563	10.466	0.000	✓*
- ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ			5,816.770	4.362	0.000	✓*
(กลุ่มอ้างอิง : สถานภาพการทำงานอื่นๆ)						
7. รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน (Coefficient : 1,000)	3,414.922	44.000	23.356	0.000	✓*	

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

สมมติฐาน	Constant (a)	Coefficient	T-test (t)	p-value (r)	ผลการ ทดสอบ
8. จำนวนผู้พึงพิงในครัวเรือน	5,931.458	-605.603	-6.149	0.000	✓*
9. ความเป็นอยู่ของครัวเรือน					
- ระดับสูง	1,636.326	15,162.410	11.702	0.000	✓*
- ระดับกลาง		2,521.341	2.125	0.034	✓*
(กลุ่มอ้างอิง : ระดับต่ำ)					
10. ไม่มีหนี้สิน (กลุ่มอ้างอิง : มีหนี้สิน)	4,539.108	337.458	1.413	0.158	✓
11. การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน					
- มัธยมศึกษา	2,956.068	2,260.463	9.200	0.000	✓*
- อนุปริญญา		8,402.524	14.097	0.000	✓*
- ปริญญาตรีหรือสูงกว่า		13,730.410	33.163	0.000	✓*
(กลุ่มอ้างอิง : ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า)					
12. อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	3,335.795	125.708	20.135	0.000	✓*
(กลุ่มอ้างอิง : นอกเขตเทศบาล)					
13. อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	3,858.075	12,232.10	28.682	0.000	✓*
(กลุ่มอ้างอิง : ภูมิภาคอื่นๆ)					

หมายเหตุ : ✘ = มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้, * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
 ✓ = มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.3.2 การวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง (Multivariate Analysis)

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปร คือความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษากับตัวแปรอิสระทั้ง 13 ตัวพร้อมกัน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ การวิเคราะห์ด้วยวิธีนี้จะทำให้ทราบว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ดีเพียงใด และมีนัยสำคัญหรือไม่ โดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ซึ่งใช้สถิติการวิเคราะห์ดังนี้

ก. การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ

การวิเคราะห์นี้จะทำให้ทราบว่าตัวแปรอิสระทั้งกลุ่มสามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้เท่าใด และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆแล้ว ตัวแปรอิสระใดบ้างที่สามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตาม ซึ่งผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ พบว่าปัจจัยทั้งหมดรวมกันอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ร้อยละ 27.4 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 10 ตัวแปร ทั้งนี้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุนั้นมีเงื่อนไขที่สำคัญ คือตัวแปรอิสระแต่ละคู่ต้องไม่สัมพันธ์กันสูงกว่า 0.50 เพราะถ้ามีความสัมพันธ์กันสูง จะมีผลการวิเคราะห์เบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง ดังนั้นจึงไม่นำตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ไม่นำตัวแปรดังกล่าวมาวิเคราะห์ในแบบจำลองเดียวกัน เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของทั้ง 3 คู่ มีค่าสูงกว่า 0.50 ผลการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ ให้ผลดังนี้

(1) เพศของหัวหน้าครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าหัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าประเทศไทยมีความเท่าเทียมกันทางเพศค่อนข้างสูง มีหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศหญิงเพิ่มมากขึ้นทำให้หัวหน้าครัวเรือนเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมการศึกษาให้บุตรในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของการศึกษา ค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือนไทย (จิรดา ศรีสวัสดิ์, 2547) พบว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนที่มีเพศที่แตกต่างกัน มีค่าใช้จ่ายการศึกษาที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

(2) อายุของหัวหน้าครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมากกว่า มีแนวโน้มที่จะมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือนสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยกว่า โดยอายุของหัวหน้าครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 ปี จะมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาจะเพิ่มขึ้นประมาณ 19 บาทต่อคนต่อเดือน สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายของครัวเรือนสำหรับเด็ก (Omori, 2010) พบว่าพ่อแม่ที่มีอายุมากกว่า มีแนวโน้มในการวางแผนการเงินทางการศึกษาได้ดีกว่ารอบคอบกว่าพ่อแม่ที่มีอายุน้อยกว่า และพ่อแม่ที่มีอายุมากกว่ามีแนวโน้มใช้เงินไปกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่าพ่อแม่ที่มีอายุน้อยกว่า และยังสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือนในประเทศกานา (Donkoh & Amikuzuno, 2011) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมากกว่าจะมีความสามารถในการจัดการค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยกว่า

(3) สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างตัวแปรหุ่นสำหรับสถานภาพสมรส 2 ตัวแปร คือ สถานภาพหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ และสถานภาพสมรสอื่นๆ (โสด, สมรส) เป็นกลุ่มอ้างอิง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ และสถานภาพสมรสอื่นๆ (โสด, สมรส) กับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือน พบว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่มีสถานภาพหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาต่ำกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็น หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ โดยเฉลี่ยจะมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรระดับประถมศึกษาน้อยกว่ากลุ่มหัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพโสดหรือสมรสประมาณ 783 บาทต่อคนต่อเดือน (เมื่อควบคุมโดยอิทธิพลอื่นๆแล้ว) ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรส มีรายได้จากคู่สมรสช่วยเหลือจ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆในครัวเรือนรวมถึงค่าใช้จ่ายทางการศึกษาด้วย จึงสามารถส่งเสริมและสนับสนุนบุตรในครัวเรือนให้เลือกเข้าศึกษาในโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่าช่วยกันวางแผนการเงินเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรได้รอบคอบกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายนี้เพียงผู้เดียว

(4) สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพการทำงานนายจ้าง, ลูกจ้าง บริษัท และลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาสูงกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพการทำงานอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นไปได้ว่าสถานภาพการทำงานของหัวหน้ามีอิทธิพลทำให้มองเห็นความจำเป็นของการศึกษามากกว่าสถานภาพการทำงานอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการศึกษาค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือนไทย (จิรดา ศรีสวัสดิ์, 2547) พบว่าค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือน ซึ่งมีหัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพการทำงาน เป็นนายจ้าง ธุรกิจส่วนตัว ลูกจ้างรัฐบาล และรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างเอกชนและไม่ได้ทำงาน มีค่าใช้จ่ายการศึกษา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนประกอบธุรกิจส่วนตัวมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงสุดคือ เดือนละ 3,202 บาท รองลงมาคือหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นลูกจ้างเอกชน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 2,386 บาท และหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นนายจ้าง มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย เดือนละ 2,185 บาท ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายการศึกษาน้อยที่สุดคือหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นลูกจ้างรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย เดือนละ 1,198 บาท

(5) รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก และความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยอายุรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนสูงขึ้น 1,000 บาท จะมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรระดับประถมศึกษาสูงขึ้นประมาณ 23 บาทต่อคนต่อเดือน สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยของความสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและทางเลือก (Wongmonta, 2012) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่าจะมีความมั่นคงในข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรน้อยกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า และทำนองเดียวกันกับงานวิจัยเรื่องปัจจัยของค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาในประเทศเวียดนาม (Huy, 2012) พบว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูงจะมีความยืดหยุ่นในการใช้จ่ายค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า

(6) ความเป็นอยู่ของครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอยู่ของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่า ครัวเรือนที่มีความเป็นอยู่สูงกว่ามีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายหัวระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือนสูงกว่า ครัวเรือนที่มีความเป็นอยู่ต่ำกว่า ซึ่งตรงกับการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือนไทย (พรพิมล พันธุ์พิมล, 2550) พบว่าครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันจะให้ความสำคัญกับการลงทุนทางการศึกษาที่แตกต่างกัน เมื่อนำข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่ำกว่า 6,000 บาท เปรียบเทียบกับกลุ่มที่มีระดับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนมากกว่า 40,000 อาจสรุปได้ว่าครัวเรือนที่มีระดับความเป็นอยู่สูงกว่า อาจมีความสามารถในการเสียค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรมากกว่าครัวเรือนที่มีระดับความเป็นอยู่ต่ำกว่า เนื่องจากลักษณะของที่อยู่อาศัย การอุปโภคบริโภค น้ำดื่ม เครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวก ตลอดจนสาธารณูปโภคระดับต่างๆ ที่มีความพร้อมมากกว่าสะท้อนถึงความพร้อมในการดำรงชีวิตและจัดการค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในครัวเรือน

(7) ภาระหนี้สินของครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีภาระหนี้สินของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าครัวเรือนที่ไม่มีภาระหนี้สิน มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือนสูงกว่า ครัวเรือนที่มีภาระหนี้สิน และความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาเรื่องผลกระทบจากภาระหนี้สินต่อระดับการศึกษาของผู้หญิง (Buchmann, 1996) พบว่าในภาพรวมวิกฤตหนี้มีผลกระทบอย่างมากกับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการศึกษาของประชากรเพศหญิงในระดับอาชีวะ และการศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย (สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์, 2555) พบว่าผู้ปกครองที่ไม่ต้องการกู้ยืมนักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันเฉลี่ยเดือนละ 3,042 บาท รองลงมามีความต้องการกู้ยืมแต่ไม่สามารถกู้ยืมได้เฉลี่ยเดือนละ 2,545 บาท และผู้ปกครองที่มีการกู้ยืม นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันน้อยที่สุดเฉลี่ยเดือนละ 2,434 บาท จึงอาจสรุปได้ว่าผู้ปกครองหรือหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน มีแนวโน้มมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรสูง โดยอาจมีสาเหตุมาจากการที่ไม่มีความจำเป็นต้องแบ่งเงินรายได้ไปชำระหนี้สิน ทำให้สามารถนำไปใช้เพื่อสนับสนุนเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรได้อย่างเต็มที่

(8) การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

การศึกษาความสัมพันธ์ของการสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหัวหน้าครัวเรือนที่สำเร็จการศึกษาระดับสูงกว่ามีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายหัวระดับประถมศึกษาของบุตรในสูงกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่า สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการลงทุนสำหรับเด็กเพื่อคุณภาพมากกว่าปริมาณ : ขนาดครัวเรือนและการลงทุนด้านการศึกษาของครัวเรือนในประเทศเวียดนาม (Dang & Rogers, 2009) พบว่าการสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสำคัญกับคุณภาพการศึกษาของบุตรในครัวเรือนให้มีการสำเร็จการศึกษาสูงกว่า เลือกโรงเรียนในระบบที่มีคุณภาพและเลือกกวดวิชาพิเศษ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับนักเรียนคนอื่นๆ เพื่อสร้างโอกาสในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียง ทำให้หัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาสูงกว่ามีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการสำเร็จการศึกษาต่ำกว่า สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย (สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์, 2555) พบว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรสูงสุดเฉลี่ยเดือนละ 3,518 บาท รองลงมาคือผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอกมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรเฉลี่ยเดือนละ 3,373 บาท และระดับการศึกษาอนุปริญญา/ปวช./ปวส. มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรเฉลี่ยเดือนละ 3,282 บาท ตามลำดับ โดยผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายรายเดือนน้อยที่สุดเฉลี่ยเดือนละ 2,462 บาท

(9) เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เป็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าครัวเรือนที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของบุตรในครัวเรือนสูงกว่า ครัวเรือนที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย (สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์, 2555) พบว่าครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันและค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปีสูงกว่าครัวเรือนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ยเดือนละ 2,954 บาท และครัวเรือนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ยเดือนละ 1,128 บาท

(10) ภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาสูงกว่า ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคอื่นๆ สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือนไทย (จิรดา ศรีสวัสดิ์, 2547) พบว่าค่าใช้จ่ายการศึกษาของครัวเรือน ซึ่งอยู่ในภาค กลางเหนือตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้และ กรุงเทพฯและปริมณฑล มีค่าใช้จ่ายการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครัวเรือนในกรุงเทพฯและปริมณฑลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรเฉลี่ยสูงสุดคือเดือนละ 4,578 บาท รองลงมาคือ ครัวเรือนภาคกลาง มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรเฉลี่ยเดือนละ 1,564 บาท และครัวเรือนภาคใต้มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรเฉลี่ยเดือนละ 1,486 บาท ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายการศึกษาน้อยที่สุด คือ ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของรายเดือนของบุตรเฉลี่ยเดือนละ 943 บาท และยังสอดคล้องกับการศึกษา การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือนไทย (พรพิมล พันธุ์พิมาย, 2550) พบว่าสัดส่วนค่าใช้จ่ายในกลุ่มการศึกษาของครัวเรือนทั้ง 5 ประเภทในไทย ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่าครัวเรือนครัวเรือนในภูมิภาคอื่นๆ รองลงมาคือครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคเหนือและภาคใต้มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายในกลุ่มการศึกษาต่ำสุด

สำหรับการทดสอบทดสอบสมมติฐานนั้น มีประชากรตัวอย่างในการวิเคราะห์จำนวน 6,827 ราย ผู้วิจัยใช้นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ ปรากฏในตารางที่ 8 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ (n = 6,827)

ตัวแปร	Coefficient	T-test (t)	p-value (r)	ผลการ ทดสอบ
1. หัวหน้าครัวเรือนเพศหญิง (กลุ่มอ้างอิง : เพศชาย)	592.292	2.420	0.016	✓*
2. อายุของหัวหน้าครัวเรือน	18.678	1.613	0.107	✓
3. สถานภาพสมรส หม้าย, หย่า , แยกกันอยู่ (กลุ่มอ้างอิง : โสด, สมรส)	-782.645	-2.391	0.017	✗*
4. สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน				
- นายจ้าง	2,221.697	5.236	0.000	✓*
- ลูกจ้างเอกชน	1,167.647	5.052	0.000	✓*
- ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	-3,134.390	-2.660	0.008	✗*
(กลุ่มอ้างอิง : สถานภาพการทำงานอื่นๆ)				
5. รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน (Coefficient : 1,000)	23.000	13.059	0.000	✓*
6. ความเป็นอยู่ของครัวเรือน				
- ระดับสูง	5,865.327	4.942	0.000	✓*
- ระดับกลาง	500.185	0.471	0.638	✓
(กลุ่มอ้างอิง : ระดับต่ำ)				

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ตัวแปร	Coefficient	T-test (t)	p-value (r)	ผลการ ทดสอบ
7. ไม่มีหนังสือ (กลุ่มอ้างอิง : มีหนังสือ)	115.863	0.556	0.578	✓
8. การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน				
- มัธยมศึกษา	1,117.150	4.427	0.000	✓*
- อนุปริญญา	5,323.550	9.182	0.000	✓*
- ปริญญาตรีหรือสูงกว่า (กลุ่มอ้างอิง : ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า)	9,902.165	22.994	0.000	✓*
9. อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล	830.244	3.410	0.001	✓*
(กลุ่มอ้างอิง : นอกเขตเทศบาล)				
10. อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร	8,213.076	18.833	0.000	✓*
(กลุ่มอ้างอิง : ภูมิภาคอื่นๆ)				
Constant = 644.822 R = 0.523 R ² = 0.274 F = 142.117* n = 6,827				

หมายเหตุ : * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาข้างต้นสามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามและตัวแปรอิสระเพื่อความสำเร็จของงานวิจัย ผู้วิจัยจึงเพิ่มการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน เพื่ออธิบายว่าตัวแปรอิสระตัวแปรใดที่สามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้ดีที่สุด และตัวแปรอิสระตัวใดที่สามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามในลำดับถัดไป และตัวแปรเหล่านี้สามารถร่วมกันอธิบายตัวแปรได้มากน้อยเพียงใด

ข.การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน

การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน จะทำให้ทราบว่าตัวแปรอิสระตัวใดสามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้ดีที่สุด และตัวแปรอิสระตัวใดที่สามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามในลำดับถัดไป และตัวแปรเหล่านี้สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน ปรากฏในตารางที่ 7 พบว่าตัวแปรอิสระ 9 ตัวที่สามารถอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยร่วมกันอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ร้อยละ 27.4 ($R^2 = 0.274$) โดยตัวแปรการสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า) สามารถอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ดีที่สุดถึงร้อยละ 12.3 ($R^2_{\text{change}} = 0.123$) ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะการศึกษาเป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงการได้รับการปลูกฝังให้เห็นความสำคัญของความรู้ รวมถึงการสั่งสมประสบการณ์ต่างๆ ดังนั้นผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่า ย่อมมีความรู้ และน่าจะเป็นผู้มองการณ์ไกล คำนึงถึงอนาคตสูงกว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่า รองลงมาคือตัวแปรภาคที่อยู่อาศัย (กรุงเทพมหานคร) โดยสามารถอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ร้อยละ 8.3 ($R^2_{\text{change}} = 0.083$) อาจเป็นเพราะความเจริญของเมืองหลวงและความเสื่อมล้ำทางสังคม ทำให้ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ รวมถึงค่าใช้จ่ายทางการศึกษามีต้นทุนสูงกว่าภูมิภาคอื่นๆ ดังนั้นจึงควรวางแผนและจัดการเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดระหว่างการศึกษาระดับ

ตัวแปรที่มีความสำคัญรองลงมาคือ ตัวแปรรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน โดยสามารถอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ร้อยละ 2.8 ($R^2_{\text{change}} = 0.028$) ทั้งนี้สามารถกล่าวได้ว่าครัวเรือนที่มีรายได้รวมเฉลี่ยสูงกว่า แสดงถึงความยืดหยุ่นและความพร้อมในการจ่ายเงินที่เป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรในครัวเรือนได้มากกว่า

นอกจากนี้ ตัวแปรความเป็นอยู่ของครัวเรือน (ระดับสูง) การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (อนุปริญญา) การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (มัธยมศึกษา) สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน (นายจ้าง) สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน (ลูกจ้างเอกชน) และเขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน (ในเขตเทศบาล) สามารถอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ซึ่งถือว่ามีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประศึกษาน้อยมาก ในขณะที่ตัวแปรอื่นๆ ไม่สามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน (n = 6,827)

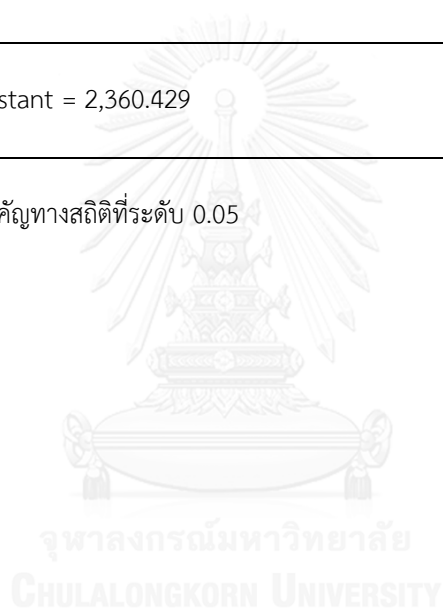
ตัวแปรอิสระ	Coefficient	T-test (t)	P-value	R ²	R ² _{change}
การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (ปริญญาตรีหรือสูงกว่า)	9,763.358	23.199*	0.000	0.123 ¹	0.123
อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	8,222.454	18.892*	0.000	0.207 ²	0.083
รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน (Coefficient : 1,000)	23.000	13.375*	0.000	0.234 ³	0.028
ความเป็นอยู่ของครัวเรือน (ระดับสูง)	5,420.275	10.447*	0.000	0.252 ⁴	0.017
การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (อนุปริญญา)	5,195.027	9.112*	0.000	0.261 ⁵	0.009
การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (มัธยมศึกษา)	1,006.277	4.320*	0.000	0.263 ⁶	0.003
สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน (นายจ้าง)	2,172.830	5.126*	0.000	0.267 ⁷	0.003

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	Coefficient	T-test (t)	P-value	R ²	R ² _{change}
สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน (ลูกจ้างเอกชน)	1,084.594	4.857*	0.000	0.271 ⁸	0.003
เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน (ในเขตเทศบาล)	856.997	3.530*	0.000	0.274 ⁹	0.001
F = 298.490*		Constant = 2,360.429			

หมายเหตุ : * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของครัวเรือนไทย และปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายดังกล่าว โดยอาศัยแนวคิดด้านการเปลี่ยนผ่านทางประชากร ด้านเศรษฐศาสตร์กับการศึกษา ด้านทุนมนุษย์ และด้านค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ในการสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยมีตัวแปรตาม คือ ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษา 2) ค่าเครื่องแบบนักเรียน (ทุกประเภทที่กำหนด) 3) ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนอื่นๆ และ 4) ค่าเดินทางไปเรียน ส่วนตัวแปรอิสระจำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มปัจจัยด้านประชากร ประกอบด้วย 5 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุ (เต็ม) ต่ำกว่า 15 ปี 2) กลุ่มปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร ได้แก่ สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ความเป็นอยู่ของครัวเรือน และภาระหนี้สินของครัวเรือน และ 3) กลุ่มปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ได้แก่ การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน และภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย ปี พ.ศ. 2556 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ภายใต้ขอบเขตและข้อจำกัดของข้อมูล เนื่องจากเลือกใช้ตัวแปรที่มีอยู่แล้วในการสำรวจ แต่ครอบคลุมในส่วนของค่าใช้จ่ายทางการศึกษา งานวิจัยนี้เลือกครัวเรือนไทยที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาโดยหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ (เต็ม) 25 ปีขึ้นไปเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 6,827 ราย

ในบทนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการสรุปผลการศึกษาทั้งหมด ส่วนที่ 2 เป็นการอภิปรายผลการศึกษา และส่วนสุดท้ายเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปวางแผนหรือกำหนดนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงวิชาการสำหรับผู้สนใจศึกษาในประเด็นหรือเรื่องที่ใกล้เคียงกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 สรุปผลการศึกษา

ในส่วนของผลการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือส่วนที่ 1 เป็นการพรรณนาลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง ส่วนที่ 2 เป็นการพรรณนาถึงค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา และส่วนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งแบ่งเป็นการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบง่าย และการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุและวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 ลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาประชากรตัวอย่างซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 71.9) โดยมีอายุเฉลี่ยประมาณ 48 ปี โดยส่วนใหญ่แล้วมีสถานภาพกำลังสมรส (ร้อยละ 85.5) ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 63.6) ส่วนใหญ่มีสถานภาพการทำงานเป็นการประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง (ร้อยละ 53.9) มีกลุ่มรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนอยู่ในช่วงต่ำกว่า 15,000 บาท และมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนอยู่ในช่วง 15,001 – 30,000 บาท ในสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 36.6 และร้อยละ 36.1 ตามลำดับ สภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ระดับกลาง (ร้อยละ 95.2) เกินกว่าครึ่งเป็นครัวเรือนที่มีหนี้สิน (ร้อยละ 68.7) ประชากรตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 4 คน (ร้อยละ 58.7) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า (เต็ม) 15 ปี โดยเฉลี่ยจำนวน 2 คนส่วนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนเฉลี่ยแล้วมีจำนวน 2 คนนอกจากนี้ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่มีครัวเรือนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล (ร้อยละ 73.2) และส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 40.3)

4.1.2 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายหัวระดับประถมศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา คือ ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่หัวหน้าครัวเรือนต้องเป็นผู้รับผิดชอบให้แก่สมาชิกในครัวเรือน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่จ่ายเพื่อใช้ในการศึกษาเล่าเรียนโดยตรงต่อราย เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าบำรุงการศึกษา ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภท) ค่าหนังสือและอุปกรณ์อื่นๆ ที่ใช้ประกอบกับกิจกรรมที่เรียนโดยตรง และค่าเดินทางไปเรียนของบุตรในครัวเรือนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งผลการศึกษาพบว่าประชากรตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาเฉลี่ย 4,643 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายสูงสุด 206,000 บาท และค่าใช้จ่ายต่ำสุด 50 บาท เมื่อนำมาแจกแจงเป็นค่าใช้จ่ายทางการศึกษาโดยละเอียดจากมากไปหาน้อยพบว่า ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษามีค่าสูงสุดเฉลี่ย 1,971 บาทต่อคนต่อเดือน รองลงมาเป็นค่าเดินทางเฉลี่ย 1,205 บาทต่อคนต่อเดือน

ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด) เฉลี่ย 815 บาทต่อคนต่อเดือน และสุดท้ายค่าสมุดหนังสือ/ค่าอุปกรณ์การเรียนอื่นๆ เฉลี่ย 652 บาทต่อคนต่อเดือน ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยของทั้งครัวเรือน อาจทำให้เกิดปัญหาไม่เพียงพอหากหัวหน้าครัวเรือนวางแผนและจัดการได้ไม่ดีพอ

4.1.3 การวิเคราะห์ปัจจัยทางการเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ผลการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง และผลการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง พบว่าตัวแปรทั้ง 13 ตัว มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาดังสรุปได้ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง

จากการวิเคราะห์การแปรผันสองทางโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยแบบง่ายระหว่างค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษากับตัวแปรอิสระทั้ง 13 ตัว พบว่ามีจำนวน 10 ตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นตัวแปรที่มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 8 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรสถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ความเป็นอยู่ของครัวเรือน ภาระหนี้สินของครัวเรือน การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน และภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน ส่วนตัวแปรที่มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมด 5 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรเพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี

2) ผลการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง

การวิเคราะห์การแปรผันหลายทางใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน ดังนี้

2.1) ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา กับตัวแปรอิสระทั้ง 10 ตัวแปร พบว่ามี 8 ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรอิสระดังกล่าวร่วมกันอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ร้อยละ 27.4 ($R^2 = 0.274$) ตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัว ได้แก่ ตัวแปรเพศของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน

สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน ความเป็นอยู่ของครัวเรือน การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน และภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน โดยเป็นตัวแปรที่มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 9 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรเพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน ความเป็นอยู่ของครัวเรือน ภาระหนี้สินของครัวเรือน การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือน และภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน ส่วนตัวแปรที่มีทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้มีทั้งหมด 1 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรสถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน

2.2) ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน

ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน พบว่ามีตัวแปรอิสระ 9 ตัว ที่สามารถร่วมกันอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คิดเป็นร้อยละ 27.4 โดยตัวแปรการสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (ปริญญาตรีหรือสูงกว่า) สามารถอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ดีที่สุดสูงถึงร้อยละ 12.3 รองลงมาเป็นตัวแปรอิสระภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน (กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล) อธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ร้อยละ 8.3 ตัวแปรรายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือนอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ร้อยละ 2.8 ความเป็นอยู่ของครัวเรือน (ระดับสูง)

นอกจากนี้ ตัวแปรความเป็นอยู่ของหัวหน้าครัวเรือน การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (อนุปริญญา) สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน (นายจ้าง) สถานภาพการทำงาน of หัวหน้าครัวเรือน (ลูกจ้างเอกชน) และเขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน สามารถอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ซึ่งถือว่ามีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาน้อยมาก ในขณะที่ตัวแปรอื่นๆ ไม่สามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 10 สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา
ระดับประถมศึกษา โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอย

ตัวแปรอิสระ	การวิเคราะห์ การแปรผัน สองทาง	การวิเคราะห์ การแปรผันหลายทาง	
	การถดถอย แบบง่าย	การถดถอย แบบพหุ	การถดถอย แบบพหุ ขั้นตอน
1. หัวหน้าครัวเรือนเพศหญิง (กลุ่มอ้างอิง : เพศชาย)	✗	✓*	
2. อายุของหัวหน้าครัวเรือน	✗*	✓	
3. สถานภาพสมรส หม้าย, หย่า , แยกกันอยู่ (กลุ่มอ้างอิง : โสด, สมรส)	✗*	✗*	
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	✗		
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี	✗*		
6. สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน			
- นายจ้าง	✓*	✓*	7*
- ลูกจ้างเอกชน	✓*	✓*	8*
- ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	✓*	✗*	
(กลุ่มอ้างอิง : สถานภาพการทำงานอื่นๆ)			
7. รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	✓*	✓*	3*
8. จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน	✓*		
9. ความเป็นอยู่ของครัวเรือน			
- ระดับสูง	✓*	✓*	4*
- ระดับกลาง	✓*	✓	
(กลุ่มอ้างอิง : ความเป็นอยู่ระดับต่ำ)			
10. ไม่มีหนี้สิน (กลุ่มอ้างอิง : มีหนี้สิน)	✓	✓	
11. การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน			
- มัธยมศึกษา	✓*	✓*	6*
- อนุปริญญา	✓*	✓*	5*
- ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	✓*	✓*	1*
(กลุ่มอ้างอิง : ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า)			
12. อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล (กลุ่มอ้างอิง : นอกเขตเทศบาล)	✓*	✓*	9*
13. อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (กลุ่มอ้างอิง : ภูมิภาคอื่นๆ)	✓*	✓*	2*
R^2		0.274	0.274

- หมายเหตุ : ✓ = เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ✕ = ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
 * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 R^2 = สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ
 1 = อธิบายการแปรผันของระดับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ดีที่สุด
 2 - 9 = อธิบายการแปรผันของระดับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้เป็นอันดับ 2 - 9

4.2 อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าประชากรตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน และในความเป็นจริงแต่ละครัวเรือนมีบุตรที่ต้องดูแลเฉลี่ย 2 คน ทำให้ค่าใช้จ่ายทางการศึกษามีค่าเป็นสองเท่า การวางแผนค่าใช้จ่ายของครัวเรือนจึงสำคัญอย่างยิ่ง ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ เพื่อวางแผน เตรียมพร้อม รวมถึงจัดการค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเพื่อจัดสรรสัดส่วนของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรในครัวเรือนล่วงหน้า ป้องกันความเสี่ยงต่อปัญหาค่าใช้จ่ายทางการศึกษาไม่เพียงพอ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องงบประมาณการศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน : ข้อค้นพบในประเทศไทย (ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ, 2558) พบว่างบประมาณการศึกษามีผลต่อคะแนนสอบของนักเรียน โดยงบประมาณทางการศึกษามีผลมากกว่าในการเรียนในระดับที่สูงขึ้น แต่สัดส่วนครูมีผลมากกว่าระดับประถมศึกษา

ผลการศึกษาพบว่าจำนวนเด็กในครัวเรือนมีจำนวนเฉลี่ย 2 คนต่อครัวเรือน อาจเป็นเพราะการเห็นความสำคัญในการลงทุนทางการศึกษามากขึ้นจึงเน้นมีบุตรจำนวนน้อยแต่มีคุณภาพมากกว่าเน้นปริมาณมีบุตรจำนวนมาก ผู้ปกครองย่อมเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้กับบุตรยิ่งครัวเรือนที่มีบุตร 1 หรือ 2 คน มักจะยินดีลงทุนในค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในทุกด้านอย่างเต็มที่ รวมถึงการส่งบุตรเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือนไทย (ณัฐภรณ์ เลียมจรัสกุล, 2555) พบว่าสัดส่วนค่าใช้จ่ายในกลุ่มการศึกษาของครัวเรือนทั้ง 5 ประเภทในภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศไทย ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูงกว่าครัวเรือนครัวเรือนในภูมิภาคอื่นๆ อาจเป็นไปได้ว่าค่านิยมของผู้ปกครองและสภาพสังคมที่มีการแข่งขันกันค่อนข้างสูงในปัจจุบันผู้ปกครองจึงนิยมส่งบุตรไปเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง และกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีการกระจุกตัวของโรงเรียนระดับอนุบาล - ประถมศึกษา ในลักษณะโรงเรียนสาธิตที่มุ่งเน้นการเรียนการสอนหลายภาษา และโรงเรียนเอกชนนานาชาติ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการศึกษาสูงตั้งแต่ระดับหลายหมื่นบาทจนถึงหลายแสนบาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษา สูงกว่าโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครทั่วไปใกล้บ้าน และสูงกว่าโรงเรียนระดับเดียวกันในภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งมีการโรงเรียนในลักษณะดังกล่าวน้อยกว่า อาจ

เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม เนื่องจากเกิดความแตกต่างของเด็กวัยเดียวกันจากครัวเรือนที่มีความเป็นอยู่ระดับกลางบางส่วนไปจนถึงครัวเรือนที่มีความเป็นอยู่ระดับต่ำ ช่องว่างเหล่านี้เป็นปัญหาที่กระทรวงศึกษาธิการพยายามแก้ไขโดยจัดให้มีโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดรายการของการจัดสรรตามนโยบายไว้ใน 5 หมวด ได้แก่ 1) ค่าเล่าเรียน 2) ค่าหนังสือเรียน 3) ค่าอุปกรณ์การเรียน 4) ค่าเครื่องแบบนักเรียน 5) กิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) อีกสาเหตุหนึ่งอาจเป็นไปได้ว่ามีการย้ายถิ่นของแรงงานจากภูมิภาคอื่นๆ เข้ามาทำงานในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และภาคกลาง ซึ่งแรงงานเหล่านี้มักเป็นแรงงานชายที่เข้ามาหางานทำในเขตเมืองที่มีความเจริญกว่าในภูมิภาคของตนเอง เมื่อทำงานไปได้ในระยะหนึ่งมักจะมีภรรยาและบุตรย้ายถิ่นในฐานะผู้ติดตามตามมาด้วย ผู้ติดตามเด็กเหล่านี้เมื่อถึงเกณฑ์เข้าศึกษาบางส่วนจะถูกส่งกลับไปยังภูมิภาคเพื่อให้ผู้เป็นปู่ย่าตายายเลี้ยงดู และอีกส่วนหนึ่งในครัวเรือนที่มีความพร้อมมากพอจะส่งบุตรวัยเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จึงเป็นการเพิ่มประชากรเด็กวัยเรียนในเขตเมืองโดยเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เกิดการแข่งขันในสังคมสูงขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อมุมมองของผู้บริหารโรงเรียนให้มีการปรับคุณภาพการเรียนการสอนส่งผลให้มีการเก็บค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ผลการศึกษาข้างต้นยังพบประเด็นที่น่าสังเกต ในส่วนของค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียนมีสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง (ร้อยละ 25.95) เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษารวมทั้ง 4 ด้านที่นำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้ (ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษา, ค่าเครื่องแบบทุกประเภท, ค่าหนังสือ/อุปกรณ์การเรียน, ค่าเดินทางไปเรียน) ปัจจุบันประชากรไทยมีบุตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 2 คนอาจเป็นไปได้ว่าการรับและส่งบุตรเดินทางไปเรียนจะเลือกการเดินทางที่สะดวกสบายที่สุด และบางส่วนจำเป็นต้องซื้อรถยนต์เพื่อใช้อำนวยความสะดวกรับส่งบุตรไปโรงเรียน เพื่อให้พร้อมที่สุดสำหรับการเรียนรู้ของบุตรในแต่ละวัน จึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผลการวิเคราะห์ในส่วนของค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียนของบุตรมีค่าสูงกว่าค่าใช้จ่ายในด้านอื่นๆ อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเรียนที่ผันผวนตามสภาพเศรษฐกิจ และไม่ได้ถูกครอบคลุมจากสวัสดิการโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดรายการของการจัดสรรตามนโยบายไว้ใน 5 หมวด ได้แก่ 1) ค่าเล่าเรียน 2) ค่าหนังสือเรียน 3) ค่าอุปกรณ์การเรียน 4) ค่าเครื่องแบบนักเรียน 5) กิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) กลายเป็นต้นทุนทางการศึกษาทางอ้อมที่ผู้ปกครองต้องรับภาระเองทั้งหมดในการสร้างทุนมนุษย์ด้วยการสนับสนุนการศึกษา

ผลการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับศึกษา ในการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง และการแปรผันหลายทาง พบว่าตัวแปรอายุของหัวหน้าครัวเรือนมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงเฉพาะในการวิเคราะห์การถดถอยแบบง่าย แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์การแปรผันสองทางเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ หรือเรียกว่าเป็นความสัมพันธ์ลวงที่เกิดจากตัวแปรอื่นๆ ในสมการ แต่ในขณะเดียวกันพบว่าตัวแปรการสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ตัวแปรภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน (กทม.) ตัวแปรรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ตัวแปรความเป็นอยู่ของครัวเรือน (ระดับสูง) ตัวแปรสถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน และตัวแปรเขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน (ในเขตเทศบาล) เป็นตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งในการวิเคราะห์การถดถอยแบบง่าย และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ

ผลการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับศึกษา ในการวิเคราะห์การแปรผันหลายทางพบว่าตัวแปรสถานภาพทำงานของหัวหน้าครัวเรือน (ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ) ผลที่ได้มีความคลาดเคลื่อน อาจจะเป็นไปได้ว่า ประชากรตัวอย่างของตัวแปรสถานภาพทำงานของหัวหน้าครัวเรือน (ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ) ที่นำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้มีสัดส่วนน้อยเกินไปคือร้อยละ 0.7 ของประชากรทั้งหมด เมื่อนำมาวิเคราะห์การแปรผันสองทางและการวิเคราะห์การแปรผันหลายทางจึงน่าจะมีความคลาดเคลื่อน อาจเกี่ยวข้องกับลักษณะในการตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนข้อคำถามมากเกินไปจึงทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบเป็นตัวเลขค่าประมาณกว้างๆ ทำให้ผลการวิเคราะห์ที่ได้ไม่สอดคล้องกัน

เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ดีที่สุด พบว่ามี 3 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรการสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ความเป็นอยู่ของครัวเรือน ทั้งนี้ตัวแปรที่สามารถอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ดีที่สุด อันดับที่หนึ่ง คือ หัวหน้าครัวเรือนที่สำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงกว่ามีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีสำเร็จการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า นั่นน่าจะเป็นเพราะมุมมองที่เกิดจากประสบการณ์ทางการศึกษาของตัวหัวหน้าครัวเรือนเองที่ทำให้มีการตัดสินใจในการลงทุนกับการศึกษา ให้ความรู้ ส่งเสริมให้เห็นความสำคัญกับการลงทุนทางการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาว่าเกิดประโยชน์ ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการลงทุนทางการศึกษา นำไปสู่การศึกษาที่มีคุณภาพของบุตรในครัวเรือนในระดับชั้นต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการตัดสินใจลงทุนสำหรับเด็กเพื่อคุณภาพมากกว่าปริมาณ : ขนาดครัวเรือนและการลงทุนด้านการศึกษาของครัวเรือนในประเทศเวียดนาม (Dang & Rogers, 2009) ซึ่งพบว่าความสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสำคัญ

กับคุณภาพการศึกษาของบุตรในครัวเรือนให้มีการสำเร็จการศึกษาสูงกว่า เลือกโรงเรียนในระบบที่มีคุณภาพและเลือกกวดวิชาพิเศษ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับนักเรียนคนอื่นๆ เพื่อสร้างโอกาสในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียง ทำให้หัวหน้าครัวเรือนที่จบการศึกษาสูงกว่ามีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการสำเร็จการศึกษาต่ำกว่า

สำหรับตัวแปรรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาานั้น หัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงานจะต้องร่วมกันหารายได้และจัดการวางแผนค่าใช้จ่ายต่างๆ ในครัวเรือน เพราะฉะนั้นรายได้จึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกลงทุนทางการศึกษาของบุตร ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรในครัวเรือนนับว่าเป็นการลงทุนรูปแบบหนึ่ง สอดคล้องกับทฤษฎีทุนมนุษย์ของ Gary S. Becker (1988) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่เชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านทุนมนุษย์ได้กล่าวว่า การลงทุนในมนุษย์เป็นการลงทุนในตัวบุคคลโดยการเพิ่มศักยภาพบุคคล เพื่อไปเพิ่มคุณค่าผลผลิตในรูปของการสร้างคุณค่าและการฝึกอบรม นั้นเป็นการลงทุนที่สำคัญที่สุดในการลงทุนมนุษย์ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ บุญคง หันจางสิทธิ์ (2543) ที่ว่าการลงทุนทางการศึกษา หมายถึง การที่ผู้ลงทุนเข้ารับการศึกษาแล้วทำให้เป็นผู้มีความรู้มีความสามารถเพิ่มมากขึ้น และสามารถนำความรู้ความสามารถมาทำงานให้เกิดผลทางเศรษฐกิจคือก่อให้เกิดรายได้ในอนาคตเมื่อจบการศึกษา ดังนั้นการลงทุนทางการศึกษาถือเป็นการลงทุนในทุนมนุษย์

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาประถมศึกษา โดยผู้วิจัยนำแนวคิดเฉพาะระดับจุลภาค หรือปัจเจกบุคคลมาวิเคราะห์เท่านั้น เนื่องจากข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษาในครั้งนี้เป็นข้อมูลที่มีหน่วยวิเคราะห์เป็นระดับบุคคล และพบว่ามีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 9 ตัว และจากการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ พบว่าตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายการแปรผันของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ร้อยละ 27.4 ($R^2 = 0.274$) ซึ่งการศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาสามารถนำไปประยุกต์หรือเพิ่มเติมรายละเอียดในส่วนต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับการศึกษาในประเด็นเชื่อมโยงอื่นต่อไปได้

4.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาค้างนี้ สามารถนำไปเป็นประโยชน์ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่สนใจศึกษาในประเด็นเชื่อมโยงอื่นๆ มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงวิชาการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะจากการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรให้แก่ครัวเรือน และส่วนหนึ่งใช้เป็นแนวทางในการวางนโยบายหรือกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงคมนาคม เป็นต้น เพื่อการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแบบบูรณาการเพิ่มมากขึ้น มีดังนี้

1) ตัวแปรการสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ครัวเรือนที่มีการสำเร็จการศึกษาสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะลงทุนทางการศึกษาสูง จึงควรส่งเสริมให้ครัวเรือนเหล่านี้มีบุตรหรือมีบุตรเพิ่ม เพราะพ่อแม่หรือผู้ปกครองในครัวเรือนเหล่านี้จะเห็นความสำคัญต่อการลงทุนทางการศึกษา และมีวิสัยทัศน์ที่ดีต่อการศึกษาของบุตรเพื่อให้บุตรในรุ่นต่อไปเป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ ในส่วนของรัฐบาลควรออกมาตรการที่เป็นรูปธรรม สนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเพื่อให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองเกิดความมั่นใจในสวัสดิการที่ได้รับจากรัฐ อาจเป็นผลให้ครัวเรือนในกลุ่มนี้มีบุตรเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

2) หากมองในมุมครัวเรือนที่มีรายได้น้อย ความสามารถในการส่งบุตรเข้าสู่ระบบการศึกษา ย่อมมีความเสี่ยงจะเกิดปัญหาไม่พร้อมสูงกว่าครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่า การเข้าถึงการศึกษาโดยรับสวัสดิการจากรัฐบาลจึงเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และรัฐบาลควรณรงค์ให้ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยเหล่านี้เห็นถึงประโยชน์และผลที่ได้รับจากการศึกษาในรุ่นลูก เช่น รายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความมั่นคงในชีวิตส่งผลให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครัวเรือนดีขึ้นเพราะไม่ต้องแยกย้ายไปต่างถิ่นเพื่อหางานทำและเป็นการแก้ไขปัญหาการศึกษาของผู้ติดตามที่เป็นบุตรจะมีคุณภาพน้อยลงเนื่องจากความไม่พร้อมและความไม่ต่อเนื่องของการเข้าเรียน

3) ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในส่วนของค่าเทอม/ค่าธรรมเนียมการศึกษา/ค่าบำรุงการศึกษา ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองมีความจำเป็นที่จะต้องจ่ายค่าใช้ในส่วนนี้ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้รวมเฉลี่ยของครัวเรือน ยังไม่รวมค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่โรงเรียนเรียกเก็บนอกเหนือจากรายจ่ายเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงพาณิชย์จึงควรเข้ามาตรวจสอบในประเด็นเหล่านี้ว่าเกินกว่าความจำเป็นและราคาสมเหตุสมผลหรือไม่ และหากเกินความจำเป็นควรออกมาตรการควบคุมค่าใช้จ่ายเหล่านี้เพื่อลดภาระรายจ่ายของผู้ปกครอง

4) ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาในส่วนของคุณค่าเดินทางไปเรียน (ร้อยละ 25.95) มีสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในส่วนอื่นๆ อาจเป็นประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการเบียดบังค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในส่วนของคุณค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน และค่าเครื่องแบบ รัฐบาล อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงคมนาคม ควรร่วมมือกันแก้ไขปัญหา โดยอาจมีสวัสดิการอุดหนุนค่าใช้จ่ายในเดินทางไปเรียน เช่น สวัสดิการรถรับส่งนักเรียนตามเส้นทางที่เป็นไปได้ เพื่อลดระยะทางและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การออกเป็นบัตรหรือคูปองโดยสารสาธารณะสำหรับนักเรียนโดยกำหนดวงเงินที่เพียงพอ หรือกำหนดราคาค่าโดยสารสาธารณะในราคาพิเศษหรือราคา นักเรียนโดยเฉพาะ อีกทั้งการแก้ไขปัญหาี้ยังเป็นแรงจูงใจให้ผู้ปกครองใช้บริการขนส่งสาธารณะเพิ่มขึ้น และลดการใช้รถยนต์ที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยพยายามใช้ข้อมูลที่ได้รับให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่อาจขาดความครบถ้วนในบางปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ดังนั้นในครั้งต่อไป เพื่อให้ผู้สนใจสามารถนำการศึกษาชิ้นนี้ไปพัฒนาต่อได้ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นดังต่อไปนี้

1) การศึกษาในครั้งนี้นำข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ไทย พ.ศ. 2556 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นการสำรวจขนาดใหญ่ด้านเศรษฐกิจและสังคมของ ครัวเรือนไทยไม่ได้สร้างเพื่อข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาเพียงอย่างเดียว เพราะฉะนั้นเพื่อให้การศึกษามีความละเอียดและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในการศึกษาคั้งต่อไป อาจเพิ่มในส่วนของคุณค่าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ค่าเรียนพิเศษ รวมถึงเพิ่มเติมตัวแปรบางตัวที่ คาดว่าน่าจะมีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา เช่น เพศของบุตรในครัวเรือน การออมของครัวเรือน สวัสดิการทางการศึกษาที่ได้รับจากรัฐ เป็นต้น

2) เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้นำข้อมูลที่สำรวจเพียงช่วงเวลาหนึ่งปี ทำให้ข้อมูลที่ได้บางส่วนสามารถผันแปรตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในช่วงเวลานั้นๆ หากต้องการให้เห็นเป็นลักษณะแนวโน้มของค่าใช้จ่ายทางการศึกษา อาจศึกษาข้อมูลย้อนหลังตามระยะเวลาที่ เห็นสมควรว่าตรงจุดชัดเจนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

3) การศึกษาคั้งนี้ เป็นการศึกษเชิงปริมาณในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้ที่สนใจใน ประเด็นนี้ อาจใช้การศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติม อาทิ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม ในประเด็นเรื่องค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ ในการทำวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาร่วมกำหนดทิศทางในการวางแผนเรื่องการเตรียมพร้อมรับมือกับ ค่าใช้จ่าย ทางการศึกษาของบุตรในครัวเรือนต่อไป

4) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สนใจได้วางแผนและเตรียมความพร้อมในเบื้องต้น สำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของบุตรในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นเพียงการศึกษาขั้นต้นเท่านั้น ไม่ครอบคลุมจนถึงระดับอุดมศึกษา จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากมีผู้สนใจนำงานวิจัยชิ้นนี้ ไปพัฒนาต่อให้ครอบคลุมในทุกระดับการศึกษา

5) การศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์รวมโดยไม่ได้แยกค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัด รัฐบาลและโรงเรียนสังกัดเอกชน ทำให้ผลการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษา บางส่วนไม่ชัดเจนเท่าที่ควร เนื่องจากข้อมูลบางส่วนไม่ครบถ้วนทำให้ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ หากเป็นไปได้ ในครั้งต่อไปการเก็บข้อมูลควรเก็บข้อมูลให้มีคุณภาพชัดเจนและครบถ้วน เพื่อลดการ ลงทุนที่สูญเปล่าในการสำรวจ หากเก็บข้อมูลอย่างละเอียดจะมีประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการ วิเคราะห์และนำผลที่ได้ไปพัฒนาต่อไป

ภาคผนวก

ข้อคำถามจากแบบสอบถามการสำรวจสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2556 ดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่นำมาปรับใช้เป็นตัวแปรในงานวิจัยนี้เท่านั้น นอกจากนั้นได้ปรับข้อความบางประการตามแบบสอบถามเดิมออก เพื่อให้สอดคล้องกับการนำไปใช้ในการศึกษานี้ รายละเอียดของข้อคำถามทั้งหมดมีดังนี้

ข้อคำถาม REG ภาคที่อยู่อาศัย

- กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล
- ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)
- ภาคเหนือ
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ภาคใต้

ข้อคำถาม AREA เขตที่อยู่อาศัย

- ในเขตเทศบาล
- นอกเขตเทศบาล

ข้อคำถาม A04_1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน.....คน

- 1..... จำนวน 1-2 คน
- 2..... จำนวน 3-4 คน
- 3..... จำนวน 5 คนขึ้นไป

ข้อคำถาม C05, C06, C07 จำนวนผู้พึงพิงในครัวเรือน จำนวน.....คน

- 1..... จำนวน 1-2 คน
- 2..... จำนวน 3-4 คน
- 3..... จำนวน 5 คนขึ้นไป

ข้อคำถาม C05 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน.....คน

- 1..... จำนวน 1-2 คน
- 2..... จำนวน 3-4 คน
- 3..... จำนวน 5 คนขึ้นไป

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน

ข้อคำถาม C01 เพศของหัวหน้าครัวเรือน

- 1.....ชาย
- 2.....หญิง

ข้อคำถาม C02 อายุของหัวหน้าครัวเรือนนับถึงวันเกิดครั้งสุดท้าย

- 1.....อายุระหว่าง 25 - 34 ปี
- 2.....อายุระหว่าง 35 - 44 ปี
- 3.....อายุระหว่าง 45 - 60 ปี
- 4.....อายุ 60 ปีขึ้นไป

ข้อคำถาม C03 สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน

- 1.....โสด
- 2.....สมรส
- 3.....หม้าย, หย่า, แยกกันอยู่

ข้อคำถาม C04 ชั้นสูงสุดที่เรียนจบของหัวหน้าครัวเรือน

- 1.....ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า
- 2.....มัธยมศึกษาตอนปลาย
- 3.....ปวส. ปวท. อนุปริญญา
- 4.....ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

ข้อคำถาม HM37 สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน

- 1.....นายจ้าง
- 2.....ธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง
- 3.....ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง
- 4.....ลูกจ้างรัฐบาล
- 5.....ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ
- 6.....ลูกจ้างเอกชน

ข้อคำถาม A13 รายได้รวมทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของหัวหน้าครัวเรือน

- 1.....น้อยกว่า 15,000 บาท
- 2.....ตั้งแต่ 15,001 - 30,000 บาท
- 3.....ตั้งแต่ 30,001 - 50,000 บาท
- 4.....ตั้งแต่ 50,001 - 99,999 บาท
- 5.....ตั้งแต่ 100,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความเป็นอยู่ของครัวเรือน

ข้อ HH02 ลักษณะของที่อยู่อาศัย

- 0.....ใช้วัสดุไม่ถาวรหรือวัสดุใช้แล้วและอยู่ในสภาพพัง
- 1.....ใช้วัสดุถาวรเป็นส่วนใหญ่
- 2.....ตึกหรือครึ่งตึกครึ่งไม้

ข้อ HH10 การใช้เชื้อเพลิงประกอบอาหาร

- 0.....ฟืน เศษไม้
- 1.....ถ่าน หรือ น้ำมันก๊าด
- 2.....ก๊าซ หรือไฟฟ้า

ข้อ HH15 การใช้ส้วม

- 0.....ไม่มีส้วม
- 1.....ส้วมหลุม ส้วมถ้ำ หรือถ่ายลงแม่น้ำลำคลองหรือส้วมลักษณะอื่นๆโดยมีห้องกัน
- 2.....ส้วมชักโครกหรือส้วมซึมหรือส้วมชักโครกและส้วมซึม

ข้อ HH11 น้ำดื่ม

- 0.....แม่น้ำลำคลอง ลำธาร น้ำตก
- 1.....น้ำประปาภายนอกบ้านหรือน้ำบาดาลหรือน้ำบ่อสาธารณะ หรือน้ำบาดาลหรือน้ำบ่อไม่สาธารณะหรือน้ำฝน
- 2.....น้ำประปาภายในบ้านหรือน้ำดื่มบรรจุขวด

ข้อ HH12 น้ำใช้

- 0.....แม่น้ำลำคลอง ลำธาร น้ำตก
- 1.....น้ำประปาภายนอกบ้าน หรือน้ำบาดาลหรือน้ำบ่อสาธารณะ หรือน้ำบาดาลหรือน้ำบ่อไม่สาธารณะ น้ำฝน
- 2.....น้ำประปาภายในบ้าน

ตอนที่ 3 เครื่องใช้ต่างๆ ในครอบครอง

ข้อ HH35 เครื่องปรับอากาศ

- 1.....มี
- 0.....ไม่มี

ข้อ HH18 รถยนต์

- 1.....มี
- 0.....ไม่มี

ข้อ HH34 เครื่องซักผ้า

1.....มี

0.....ไม่มี

ข้อ HH27 ตู้เย็นหรือตู้แช่

1.....มี

0.....ไม่มี

ข้อ HH39 โทรศัพท์บ้าน

1.....มี

0.....ไม่มี

ข้อ HH40 โทรศัพท์เคลื่อนที่

1.....มี

0.....ไม่มี

ข้อ HH 37 เครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งชุด

1.....มี

0.....ไม่มี

ข้อ HH 38 เครื่องคอมพิวเตอร์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต

1.....มี

0.....ไม่มี

ข้อคำถาม HH28 เตารีดไฟฟ้า

1.....มี

0.....ไม่มี

ข้อคำถาม HH17 รถจักรยานยนต์

1.....มี

0.....ไม่มี

ข้อคำถาม HH32 โทรศัพท์มือถือ

1.....มี

0.....ไม่มี

ข้อคำถาม HH31 วิทยุหรือวิทยุเทป

1.....มี

0.....ไม่มี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ข้อคำถาม HH30 พัดลม

1.....มี

0.....ไม่มี

ข้อคำถาม HH16 รถจักรยานสองล้อ

1.....มี

0.....ไม่มี

ตอนที่ 4 การมีภาระหนี้สิน

ข้อคำถาม AE01 คร่าวเรือนของท่านมีการชำระหนี้สินทุกประเภท (รวมผ่อนบ้านและ/หรือที่ดิน) หรือไม่

1.....มี

0.....ไม่มี

ข้อคำถาม AE03 ท่านมีหนี้สินที่กู้เพื่อใช้ในการศึกษาหรือไม่

1.....มี

0.....ไม่มี

ตอนที่ 5 ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา (ตลอดปีการศึกษาที่ผ่านมา)

ข้อคำถาม HM18 ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม/ค่าบำรุงการศึกษา.....บาท

ข้อคำถาม HM19 ค่าเครื่องแบบ (ทุกประเภทที่กำหนด).....บาท

ข้อคำถาม HM20 ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนอื่นๆ.....บาท

ข้อคำถาม HM21 ค่าเดินทางไปเรียน.....บาท

ตารางที่ 11 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6.1
1	1.000					
2	-0.036 ^{**}	1.000				
3	0.452 ^{**}	0.158 ^{**}	1.000			
4	-0.134 ^{**}	0.194 ^{**}	-0.136 ^{**}	1.000		
5	-0.044 ^{**}	-0.044 ^{**}	-0.025 [*]	0.633 ^{**}	1.000	
6.1	-0.033 ^{**}	0.021	-0.017	0.009	0.003	1.000
6.2	-0.003	-0.205 ^{**}	0.009	-0.075 ^{**}	-0.014	1.000
6.3	-0.032 ^{**}	-0.016	-0.030 [*]	-0.012	-0.019	1.000
7	-0.024 [*]	0.015	-0.032 ^{**}	0.078 ^{**}	-0.002	0.102 ^{**}
8	-0.038 ^{**}	0.309 ^{**}	0.006	0.644 ^{**}	0.724 ^{**}	0.011
9.1	-0.021	-0.027 [*]	-0.052 ^{**}	0.038 ^{**}	-0.001	0.092 ^{**}
9.2	0.017	0.040 ^{**}	-0.043 ^{**}	-0.021	0.001	-0.079 ^{**}
10	0.034 ^{**}	-0.015	-0.061 ^{**}	-0.077 ^{**}	-0.023	-0.045 ^{**}
11.1	-0.046	-0.300 ^{**}	-0.085 ^{**}	-0.068 ^{**}	-0.007	0.019
11.2	-0.012	-0.122 ^{**}	-0.034 ^{**}	-0.029 [*]	-0.006	0.013
11.3	-0.012	-0.104 ^{**}	-0.046 ^{**}	-0.069 ^{**}	-0.022	0.015
12	0.022	-0.034 ^{**}	-0.008	-0.028 [*]	-0.022	0.016
13	-0.014	-0.034 ^{**}	-0.010	0.024 [*]	-0.016	-0.004

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 11 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (ต่อ)

ตัวแปร	6.2	6.3	7	8	9.1	9.2
1						
2						
3						
4						
5						
6.1						
6.2	1.000					
6.3	-0.049	1.000				
7	-0.011	0.029 [*]	1.000			
8	-0.096 ^{**}	-0.024 [*]	0.018	1.000		
9.1	-0.008	0.098	0.118 ^{**}	-0.012	1.000	
9.2	0.004	-0.088 ^{**}	-0.102 ^{**}	0.013	1.000	1.000
10	0.128 ^{**}	-0.011	-0.039 ^{**}	-0.025 [*]	-0.016	-0.013
11.1	0.065 ^{**}	-0.021	0.004	0.097 ^{**}	0.023	-0.006
11.2	0.033 ^{**}	0.102 ^{**}	0.028 [*]	-0.042 ^{**}	0.115 ^{**}	-0.100 ^{**}
11.3	-0.012	0.119 ^{**}	0.150 ^{**}	-0.065 ^{**}	0.283 ^{**}	-0.251 ^{**}
12	0.039 ^{**}	0.014	0.048 ^{**}	-0.046 ^{**}	0.074 ^{**}	-0.045 ^{**}
13	0.132 ^{**}	0.012	0.076 ^{**}	-0.029 [*]	0.090 ^{**}	-0.076 ^{**}

(ยังมีต่อ)

ตารางที่ 11 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (ต่อ)

ตัวแปร	10	11.1	11.2	11.3	12	13
1						
2						
3						
4						
5						
6.1						
6.2						
6.3						
7						
8						
9.1						
9.2						
10	1.000					
11.1	0.011	1.000				
11.2	-0.016	1.000	1.000			
11.3	-0.023	1.000	1.000	1.000		
12	0.053 ^{**}	0.060 ^{**}	0.082 ^{**}	0.141 ^{**}	1.000	
13	0.032 ^{**}	0.056 ^{**}	0.053 ^{**}	0.082 ^{**}	0.018	1.000

(ยังมีต่อ)

- หมายเหตุ :
- ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
 - * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1. เพศของหัวหน้าครัวเรือน
2. อายุของหัวหน้าครัวเรือน
3. สถานภาพสมรส (ม่าย, หย่า , แยกกันอยู่)
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี
- 6.1 สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน (นายจ้าง)
- 6.2 สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน (ลูกจ้างเอกชน)
- 6.3 สถานภาพการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน (ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ)
7. รายได้เฉลี่ยรวมของครัวเรือน
8. จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน
- 9.1 ความเป็นอยู่ของครัวเรือน (ระดับสูง)
- 9.2 ความเป็นอยู่ของครัวเรือน (ระดับกลาง)
10. ภาระหนี้สินของครัวเรือน
- 11.1 การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (มัธยมศึกษา)
- 11.2 การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (อนุปริญญา)
- 11.3 การสำเร็จการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (ปริญญาตรีหรือสูงกว่า)
12. เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน
13. ภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

รายการอ้างอิง

- Anh, T. S., Knodel, J., Lam, D., & Friedman, J. (1998). Family size and children's education in Vietnam. *Demography*, 35(1), 57 - 70.
- Buchmann, C. (1996). The debt crisis, structural adjustment and women's education. *International Journal of Comparative Sociology*, 37(1), 5-30.
- Dang, H.-A., & Rogers, H. (2009). *The decision to invest in child quality over quantity: Has declining fertility increased household investment in education in Vietnam?* Paper presented at the Annual Meeting of the Population Association of America, Princeton.
- Donkoh, S., & Amikuzuno, J. (2011). The determinants of household education expenditure in Ghana. *Educational Research and Reviews*, 6(8), 570 - 579.
- Gratz, J., Nation, S. O., Schools, S. O., & Kurth-Schai, R. (2006). The Impact of Parents' Background on their Children's Education. *Educational Studies*, 268, 1-12.
- Huy, V. Q. (2012). Determinants of educational expenditure in Vietnam. *International Journal of Applied Economics*, 9(1), 59-72.
- Omori, M. (2010). Household expenditures on children, 2007 – 08. *Monthly Labor Review*, 133(9).
- Phananiramai, M., & Chawla, A. (2007). *Changing labor income, consumption and age reallocation in Thailand*. Paper presented at the National Seminar on Asia's Dependency Transition: Intergenerational Equity, Poverty Alleviation and Public Policy, sponsored by UNFPA, Bangkok, August.
- Wongmonta, S. (2012). *Three Essays on the Economics of Education in Thailand*. UNIVERSITY OF MINNESOTA.
- World Bank. (1995). Public expenditure review : the delivery of economic infrastructure (Vol. 1).

- กองสถิติสังคม. (2545). หัวหน้าครัวเรือนหญิงและชายกับระดับความเป็นอยู่ของครัวเรือน (pp. 4 - 5): สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- จอห์น โนเดลและคณะ. (2530). การปฏิบัติขนาดครอบครัวในประเทศไทย : การลดลงอย่างรวดเร็วของภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศโลกที่สาม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จิตตา.
- จอห์น โนเดลและนภาพร ชัยวรรณ. (2552). การสูงอายุทางประชากรและการอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในประเทศไทย : แนวโน้มในอดีต สถานการณ์ปัจจุบันและความท้าทายในอนาคต (Vol. 5). กรุงเทพฯ: กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ.
- จิตตา ศรีสวัสดิ์. (2547). การศึกษาค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของครัวเรือนไทย ปี พ.ศ. 2547. (เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐภรณ์ เลียมจรัสกุล. (2555). การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือนไทย ภายใต้โครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- นรินทร์ คุณาจิตพิมล. (2538). การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของผู้เข้าศึกษาในโครงการพิเศษ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทพงศ์ มุขม. (2554). การศึกษาโครงสร้างการบริโภคของครัวเรือนในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, . (เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- นันทมน รุณเกษม. (2555). การศึกษาโครงสร้างการบริโภคของครัวเรือนอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม . (เศรษฐศาสตร์บัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- นิสตาร์ เวชยานนท์. (2554). การบริหารทุนมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มมูลค่า (*Strategic Human Capital Management*) กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญคง หันจางสิทธิ์. (2543). เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
- ประภาวัลย์ ชวนไชยะกุล. (2557). การศึกษาสภาพและผลกระทบของโรงเรียนกวดวิชาในประเทศไทย A Study of Impact and Situation of Tutorial Schools in Thailand. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 1(ตุลาคม 2556 - มีนาคม 2557), 28-29.
- ปังปอนด์ รักอำนวนิจ. (2558). งบประมาณการศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน : ข้อค้นพบในประเทศไทย (School budget and students' performance : empirical findings from Thailand. วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์, 9(2), 88 - 108.
- พรพิมล พันธุ์พิมล. (2550). การวิเคราะห์รูปแบบค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนไทย. (เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พลากร ดวงเกตุ. (2553). ภาวะสุขภาพจิตของประชากรวัยแรงงานไทย พ.ศ. 2551. (ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัสสร ลิมานนท์และคณะ. (2539). สรุปลวิจัยเบื้องต้น โครงการศึกษาครอบครัวไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยาลัยประชากรศาสตร์. (2558). แผนประชากรระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2558 - 2577) เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โครงการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำที่เหมาะสมกับสังคมไทย ภายใต้โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป (Vol. 1). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). รายงานการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาประเทศ. ออนไลน์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). บทสรุปสำหรับผู้บริหาร การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2556 (pp. 1 - 4). กรุงเทพฯ: สำนักงานพยากรณ์สถิติ.
- สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2557). EOC News อัตราเงินเฟ้อของประเทศเดือนธันวาคม 2557 (pp. 8). นนทบุรี: กระทรวงพาณิชย์.
- สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์. (2555). ค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย (pp. 3): กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุพจน์ ภิญญภัสสร. (2545). การศึกษาอุปสงค์การเรียนพิเศษของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. (เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนริญา จันทร์กลับ เกิดวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2532 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดนครศรีธรรมราช และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะบริหารธุรกิจ (สาขาการตลาด) จากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ปีการศึกษา 2554 และเข้าศึกษาต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ ปีการศึกษา 2556

